

Εκπαίδευση στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα

Μιχάλης Γερόλιμος

Διδάκτωρ Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου

mike@ionio.gr

Περίληψη

Με την παρούσα εργασία αναλύονται οι ιδιαίτερες εκείνες συνθήκες – ιστορικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές – οι οποίες επηρέασαν την πορεία και διαμόρφωσαν τη δομή της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Αποτυπώνεται η διαδρομή αλλά και οι συνθήκες που επικράτησαν στα τρία Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, καταγράφονται προγράμματα σπουδών που προτάθηκαν αλλά και εφαρμόστηκαν σε ένα χρονικό διάστημα πέντε, περίπου, δεκαετιών, παρουσιάζεται ο συνολικός αριθμός των φοιτητών που έχουν σπουδάσει την Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα, και, τέλος, διατυπώνονται κάποιες απόψεις-προτάσεις με την προοπτική ενσωμάτωσής τους στο τρέχον πλαίσιο λειτουργίας των προγραμμάτων σπουδών των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας.

1. Εισαγωγή

Η οργανωμένη, με τη μορφή προγραμμάτων σπουδών σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα έχει μία, σχετικά, μικρή, χρονικά, πορεία, ειδικά αν συγκριθεί με χώρες όπως η Αμερική, όπου αντίστοιχα προγράμματα οργανώθηκαν και λειτούργησαν ήδη από τον 19^ο αιώνα¹. Η καθυστέρηση αυτή είχε,

---

¹ Βασικό στοιχείο διερεύνησης και ανάλυσης αποτελεί, εδώ, η εκπαίδευση που προσφέρουν ανώτερα και ανώτατα ιδρύματα μέσα από οργανωμένα προγράμματα σπουδών και οδηγεί, τελικά, η εκπαίδευση αυτή, στην απονομή πτυχίων αναγνωρισμένα από το κράτος. Επομένως, οι αναφορές, στο κείμενο, για εκπαίδευση στον ευρύτερο χώρο της Βιβλιοθηκονομίας – ή σχετικά με την

αναπόδραστα, επιπτώσεις στο σύνολο του δικτύου των ευάριθμων ελληνικών βιβλιοθηκών² και των ανθρώπων που εργάζονται σε αυτές, όσον αφορά την προσφορά παντός είδους υπηρεσιών από τις βιβλιοθήκες, την ουσιαστική επαγγελματική εξέλιξη των υπαλλήλων σε αυτές, την καλλιέργεια πολιτισμικής συνείδησης, η οποία θα αφορά την αξιοποίηση των βιβλιοθηκών, από το σύνολο των πολιτών και, τέλος, την ύπαρξη κεντρικής βούλησης που θα στηρίζει, οικονομικά και πολιτικά, τη χρηματοδότηση ενός οργανωμένου δικτύου βιβλιοθηκών, το οποίο θα καλύπτει, φυσικά αλλά και λογικά, το σύνολο της χώρας³.

Ωστόσο, τα ζητήματα (ή προβλήματα) που σχετίζονται με την πορεία και εξέλιξη της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα δεν ξεκινούν, ούτε, βέβαια, παύουν να υφίστανται, κατά το χρονικό

αναγκαιότητα ανάπτυξης τέτοιων δραστηριοτήτων – έχουν ως στόχο να διευκρινίσουν ιδιαίτερες, χρονικά, συνθήκες ή να υπερθεματίσουν τη σημασία που θα είχαν, ενδεχομένως, για την ενίσχυση της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης και δεν αποτελούν, τελικά, βασικό στόχο της εργασίας. Θα αποτελούσε, ωστόσο, ενδιαφέρουσα, για το χώρο των βιβλιοθηκών, ειδικά, αλλά και της εκπαίδευσης, γενικότερα, προσπάθεια μία εργασία που θα κατέγραφε αλλά και θα περιέγραφε την εκπαίδευση που προσφέρεται, διαχρονικά, μέσα στις βιβλιοθήκες από τους επαγγελματίες, και μη, του χώρου.

² Ο Δ. Ραυτόπουλος μας πληροφορεί ότι το 1963 υπήρχαν στην Ελλάδα 210 βιβλιοθήκες στο «Τα σκοτάδια σε αριθμούς», *Επιθεώρηση Τέχνης: Μηνιαίο Περιοδικό Γραμμάτων και Τεχνών*, 106 (1963) σ. 485, ενώ η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος καταγράφει 150, δημοσίου χαρακτήρα, βιβλιοθήκες το 1970 στο *Πολιτιστικά στατιστικά*, Αθήνα, 1975. Διαχρονικά, υπήρξαν στατιστικές καταγραφές οι οποίες υποδείκνυαν, λανθασμένα, την ύπαρξη περισσότερων βιβλιοθηκών. Ωστόσο, ελάμβαναν υπ' όψιν τους, οι στατιστικές αυτές, και συλλογές βιβλίων χωρίς κάποια λειτουργική δομή και, φυσικά, χωρίς προσωπικό ή πατρικό οργανισμό για να τις οργανώσει.

³ Ειδικά για το δίκτυο των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα και τα προβλήματα συνεργασίας τον προηγούμενο αιώνα, βλ. τα όσα παραθέτουν οι Γιάννα Μανιάτη και Γεώργιος Μπάκος στο «Συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών και συνεργασία με τις βιβλιοθήκες στην Ελλάδα: προβλήματα και συνέπειες», *Βιβλιοθήκες - Υπηρεσίες Πληροφόρησης - Βάση για εθνική ανάπτυξη*, 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Βιβλιοθηκονομικών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 30 Νοέμβρη - 1 Δεκέμβρη 1984, Αθήνα: Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονομικών, 1984, σσ. 101-105.

εκείνο σημείο εγκαθίδρυσης του πρώτου Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας στην Αθήνα (το 1977), αλλά, ουσιαστικά, αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου και πιο πολύπλοκου ζητήματος και είναι, το ζήτημα αυτό, άμεσα συνδεδεμένο με όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης – και τον τρόπο που αυτή είναι οργανωμένη – στην Ελλάδα.

Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2010-2011, εκπαίδευση στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας προσφέρεται σε τρία ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Συγκεκριμένα, λειτουργούν δύο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) της Αθήνας⁴ και της Θεσσαλονίκης⁵, με την ονομασία «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης»⁶, ενταγμένα στη Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας (Σ.Δ.Ο.) και ένα Τμήμα το οποίο λειτουργεί στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, στην πόλη της Κέρκυρας, με την ονομασία «Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας» (Τ.Α.Β.)⁷.

2. Μεθοδολογία της έρευνας

Η έρευνα για τη συγγραφή της εργασίας διήρκησε από τον Ιούνιο του 2009 έως και τον Ιούνιο του 2010 και βασίστηκε σε τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις.

Αρχικά, αναζητήθηκαν οι απόψεις που έχουν εκφράσει οι ειδικοί (και μη) του χώρου μέσα από την ανάγνωση δημοσιευμένων κειμένων. Αυτού του είδους η έρευνα συναντά, βέβαια, ένα εμπόδιο, γνωστό, στους ερευνητές του χώρου και δεν είναι άλλο από την περιορισμένη ερευνητική και επιστημονική παραγωγή, η οποία αφορά την Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας, γενικά, αλλά και της εκπαίδευση στο χώρο της

---

⁴ <http://www.teiath.gr/sdo/lis>.

⁵ <http://www.libd.teithe.gr>.

⁶ Τα δύο Τμήματα των Τ.Ε.Ι. άλλαξαν την αρχική τους ονομασία το 2003 με το Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 247 (Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, Φ.Ε.Κ. 222, τχ. Α'), με το οποίο, ουσιαστικά, προσετέθη ο όρος «Συστημάτων Πληροφόρησης» στον τίτλο που είχαν από την ίδρυσή τους, δηλαδή «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας».

⁷ <http://tab.ionio.gr>.

Βιβλιοθηκονομίας, ειδικότερα⁸. Επομένως, μία έρευνα που αφορά τα πρώιμα χρόνια της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης (κρατικής και μη) είναι υποχρεωμένη να αναζητήσει, συχνά χωρίς επιστημονικές αναφορές από άλλα τεκμήρια, άρθρα και απόψεις για τη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα σε «μη-βιβλιοθηκονομικά» περιοδικά, κυρίως σε εκείνα που έχουν μια εξ αγχιστείας σχέση με το γνωστικό αντικείμενο της Βιβλιοθηκονομίας και το χώρο των βιβλιοθηκών (π.χ. *Διαβάζω* και *Βιβλιόφιλος*) ή περιοδικά σχετικά με τον πολιτισμό (π.χ. *Πνευματική Ζωή* και *Επιθεώρηση Τέχνης*). Επισημαίνεται, εδώ, η σημαντική επιστημονική προσφορά του Σπύρου Κοκκίνη, καθώς υπήρξε από τους πρώτους Έλληνες ερευνητές στο χώρο των βιβλιοθηκών (ίσως και ο πρώτος) που επιδίωξαν συνειδητά την καταγραφή και, επομένως, διάθεση σε μελλοντικούς ερευνητές, ενός σημαντικού κομματιού της ερευνητικής παραγωγής για το χώρο των βιβλιοθηκών⁹.

Εκ δευτέρου, αναζητήθηκαν και καταγράφηκαν δεδομένα σχετικά με τους φοιτητές βιβλιοθηκονομίας και τα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας. Στην περίπτωση αυτή, υπήρξε επικοινωνία με τις Γραμματείες των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, μέσω τηλεφώνου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας, ζητήθηκαν στοιχεία για τους φοιτητές που εγγράφηκαν

---

⁸ Είναι γνωστό ότι ο χώρος της Βιβλιοθηκονομίας καθυστέρησε, μεταξύ των άλλων, να εκδώσει επιστημονικά περιοδικά στα οποία θα καταγράφονται, διαρκώς, οι απόψεις των επιστημόνων και επαγγελματιών του χώρου. Το πρώτο ελληνικό βιβλιοθηκονομικό περιοδικό, *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, ξεκίνησε να εκδίδεται το 1984 και συνεχίζει έως και σήμερα (με αρκετά μεγάλα διαστήματα διακοπής στην έκδοσή του), ενώ η έκδοση του πρώτου βιβλιοθηκονομικού περιοδικού, στο οποίο τα προς δημοσίευση άρθρα υπόκεινται σε διαδικασία αξιολόγησης, το *Τεκμήριον* (<http://tab.ionio.gr/culture/tekmirion.php>), ξεκίνησε το 1998.

⁹ Η βιβλιογραφική έρευνα της εργασίας στηρίχθηκε, ως σημείο εκκίνησης, στις βιβλιογραφικές καταγραφές του Σπύρου Κοκκίνη και, πιο συγκεκριμένα, στα έργα του *Βιβλιοθήκες και Αρχεία στην Ελλάδα: συμβολή στη μελέτη της πνευματικής ιστορίας του νέου ελληνισμού*, Αθήνα: Τζουνάκου, 1970 και *Βιβλιοθήκες και βιβλία ή τα σκοτάδια με αριθμούς*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή, 1981.

και αποφοίτησαν από τα Τμήματα καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας τους. Διευκρινίζεται ότι για το Τμήμα της Αθήνας, τα δεδομένα των ετών 1977-1981 προέρχονται από τις στατιστικές που δημοσιεύει η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.)¹⁰. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι τα δεδομένα που δημοσιεύει η Ε.Σ.Υ.Ε. διαφέρουν από τα δεδομένα που ανακτήθηκαν από τα Τμήματα για όλα τα έτη λειτουργίας τους και, όπως είναι φυσικό, η ανάλυση που γίνεται στη σχετική ενότητα για τους φοιτητές των Τμημάτων αλλά και τα στοιχεία που παρατίθενται στο Παράρτημα Β, παρουσιάζουν τα δεδομένα που προήλθαν από τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας και όχι από την Ε.Σ.Υ.Ε.

Τρίτον, διαπιστώθηκε ότι, με εξαίρεση το Τμήμα της Κέρκυρας, δεν υπήρχαν διαθέσιμα τα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, ειδικά για τις πρώτες δεκαετίες λειτουργίας τους. Προκειμένου να γίνει υπέρβαση αυτού του προβλήματος, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις (τηλεφωνικές, δια ζώσης ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) με απόφοιτους των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, προκειμένου να αναζητηθούν σχετικά στοιχεία. Πράγματι, μέσα από αυτή τη διαδικασία, κατέστη δυνατό να ανακτηθούν αρκετά προγράμματα σπουδών, τα οποία παρουσιάζονται στο Παράρτημα Α.

3. Κοινωνική διάσταση των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα

Προκειμένου να γίνει αντιληπτή η εξέλιξη της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης, αλλά και της Βιβλιοθηκονομίας, ως επαγγελματικός και επιστημονικός κλάδος, γενικά, στην Ελλάδα, είναι απαραίτητο να γίνουν κατανοητές οι κοινωνικές συνθήκες που διαμόρφωσαν, και συνεχίζουν να διαμορφώνουν, σε κάποια βαθμό, ακόμα και σήμερα, τις κοινωνικές δραστηριότητες του Έλληνα, την καλλιέργεια αναγνωστικής, ή και ερευνητικής, συνείδησης και, βέβαια, τον τρόπο που έχει διαμορφωθεί, τον προηγούμενο αιώνα, η ελληνική εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες.

---

¹⁰ <http://www.statistics.gr>.

Μία βασική, αλλά και, ταυτόχρονα, πρόδηλη, αιτία για την καθυστέρηση καθιέρωσης της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης είναι ότι δεν εθεωρείτο ιδιαίτερα σημαντική, ή, αν εξεταστεί σε ένα γενικότερο πλαίσιο, θεωρούνταν λιγότερο απαραίτητες, επί της ουσίας, οι βιβλιοθήκες από την οργάνωση, τη χρηματοδότηση και ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της κοινωνικής ζωής¹¹. Επιπλέον, υπήρξε, για δεκαετίες, μία, μάλλον, διαδεδομένη, περί των πραγμάτων, αντίληψη από τους επαγγελματίες του χώρου των βιβλιοθηκών, ότι η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση δεν εθεωρείτο, από εκείνους που πιθανώς θα μπορούσαν να αποφασίσουν τη θέσπιση σχετικών προγραμμάτων σπουδών, σημαντική διότι οι βιβλιοθήκες δεν ήταν ανεπτυγμένες και οργανωμένες¹², ως άμεση, φυσικά, συνέπεια του γεγονότος ότι οι Έλληνες έως, βασικά, και το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα, δε χρησιμοποιούσαν, τουλάχιστον ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού, τις βιβλιοθήκες¹³.

---

¹¹ Ειδικότερα για τη χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών, οι συγκρίσεις είναι, σχεδόν, απογοητευτικές. Για παράδειγμα, ο γενικός προϋπολογισμός της Ελλάδος για το έτος 1981 προέβλεπε 6.000.000 δραχμές επιχορήγηση στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (Ε.Β.Ε.), ενώ, αντίστοιχα, στο Ωδείο Αθηνών 28.000.000, στο Εθνικό Θέατρο 115.000.000, στην Εθνική Λυρική Σκηνή 210.000.000, ενώ ακόμα και το Ειδικό Ταμείο Συναυλιών της Θεσσαλονίκης επιδοτούνταν με περισσότερα χρήματα (10.000.000). Αντίστοιχες διαφορές παρατηρούνται σε όλους σχεδόν τους προϋπολογισμούς του ελληνικού κράτους καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα.

¹² Αυτό φαντάζει, μάλλον, αντιφατικό, ωστόσο υπήρξε, η κατάσταση στις ελληνικές βιβλιοθήκες, δικαιολογία για τη διαίονιση του ζητήματος της εκπαίδευσης των υπαλλήλων στις βιβλιοθήκες, και όχι, όπως, ίσως, θα ανέμενε κανείς, αφορμή για προσπάθειες που θα ανατρέψουν και θα βελτιώσουν την κατάσταση αυτή.

¹³ Ωστόσο, ακόμα και στο πρόσφατο παρελθόν, οι Έλληνες φαίνεται να χρησιμοποιούν τις βιβλιοθήκες λιγότερο από τους υπόλοιπους εταίρους στους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην έρευνα *Europeans' participation in cultural activities* (2002), οι Έλληνες καταγράφουν τη μικρότερη επισκεψιμότητα σε βιβλιοθήκες (1,19), με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στο 1,67 και την Φιλανδία στο 2,91, η οποία και έχει την υψηλότερη επίδοση σε κλίμακα από το 1 έως το 5 (με το 5 να δηλώνει τις φορές που επισκέφτηκε κάποιος μία βιβλιοθήκη τους

Επιπλέον, υπήρχε, για πολλές δεκαετίες, η, διαδεδομένη, αίσθηση στην ελληνική κοινωνία ότι οι βιβλιοθήκες απευθύνονται σε ένα εξειδικευμένο και «μορφωμένο» κοινό, απόρροια, βέβαια, και της σχολικής εκπαίδευσης και του τρόπου που αυτή ήταν οργανωμένη, όπως αναφέρεται στη συνέχεια. Αποτέλεσε ένα, σχετικά, συνηθισμένο φαινόμενο να χρησιμοποιούνται οι βιβλιοθήκες, ακόμα και οι δημόσιες, σχεδόν αποκλειστικά, από μαθητές, σπουδαστές και ερευνητές, με το μεγάλο μέρος του πληθυσμού να προτιμάει άλλου είδους ενασχολήσεις κατά την άσκηση των κοινωνικών του δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα να θεωρούνται οι υπηρεσίες της βιβλιοθήκης «ελιτίστικες», απευθυνόμενες, δηλαδή, σε λίγους πολίτες¹⁴, εξέλιξη που, φυσικά, δεν ευνόησε την καλλιέργεια εθνικής συνείδησης για την αναγκαιότητα ανάπτυξης επαγγελματικής εκπαίδευσης για τους υπάλληλους των βιβλιοθηκών. Αντιπροσωπευτική της απουσίας συντονισμένης πολιτικής στο χώρο των βιβλιοθηκών υπήρξε η έλλειψη πτυχιούχων βιβλιοθηκονόμων (ή παλαιότερα βιβλιοθηκάρων) για πολλές δεκαετίες από τις ελληνικές βιβλιοθήκες, καθώς, για παράδειγμα, το 1961 εργαζόνταν σε ελληνικές βιβλιοθήκες πέντε επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι με πτυχίο στη Βιβλιοθηκονομία, το οποίο, αναμφίβολα, απέκτησαν από Σχολές του εξωτερικού¹⁵.

3.1 Το επάγγελμα του βιβλιοθηκονόμου στην ελληνική πραγματικότητα

Στην καθυστέρηση ανάπτυξης εκπαιδευτικών προγραμμάτων στη Βιβλιοθηκονομία συνέβαλε και η κοινωνική υπόσταση που είχε η

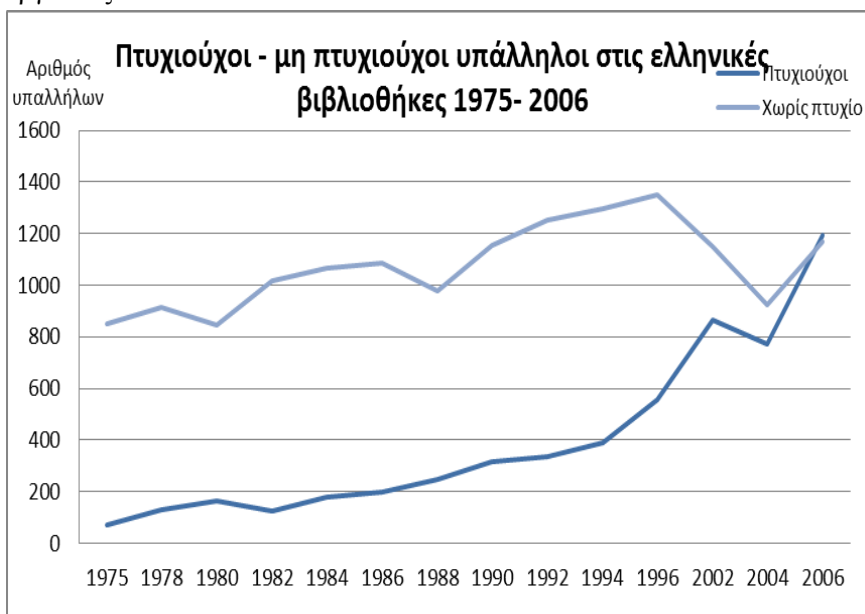

τελευταίους 12 μήνες). Επιπλέον, οι Έλληνες εμφανίζονται, σε αυτή την έρευνα, να διαβάζουν λιγότερο από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους, με ένα ποσοστό 54.3%, σε σύγκριση με του Σουηδούς (71.8%), τους Φιλανδούς (66.2%) και τους Άγγλους (63.2%). Τεκμήριο διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc967_en.pdf.

¹⁴ Ο Guy StClair αναφέρει ότι για τους περισσότερους Έλληνες, οι υπηρεσίες μιας βιβλιοθήκης θεωρούνται προνόμιο και όχι ένα καθιερωμένο δικαίωμα, αυτονόητο για όλους, «Visiting special libraries in Greece: a few surprises for the Western Librarian», *Special Libraries*, 73, 3 (1982) p. 203.

¹⁵ Γ. Κακούρης, «Οι βιβλιοθήκες στην Ελλάδα», *Κριτικά Φύλλα: Δίμηνη Περιοδική Έκδοση Λογοτεχνίας και Γενικής Παιδείας*, Α', 3-4 (1971), σ. 329.

εργασία στις βιβλιοθήκες και, ειδικότερα, η αντίληψη ενός σημαντικού αριθμού των Ελλήνων πολιτών, ότι, δηλαδή, η εργασία και τα καθήκοντα σε μια βιβλιοθήκη περιορίζονται στη μεταφορά βιβλίων από και προς τα ράφια της βιβλιοθήκης, για την οποία, μεταφορά, δεν απαιτούνται, βεβαία, εξειδικευμένες επαγγελματικές γνώσεις. Επομένως, η εργασία στη βιβλιοθήκη εκλαμβάνονταν ως, τυπική, δουλειά γραφείου που μπορεί να φέρει εις πέρας οποιοσδήποτε δημόσιος υπάλληλος με γνώση γραφής και ανάγνωσης¹⁶, ενώ, αρκετές υπήρξαν οι προσπάθειες υπαλλήλων να μετατεθούν σε βιβλιοθήκες, καθώς θεωρούνταν ένα ήρεμο και χαλαρό εργασιακό περιβάλλον χωρίς ιδιαίτερο φόρτο εργασίας.

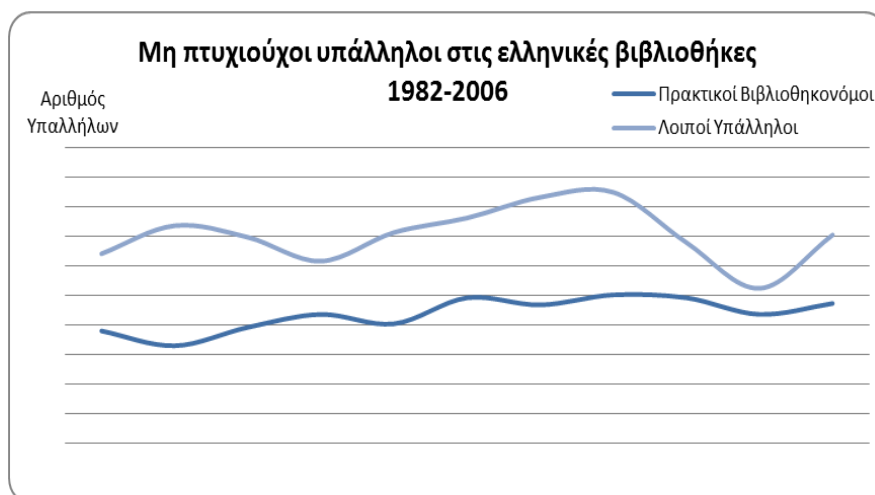
Σχεδιάγραμμα 1. Πτυχιούχοι στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας και μη υπάλληλοι στις ελληνικές βιβλιοθήκες. 1975-2006.

Πηγή: Γενική Γραμματεία Ε.Σ.Υ.Ε.

¹⁶ J. Krikelas, «Education for librarianship in Greece», *Library Quarterly*, 52, 3 (1982), p. 236.

Ακόμα και σήμερα, όμως, εργάζεται ένας σημαντικός αριθμός υπαλλήλων στις ελληνικές βιβλιοθήκες χωρίς να έχουν πτυχίο στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας¹⁷, παρ' όλο που υπάρχει, τα τελευταία τριάντα, περίπου, χρόνια επίσημη κρατική επαγγελματική εκπαίδευση, και απονομή αντίστοιχων πτυχίων, σε αυτό το επιστημονικό

Σχεδιάγραμμα 2. Υπάλληλοι ελληνικών βιβλιοθηκών χωρίς πτυχίο Βιβλιοθηκονομίας. 1982-2006.

Πηγή: Γενική Γραμματεία Ε.Σ.Υ.Ε.

¹⁷ Το 1988, αν και λειτουργούσαν ήδη δύο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, το Π.Δ. 194 (Φ.Ε.Κ. 84, τχ. Α'), επιτρέπει το διορισμό πτυχιούχων πανεπιστημιακής σχολής σε βιβλιοθήκες, καθώς ως προσόντα ορίστηκαν «η εμπειρία δύο τουλάχιστον ετών σε θέματα βιβλιοθηκονομίας και άριστη γνώση μιας ξένης γλώσσας» (άρθ. 6). Ανάλογες «ελλείψεις» εμφανίζονται και στο Ν. 1268/1982 (Π.Δ. 87, τχ. Α') με το οποίο προβλέπεται η ίδρυση τμηματικών βιβλιοθηκών στα Πανεπιστήμια της χώρας, στις οποίες, βιβλιοθήκες, θα εργάζεται διοικητικό ή τεχνικό προσωπικό του Τμήματος ή του Ιδρύματος, χωρίς να γίνεται αναφορά σε «βιβλιοθηκονόμους» (άρθ. 7, παρ. 7).

πεδίο. Το 2006, μόνο το 41% περίπου των εργαζόμενων στις ελληνικές βιβλιοθήκες είναι πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι¹⁸, ένα ποσοστό που σταδιακά αυξάνεται κάθε δεκαετία (σχεδόν διπλασιάζεται), αλλά, ταυτόχρονα, αυξήθηκε και ο αριθμός των υπαλλήλων που εργάζονται σε βιβλιοθήκες χωρίς πτυχίο βιβλιοθηκονομίας (Σχεδιάγραμμα 1)¹⁹. Θα αποτελούσε, ίσως, μία αναμενόμενη εξέλιξη ότι έπειτα από τριάντα χρόνια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας, ο αριθμός των μη πτυχιούχων υπαλλήλων – ειδικά των πρακτικών βιβλιοθηκονόμων – στις ελληνικές βιβλιοθήκες θα είχε μειωθεί αισθητά²⁰ (Σχεδιάγραμμα 2).

---

¹⁸ Το ποσοστό προέκυψε έπειτα από επεξεργασία των δεδομένων που δημοσιεύει η Ε.Σ.Υ.Ε., με την προσθήκη του αριθμού των υπαλλήλων που εργάζονται στις 499 σχολικές βιβλιοθήκες που ίδρυσε το Υπουργείο Παιδείας το 1999 στο πλαίσιο της χρηματοδότησης από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Δε γίνεται κάποια διάκριση, στη στατιστική απεικόνιση από την Ε.Σ.Υ.Ε., για τους υπάλληλους που εργάζονται ως βιβλιοθηκονόμοι σε αντίθεση με όσους κατέχουν κάποια διοικητικής φύσης εργασία στη βιβλιοθήκη, ώστε να είναι δυνατή μία πιο εξειδικευμένη σύγκριση. Αποτελεί, παρ' όλα αυτά, μία σαφέστατη ένδειξη ότι εξακολουθούν να προσλαμβάνονται στις ελληνικές βιβλιοθήκες, ως βιβλιοθηκονόμοι, αν και λιγότεροι σε σχέση με το παρελθόν, υπάλληλοι χωρίς πτυχίο Βιβλιοθηκονομίας.

¹⁹ Η πτώση των γραμμών δεδομένων που παρατηρείται για το έτος 2004 στο σχ. 1 οφείλεται, πιθανώς, σε ελλιπή στοιχεία και όχι σε μείωση του προσωπικού των βιβλιοθηκών.

²⁰ Σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, το 2006 υπήρχαν 591 βιβλιοθήκες στην Ελλάδα. Είναι, αδιαμφισβήτητα, για τον ειδικό του χώρου, προφανές ότι αυτός ο αριθμός δεν ανταποκρίνεται στον πραγματικό αριθμό βιβλιοθηκών που λειτουργούν στην Ελλάδα. Επισημαίνεται, λοιπόν, ότι τα στατιστικά στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. είναι, εμφανώς, ελλιπή, καθώς, για παράδειγμα δε συμπεριλαμβάνονται, στο στατιστικό δείγμα, ιδιωτικές και σχολικές βιβλιοθήκες. Ωστόσο, αποτελούν, τα στοιχεία αυτά, τη μοναδική διαχρονική καταγραφή στο χώρο των βιβλιοθηκών, γενικά, και, επομένως, μπορούν να αποτελέσουν και να προσφέρουν ένα μέτρο σύγκρισης. Για μία καταγραφή που αφορά ένα ευρύτερο πλέγμα βιβλιοθηκών σε μια συγκεκριμένη, όμως, χρονική στιγμή, βλ., *Πρόγραμμα καταγραφής και κωδικοποίησης ελληνικών βιβλιοθηκών: έκθεση αποτελεσμάτων*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1998. Στη σχετική έρευνα, καταγράφονται 1566 βιβλιοθήκες.

Στην κοινωνική υπόσταση της εργασίας σε μια βιβλιοθήκη, πρέπει να συνυπολογιστεί και η αντίληψη του κοινού για το επάγγελμα του βιβλιοθηκονόμου καθώς αρκετοί έλληνες δε γνώριζαν, για πολλές δεκαετίες, τη σημασία της λέξης βιβλιοθηκάριος ή βιβλιοθηκονόμος. Υπήρχε μια σύγχυση στην αντίληψη του κοινού αλλά και όσων κατείχαν κυβερνητικές θέσεις για το τι ακριβώς είναι ένας βιβλιοθηκονόμος, ποια είναι η εργασία του και τις είδους εκπαίδευση χρειάζεται να έχει, σύγχυση που υπήρξε εμφανής και στα πρώτα χρόνια της Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης. Η αντίληψη ότι ο πτυχιούχος ενός Πανεπιστημίου μπορεί, όχι μόνο να εργαστεί ως βιβλιοθηκονόμος, αλλά και να διδάξει εξειδικευμένα μαθήματα σε Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας υπήρξε, για αρκετές δεκαετίες, η επικρατούσα²¹.

Βέβαια, δεν πρέπει να παραγνωριστεί το γεγονός ότι η Ελλάδα υπήρξε μία φτωχή χώρα που αγωνιζόταν να ανακτήσει, μέρος έστω, της παλαιότερης αίγλης της, ιδιαίτερα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ωστόσο, οι, κατά διαστήματα, ιδιαίτερες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες δε μπορούν να θεωρηθούν ως αίτια για την καθυστέρηση έναρξης της Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης, αλλά ως παράγοντες που, πιθανώς, ενίσχυσαν τη συνεχιζόμενη, για πολλές δεκαετίες, ανεργία κεντρική πολιτική στο ζήτημα των βιβλιοθηκών, γενικότερα.

Αυτή τη στάση υποβοήθησε, ουσιαστικά, και η απουσία της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος καθώς δεν υπήρξε, ως όφειλε, ένας κυρίαρχος θεσμός προώθησης, προβολής και προάσπισης των βιβλιοθηκονομικών ζητημάτων και ούτε έθεσε, επί της ουσίας, επιτακτικά το πρόβλημα της εκπαίδευσης των βιβλιοθηκονόμων, ούτε, βέβαια, την ανέλαβε η ίδια²².

---

²¹ M. Cacouri, *Library Education in Greece*, στο Keller, Dean H. (Ed), *Academic libraries in Greece: the present situation and future prospects*, London: Haworth, 1993, p. 40.

²² Για τις επιπτώσεις που είχε η αδράνεια της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο δίκτυο των ελληνικών βιβλιοθηκών, γενικότερα, βλ. τα όσα επισημαίνει ο Leo Pompa στο «A network of public libraries: Greece», Paris: UNESCO, 1983, p. 12.,

4. Εκπαιδευτικό σύστημα και βιβλιοθήκες

Η θεσμοθέτηση της εκπαίδευσης στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας σε ανώτερο και ανώτατο επίπεδο καθυστέρησε, όπως έχει αναφερθεί, λόγω και της περιορισμένης χρήσης και αξιοποίησης των βιβλιοθηκών: ένα άμεσο αποτέλεσμα της έλλειψης κατανόησης και αναγνώρισης του ρόλου των βιβλιοθηκών ως μελών μιας ευρύτερης κοινωνικής αλυσίδας που προσφέρει, στο δυνητικό χρήστη, πληροφορίες, οργανωμένες συλλογές, διασκέδαση και ψυχαγωγία. Επιπλέον, οι Έλληνες, τουλάχιστον ένα ποσοστό εξ αυτών, δεν είχαν, ίσως, κατανοήσει την αξία του βιβλίου, της έρευνας και της αναζήτησης πολλαπλών πηγών και διαφορετικών απόψεων σε ένα θέμα: και μέσα σε αυτό το πλαίσιο λειτουργίας της κοινωνίας, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν «ευνοούσε» τη χρήση της βιβλιοθήκης²³.

Η παραγνώριση της σημασίας των οργανωμένων συλλογών που προσφέρουν οι βιβλιοθήκες ως αφετηρία για την ικανοποίηση ποικίλων κοινωνικών προβληματισμών, αποτέλεσε κληρονομιά, για αρκετούς Έλληνες, του τρόπου με τον οποίο η σχολική εκπαίδευση ήταν – και εξακολουθεί σε κάποιο βαθμό να είναι ακόμα και σήμερα – διαρθρωμένη στη χώρα: μία δομή η οποία βασίζεται σε ένα εγχειρίδιο για κάθε «τομέα γνώσης», το οποίο και επιλέγεται από το Υπουργείο Παιδείας²⁴. Αυτή η διαδικασία περιορίζει και υποβαθμίζει, σημαντικά,

---

διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=59891&set=4BBB52EA_0_175&gp=1&mode=e&lin=1&ll=1.

²³ J. Krikelas, «Academic libraries in Greece», στο Keller, Dean H. (Ed), *Academic libraries in Greece: the present situation and future prospects*. Haworth, London, 1993, p. 14.

²⁴ Αυτό το εκπαιδευτικό μοντέλο καθιερώθηκε, μετά από διαφοροποιήσεις και αλλαγές δεκαετιών – κυρίως μέσα από τις αντιπαραθέσεις και τις διαφωνίες των «δημοτικιστών» με όσους που υπερασπίζονταν τη χρήση της καθαρεύουσας – στα μέσα της δεκαετίας του '30, από την τότε δικτατορική κυβέρνηση της Ελλάδας. Ωστόσο, εξακολούθησε να εφαρμόζεται από όλες τις ελληνικές κυβερνήσεις στα χρόνια που ακολούθησαν.

τις, πιθανές, πρωτοβουλίες ενός μαθητή για ανεξάρτητη (πέρα από αυτή του σχολικού εγχειριδίου) μελέτη ή τις, ενδεχόμενες, καινοτόμες προσεγγίσεις ενός καθηγητή με στόχο να εφαρμόσει μία μέθοδο διδασκαλίας, που θα περιλαμβάνει περισσότερα προσωπικά στοιχεία και θα είναι προσαρμοσμένη σε, πιθανές, ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες και ανάγκες²⁵. Το ένα και μοναδικό²⁶ σχολικό εγχειρίδιο συνετέλεσε στην απαξίωση της σχολικής βιβλιοθήκης ως λειτουργικού συστατικού της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς οι μαθητές δεν ελάμβαναν τα κατάλληλα ερεθίσματα προκειμένου να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της μελέτης και ανάγνωσης, πέραν αυτής για τις ανάγκες της καθημερινής τους παρουσίας στο σχολείο, μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια²⁷.

Το συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα γύρω από το ένα εγχειρίδιο και τις παραδόσεις του καθηγητή, συνεχίστηκε, για πολλές δεκαετίες και στα ελληνικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η βαθμολογία καθοριζόταν, ουσιαστικά, από τις τελικές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου – διαδικασία που, βέβαια, ενισχύει την αποστήθιση και δεν ευνοεί τη διαρκή επιστημονική ενασχόληση μέσα από τη διαδοχική μελέτη συγγραμμάτων.

---

²⁵ Για τις επιπτώσεις που έχει στην εκπαίδευση και τις σχολικές βιβλιοθήκες η δομή της σχολικής διδασκαλίας, αλλά και, γενικότερα, για τις συνέπειες των συνεχών αλλαγών της νομοθεσίας που αφορούν τη σχολική εκπαίδευση, βλ. τα όσα αναφέρει ο Σήφης Μπουζάκης, «Σχολικά βιβλία – Σχολικές βιβλιοθήκες – Παρελθόν – Παρόν – Μέλλον», *Η βιβλιοθήκη και το βιβλίο στην εκπαίδευση*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1998, σσ. 33-47.

²⁶ Ο λεκτικός πλεονασμός, εδώ, γίνεται συνειδητά, καθώς αποτελεί απόσπασμα από την περίφημη απάντηση που έδωσε ένας πρώην Υπουργός Παιδείας. Όταν, λοιπόν, ρωτήθηκε για τη χρήση ενός, μόνο, εγχειριδίου στα ελληνικά σχολεία και αν είναι στις προθέσεις του να αλλάξει αυτό το σύστημα διδασκαλίας, απάντησε ότι η δικτατορία του ενός και μοναδικού σχολικού εγχειριδίου θα συνεχιστεί, Σαράντος Ι. Καργάκος, «Η δικτατορία του ενός και μοναδικού σχολικού εγχειριδίου», *Η βιβλιοθήκη και το βιβλίο στην εκπαίδευση*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1998, σσ. 78-84.

²⁷ J. Krikelas, «Education for librarianship in Greece», p. 233.

Σε ένα γενικό πλαίσιο αναφοράς²⁸, λοιπόν, η πρωτοβάθμια, η δευτεροβάθμια και η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα είχαν, καθ' όλη, σχεδόν, τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, ένα κοινό στοιχείο: η αναγκαιότητα χρήσης των (σχολικών) βιβλιοθηκών με στόχο την υποστήριξη της διδασκαλίας, αλλά και την ανάπτυξη και καλλιέργεια ενός γενικότερου ενδιαφέροντος για το βιβλίο και την υποβοήθηση δημιουργίας αναγνωστικής συνείδησης στους μαθητές/φοιτητές υπήρξε περιορισμένη. Η απουσία των σχολικών βιβλιοθηκών – είτε ως λειτουργικές μονάδες είτε ως οργανωμένες συλλογές – σήμαινε ότι, συχνά, οι μαθητές, δεν είχαν τη δυνατότητα να διαπιστώσουν ότι το βιβλίο δεν είναι μόνο το εγχειρίδιο που βλέπουν στις αίθουσες διδασκαλίας, αλλά μπορεί να είναι, παράλληλα, πηγή διασκέδασης, φαντασίας και γνώσης.

Κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα δε λειτούργησαν στην Ελλάδα βιβλιοθήκες στα δημόσια σχολεία²⁹ – με λίγες εξαιρέσεις – αν και υπήρχε νομοθετική πρόνοια για τη δημιουργία σχολικών βιβλιοθηκών ήδη από το 1835³⁰, αλλά και τον 20^ο αιώνα, με το Βασιλικό Διάταγμα (Β.Δ.) του 1901 (ΦΕΚ 260, τχ. Α'), τον Ν. 5045 του 1931 (Φ.Ε.Κ. 165, τχ. Α') και το Ν. 1566 του 1985, άρθ. 43 (Φ.Ε.Κ. 167, τχ. Α')³¹. Η

²⁸ Δε θα μπορούσε, βέβαια, να αποτελεί αντικείμενο λεπτομερούς ανάλυσης το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας και μάλιστα σε ένα βάθος δεκαετιών. Τα όσα, λοιπόν, ακροθιγώς αναφέρονται εδώ έχουν ως στόχο να κατανοήσει ο αναγνώστης ότι η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος είχε, διαχρονικά, αρνητικές επιπτώσεις στη χρήση των βιβλιοθηκών.

²⁹ Δεν είναι δυνατό να θεωρήσει ο ειδικός του χώρου «βιβλιοθήκες» τις στοίβες βιβλίων, συνήθως, σε κάποια αποθήκη, προκειμένου να είναι δυνατό να εκδίδεται, από το αρμόδιο Υπουργείο, λίστα με «σχολικές βιβλιοθήκες», πρακτική που εφαρμόστηκε για πολλές δεκαετίες.

³⁰ Stella Peppas – Xeflouta, «Libraries in Greece», *UNESCO Bulletin for Libraries*, XI, 2-3 (1958), p. 30.

³¹ Σε ό,τι αφορά τις διαπιστώσεις για την αναγνώριση της σημασίας του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου ως βασικού φορέα οργάνωσης των συλλογών και των υπηρεσιών εντός της βιβλιοθήκης μπορεί να συνυπολογιστεί ότι και σε μία πιο πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση, το Φ.Ε.Κ. 1784/2003 τχ. Β' αναφέρει για τις σχολικές βιβλιοθήκες ότι «υπεύθυνος της βιβλιοθήκης μπορεί

απουσία σχολικών βιβλιοθηκών επηρέασε τη στάση του κράτους απέναντι στις βιβλιοθήκες, καθώς δεν αποτέλεσαν, ουσιαστικά ακόμη και μέχρι σήμερα, προτεραιότητα όσον αφορά τις παρεχόμενες, από το ίδιο, υπηρεσίες κοινωνικής ωφέλειας.

Δεν προκαλεί, λοιπόν, αίσθηση ότι μία υποβαθμισμένη υπηρεσία (δίκτυο βιβλιοθηκών), παρέμεινε υποβαθμισμένη σε όλο το φάσμα των εκφάνσεών της, από την ίδρυση βιβλιοθηκών και τη χρηματοδότησή τους, τις προσλήψεις διπλωματούχων βιβλιοθηκονόμων, και, βέβαια, την παρεχόμενη γι' αυτή την υπηρεσία εξειδικευμένη εκπαίδευση³².

5. Εισαγωγή στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας

Η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα επηρεάζει την εκπαίδευση που λαμβάνουν οι φοιτητές στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας ποικιλότροπα, καθώς η άμεση σύνδεση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την τριτοβάθμια έχει ως αποτέλεσμα οι μαθητές να αφιερώνουν, ουσιαστικά, τα τελευταία χρόνια της σχολικής εκπαίδευσης όχι για να αποκτήσουν, κάποιες έστω, γενικές γνώσεις, αλλά για να προετοιμαστούν για τις εξετάσεις που θα τους οδηγήσουν, τελικά, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό συνεπάγεται ότι η μάθηση, ως διαδικασία που αποβλέπει στην απόκτηση γνώσεων, αντικαθίσταται από την εξειδικευμένη μελέτη (ή αποστήθιση) σχολικών κειμένων μέσα από τα εγχειρίδια, με στόχο, βέβαια, την απομνημόνευση εκείνων των δεδομένων (ή στοιχείων) που θα εξασφαλίσουν, ίσως, την επιτυχία στις γενικές εισαγωγικές εξετάσεις. Είναι, μάλλον, ευνόητο ότι η μαθησιακή

να είναι Βιβλιοθηκονόμος ή εκπαιδευτικός με επιμόρφωση ή ειδικές γνώσεις». Οι επαγγελματίες του χώρου των βιβλιοθηκών γνώριζαν ότι η ύπαρξη του διαζευκτικού «ή» σήμαινε, αυτόματα, ότι μόνο η δεύτερη επαγγελματική κατηγορία θα απασχολούνταν στις σχολικές βιβλιοθήκες.

³² Βέβαια, οι συγκεκριμένες διαπιστώσεις αφορούν, κυρίως, προηγούμενες δεκαετίες. Ωστόσο, ορισμένα από τα στοιχεία αυτά παραμένουν ενεργά ακόμη και σήμερα, με βασικότερο, ίσως τις επιχορηγήσεις των βιβλιοθηκών. Επιχορηγήσεις που δε θα επαρκούν, μονάχα, για τους μισθούς και τις ενοικιάσεις κτηρίων, αλλά, θα προβλέπουν, παράλληλα, την ανάπτυξη των συλλογών και την επένδυση σε νέες τεχνολογίες.

προσήλωση με, απώτερο, στόχο τις εισαγωγικές εξετάσεις, δεν ευνοεί, ιδιαίτερα, τη χρήση των βιβλιοθηκών (σχολικών και μη), αφού όχι μόνο δεν κρίνονται αναγκαίες – τα απαραίτητα εκπαιδευτικά «εφόδια» τα προσφέρει το σχολικό εγχειρίδιο και η περί αυτού φροντιστηριακή εκπαίδευση – αλλά, τελικά, δεν υπάρχει, πιθανώς, και ο απαραίτητος ελεύθερος χρόνος για να τις επισκεφτεί ένας μαθητής.

Στο τέλος της διαδικασίας των εισαγωγικών εξετάσεων, πάντως, οι μαθητές γίνονται δεκτοί σε διάφορες Σχολές/Τμήματα Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι. σε σχέση με τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων και τη γενική βαθμολογία που οι υπόλοιποι μαθητές έχουν επιτύχει. Αυτή η διαδικασία διεξαγωγής των εξετάσεων – όλοι διαγωνίζονται με τον ίδιο τρόπο για όλες τις διαθέσιμες θέσεις εκπαίδευσης – διασφαλίζει ότι θα υπάρχει ισότητα και ίσες ευκαιρίες, αλλά, έχει, ταυτόχρονα, ως αποτέλεσμα, ορισμένοι, μόνο, μαθητές να επιτύχουν την εισαγωγή τους σε Σχολές/Τμήματα «υψηλής ζήτησης», ενώ η πλειοψηφία των διαγωνιζομένων εγγράφεται, τελικά, σε Σχολές που, πιθανώς δε συμπεριλαμβάνονταν στις πρώτες επιλογές τους.

Αυτή τη διαδικασία εφαρμόζεται, βέβαια, και κατά την εισαγωγή στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας. Η χαμηλή ζήτηση, όμως, από υποψήφιους φοιτητές έχει σαν αποτέλεσμα να εισάγονται, κατά κανόνα, σε αυτές όσοι έχουν επιτύχει χαμηλούς βαθμούς στις εισαγωγικές εξετάσεις· μπορεί να υποθέσει κανείς ότι λίγοι από τους φοιτητές στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας είχαν την πρόθεση ή την επιθυμία να γίνουν επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι³³. Αυτή η εξέλιξη θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί αν είχε υλοποιηθεί η πρόταση του Kirkegaard για ίδρυση ανεξάρτητης Σχολής Βιβλιοθηκονομίας στην Αθήνα³⁴.

³³ «Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση», *Τέταρτο. Ειδικό ένθετο «Βιβλιοθήκες»*, 13 (1986), σ. 12.

³⁴ P. Kirkegaard, *Greece: library development*, Paris: UNESCO, 1964, p. 4, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=7655&set=4B44%20B36D%20%25%2001_%20310&gp=1&mode=e&lin=1&ll=1.

Ακόμα, όμως, και όταν, τελικά, εισάγονται οι φοιτητές στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, οι ελλείψεις που υπήρχαν για αρκετά χρόνια, υπέσκαπταν την παροχή ουσιαστικής Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης. Τα προβλήματα αυτά επέτεινε και η αντίληψη που είχε ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού για τα Τ.Ε.Ι., καθώς θεωρούνταν «κατώτερα» ιδρύματα και τα πτυχία τους μειωμένου κύρους σε σχέση με τα πτυχία των πανεπιστημίων. Επίσης, σε ό,τι αφορά τις συνθήκες που επικράτησαν από τις απαρχές της εκπαίδευσης στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας, ορισμένοι φοιτητές θεωρούσαν την εγγραφή τους σε κάποιο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας ως το πρώτο βήμα για μια ακαδημαϊκή εκπαίδευση· μόλις ολοκλήρωναν τις σπουδές στους, εγγράφονταν, μετά από ειδικές εξετάσεις για απόφοιτους των Τ.Ε.Ι., σε κάποια Πανεπιστημιακή Σχολή/Τμήμα, με αποτέλεσμα να ακολουθούν, σε κάποιες περιπτώσεις, διαφορετική επαγγελματική πορεία.

Αυτή τη διαδικασία επηρέασε, επίσης, το πρόγραμμα σπουδών, καθώς δικαιολόγησε, σε κάποιες περιπτώσεις, τη διδασκαλία μαθημάτων μη σχετικών με τη Βιβλιοθηκονομία με τη μορφή μαθημάτων επιλογής, προκειμένου να «βοηθηθούν» κάποιοι φοιτητές να προετοιμαστούν για τις εξετάσεις εισαγωγής σε άλλες Σχολές³⁵. Την τάση για φυγή που παρατηρήθηκε, ειδικά, τα πρώτα χρόνια³⁶ ενίσχυσε και το χαμηλό επίπεδο οργάνωσης που παρατηρήθηκε, αρχικά, και στα τρία Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας. Ειδικά στην περίπτωση του Τμήματος της Αθήνας, υπήρξαν προβλήματα με τις διαθέσιμες αίθουσες για διδασκαλία, τα εργαστήρια για πρακτική άσκηση, τα βιβλιοθηκονομικά εγχειρίδια³⁷ αλλά και με την παρουσία καθηγητών οι οποίοι δε γνώριζαν το αντικείμενο το οποίο και κλήθηκαν να διδάξουν³⁸.

---

³⁵ Μ. Cacouri, «Library Education in Greece», p. 45.

³⁶ «Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση», σ. 11.

³⁷ Κώστας Βασιλείου, «Εκπαίδευση των βιβλιοθηκονομικών», *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, 1, 1 (1984), σ. 19.

³⁸ «Συζήτηση για τις βιβλιοθήκες», *Γράμματα και Τέχνες: Μηνιαία Επιθεώρηση Τέχνης, Κριτικής και Κοινωνικού Προβληματισμού*, 28-29 (1984) σ. 17.

Στη χαμηλή αποδοχή των σπουδών στη Βιβλιοθηκονομία, κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των Τμημάτων, συνετέλεσε και η απουσία μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών για τους απόφοιτους των Τμημάτων τους, καθώς ο νόμος για τη λειτουργία των Τ.Ε.Ι. (Ν. 1404/1983, Φ.Ε.Κ. 173, τχ. Α΄) δεν καθόριζε σχετική δυνατότητα. Αυτό σήμαινε ότι ο κάτοχος πτυχίου που θα ήθελε να συνεχίσει (ή να ξεκινήσει, προερχόμενος από άλλο επιστημονικό κλάδο) τις σπουδές του στη Βιβλιοθηκονομία γνώριζε, εκ των προτέρων, ότι θα έπρεπε να σπουδάσει στο εξωτερικό, αν βέβαια είχε αυτή τη δυνατότητα. Για είκοσι περίπου χρόνια, έως ότου, δηλαδή, λειτούργησε το Τμήμα της Κέρκυρας, δεν υπήρχε, στην Ελλάδα, η δυνατότητα απόκτησης Διδακτορικού διπλώματος, ενώ για περίπου είκοσι πέντε χρόνια δεν υπήρχε η δυνατότητα απόκτησης Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης³⁹ (Μ.Δ.Ε.) στη Βιβλιοθηκονομία⁴⁰.

Είναι ένα, μάλλον, λογικό συμπέρασμα ότι η απουσία μεταπτυχιακών σπουδών επηρέασε τις ερευνητικές δυνατότητες της Βιβλιοθηκονομικής κοινότητας στην Ελλάδα, στο σύνολό της, τις επιστημονικές αναζητήσεις των καθηγητών στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας των Τ.Ε.Ι. και τη δημιουργία ενός εξειδικευμένου συνόλου επιστημόνων που θα μπορούσε να προωθήσει, ακόμα περισσότερο, την Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας, σε εκπαιδευτικό αλλά και επαγγελματικό επίπεδο, στη χώρα.

---

³⁹ Στην αγγλική ορολογία αναφέρεται, συνήθως, ως Master in Library Science (MLS), Master in Library and Information Science (MLIS), Master of Science in Library Science (MSLS), Master of Science in Library and Information Science (MSLIS) ή, με την πιο «παραδοσιακή» μορφή, MA/MSc in Library Science.

⁴⁰ Η χρονική διαφορά για την απόκτηση Διδακτορικού διπλώματος προκύπτει από το γεγονός ότι η σχετική νομοθεσία (ο πιο πρόσφατος σχετικός νόμος είναι ο 3685 του 2008, Φ.Ε.Κ. 148, τχ. Α΄) προβλέπει (άρθ. 9) ότι μπορεί κάποιος να ανακηρυχθεί Υποψήφιος Διδάκτορας, χωρίς να έχει αποκτήσει αντίστοιχο Μ.Δ.Ε. Πάντως, υπήρχαν και βιβλιοθηκονόμοι που κατείχαν Μ.Δ.Ε. στη Βιβλιοθηκονομία από Σχολή του εξωτερικού και μπορούσαν, εκ των πραγμάτων, να προχωρήσουν, μέσα από τις προβλεπόμενες διαδικασίες, στην εκπόνηση μιας Διδακτορικής Διατριβής στην Ελλάδα.

6. Προς μια οργανωμένη (τριτοβάθμια) βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση

Προτού ιδρυθούν τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, υπήρξαν, βέβαια, προτάσεις αλλά και, μεμονωμένες, προσπάθειες με στόχο τη λειτουργία εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που θα προσφέρουν εκπαίδευση σε υπαλλήλους βιβλιοθηκών στο επιστημονικό πεδίο της Βιβλιοθηκονομίας. Έτσι, μπορεί να εντοπίσει κανείς την αναφορά του Μάργαρη το 1935 για την εκπαίδευση του βιβλιοθηκάριου⁴¹, αλλά και, αργότερα, το άρθρο της Πέππα⁴² το 1949 για τη σημασία που πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη ενός ομοιόμορφου συστήματος εκπαίδευσης για την επαγγελματική μόρφωση των βιβλιοθηκάριων με τη δημιουργία Σχολής Βιβλιοθηκάριων· στο άρθρο της τονίζει, ακόμα, ότι η βασική κατεύθυνση ενός τέτοιου προγράμματος σπουδών πρέπει να είναι προς την πρακτική εκπαίδευση.

Ελπίδες, παράλληλα, ότι μπορεί να υπάρξει κάποια εξέλιξη στο θέμα της εκπαίδευσης στο χώρο των βιβλιοθηκών δημιουργήθηκαν με την σύσταση του Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών το 1931 (Ν. 5138, Φ.Ε.Κ. 210, τχ. Α'), αλλά και με τον Αναγκαστικό Νόμο 1362 του 1949 (Φ.Ε.Κ. 337, τχ. Α') ο οποίος προέβλεπε, στο άρθ. 19, ότι από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος θα οργανώνεται «κατ' έτος ή κατά μακροτέρας χρονικάς περιόδους κύκλος σπουδών βιβλιοθηκονομίας, σκοπός του οποίου είναι η ειδική εκπαίδευσις των στελεχών προς απόκτησιν ειδικευμένου προσωπικού βιβλιοφυλάκων και ταξινόμων». Ωστόσο, και στις δυο περιπτώσεις, οι ελπίδες για τη δημιουργία κάποιου επίσημου κύκλου σπουδών διαψεύστηκαν. Το 1958 υπήρξε άλλη μία πρόταση για ίδρυση δημόσιας Σχολής Βιβλιοθηκονομίας ενσωματωμένης σε κάποιο υπάρχον εκπαιδευτικό ίδρυμα και με

---

⁴¹ Δ. Κ. Μάργαρης, *Το έργον και η μόρφωσις του βιβλιοθηκάριου: μια συγκριτική μελέτη του Διεθνούς Ινστιτούτου Πνευματικής Συνεργασίας της Κ.Τ.Ε.*, εν Αθήναις: Πυρσός, 1935.

⁴² Στέλλα Πέππα, «Επαγγελματική μόρφωση των βιβλιοθηκάριων», *Ο Βιβλιόφιλος - Le Bibliophile*, 3 (1949) σ. 57.

διδασκτικό προσωπικό από τις δημόσιες βιβλιοθήκες της Ελλάδος⁴³. Και σε αυτή την περίπτωση δεν υπήρξε κάποια εξέλιξη ή κρατικό ενδιαφέρον.

6.1 Σχολή της Χ.Ε.Ν. και επιστημονικά συγγράμματα

Την απουσία κρατικής πρόνοιας για την ίδρυση Σχολής (ή Τμήματος όπως επικράτησε αργότερα) Βιβλιοθηκονομίας κάλυψε η ιδιωτική πρωτοβουλία, αρχικά με την οργάνωση σεμιναρίων εκπαίδευσης του προσωπικού των βιβλιοθηκών και, αργότερα, με την έναρξη λειτουργίας της Σχολής Βιβλιοθηκονομίας στο πλαίσιο της Χριστιανικής Ένωσης Νεανίδων (Χ.Ε.Ν.). Στις προσπάθειες αυτές για καθιέρωση της Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης ως απαραίτητου συστατικού της παιδείας που προσφέρει η Ελλάδα, ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στον Γεώργιο Κακούρη, καθώς ήταν εκείνος που «εισήγαγε» τη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα, αρχικά με τη μορφή σεμιναρίων, στη συνέχεια με τη Σχολή της Χ.Ε.Ν. και, τελικά, μέσα από τις προσπάθειες – και άλλων βέβαια – οι οποίες οδήγησαν στην ίδρυση του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας.

Τον Σεπτέμβριο του 1961, λοιπόν, έλαβε χώρα η πρώτη σημαντική εξέλιξη στο χώρο της εκπαίδευσης των εργαζομένων στις βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και δεν ήταν άλλη από την έναρξη λειτουργίας της Σχολής Βιβλιοθηκονομίας στη Χ.Ε.Ν. στην Αθήνα. Αυτό το ετήσιο πρόγραμμα σπουδών (Παράρτημα Α:1) αποτέλεσε την πρώτη, επαγγελματικής μορφής, οργανωμένη εκπαίδευση στο χώρο των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα. Αν και το 1964 έλαβε κρατική πιστοποίηση (Φ.Ε.Κ. 409, τχ. Β')⁴⁴ δεν υπήρξε ποτέ ένα ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα, αλλά μία

---

⁴³ *Πορίσματα της Επιτροπής Γραμμάτων και Καλών Τεχνών*, Αθήναι, 1958, σσ. 21-22, η πληροφορία προήλθε από το Σπύρος Κοκκίνης, *Βιβλιοθήκες και Αρχαία...*, σ. 59.

⁴⁴ Ένα χρόνο νωρίτερα, είχε αναγνωριστεί και η Σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας της Χ.Ε.Ν. με το Β.Δ. 578, Φ.Ε.Κ. 160, τχ. Α'.

επαγγελματική σχολή μέσης εκπαίδευσης για απόφοιτους Γυμνασίου που εργάζονταν (ή ήθελαν να εργαστούν) σε βιβλιοθήκες⁴⁵.

Οι προϋποθέσεις για την εισαγωγή στη Σχολή, όπως ήταν, άλλωστε, αναμενόμενο, δεν είχαν κάποια ειδική, βιβλιοθηκονομική, φύση και περιελάμβαναν ένα πτυχίο σχολείου (δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), μία συνέντευξη, μία έκθεση ιδεών και τη γνώση της αγγλικής γλώσσας. Τη διδασκαλία των μαθημάτων ανέλαβαν επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι από την περιοχή της Αθήνας, ωστόσο, οι ιδιαίτερες συνθήκες της περιόδου περιορίσαν, αναγκαστικά, την επίδραση της συγκεκριμένης Σχολής μόνο στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, καθώς ελάχιστοι σπουδαστές προέρχονταν από άλλες πόλεις. Συνολικά, αποφοίτησαν από τη Σχολή 288 άτομα, από το 1961 έως το 1977⁴⁶.

Η σημασία της προσπάθειας που κατεβλήθη μέσα από τη Σχολή της Χ.Ε.Ν.⁴⁷ δεν περιορίζεται, μόνο, στην εκπαίδευση των υπαλλήλων που εργάζονταν σε βιβλιοθήκες σε θέματα Βιβλιοθηκονομίας μέσα από μια επιστημονική και επαγγελματική προοπτική, η οποία δεν υπήρχε διαθέσιμη, ως εκπαιδευτική διαδικασία, μέχρι τότε, αλλά, κυρίως, στο γεγονός ότι έδωσε την ευκαιρία στους υπαλλήλους των βιβλιοθηκών που παρακολουθούσαν τα μαθήματα της Σχολής να έρθουν σε επαφή· να δημιουργήσουν, δηλαδή, ένα είδος κοινωνικού δικτύου που δεν υπήρχε πριν. Έτσι, ξεκίνησε, μέσα από την εκπαίδευση αυτή αλλά και τα σεμινάρια που συνεχίζονταν, όπως αναφέρεται στη συνέχεια, ένα είδος

⁴⁵ Με το Π.Δ. 726 του 1979 (Φ.Ε.Κ. 218, τχ. Α') οι πτυχιούχοι της Σχολής της Χ.Ε.Ν. είχαν τη δυνατότητα εισαγωγής στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας μέσω ειδικών εισαγωγικών εξετάσεων.

⁴⁶ Σταματίνα Τσάφου [κ.ά.], «Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα», *Νέοι Δρόμοι Πληροφόρησης, 7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Βιβλιοθηκονομικών*, Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονομικών, Αθήνα, 1993, σ. 173.

⁴⁷ Όσον αφορά την ιστορία της Χ.Ε.Ν. και την εκπαιδευτική δραστηριότητα που η ίδια ανέπτυξε, εξακολούθησε να λειτουργεί, μετά το 1977, η Ανωτέρα Σχολή Κοινωνικής Εργασίας – χωρίς να παρέχεται, πλέον, βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση – και το 1979 πέρασε στον έλεγχο του Ιδρύματος Αναπτύξεως Κοινωνικής Εργασίας (Ι.Α.Κ.Ε.) με το Π.Δ. 702 (Φ.Ε.Κ. 209 τχ. Α'). Τέλος, η Σχολή αυτή εντάχθηκε το 1983 στο Τ.Ε.Ι. Αθηνών.

συνδικαλισμού, που οδήγησε, τελικά, στην ίδρυση της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων⁴⁸ (Ε.Ε.Β.) το 1969⁴⁹ και, καταληκτικά, δρομολόγησε την έναρξη λειτουργίας του πρώτου Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας στην Αθήνα το 1977.

Πάντως, ένα άλλο στοιχείο που χαρακτηρίζει αυτή την περίοδο, και παράλληλα με τις εξελίξεις σε επαγγελματικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, είναι και η συγγραφική δραστηριότητα, έστω και περιορισμένη, που υποδεικνύει, με έναν διαφορετικό, είναι η αλήθεια, τρόπο, ένα πρωταρχικό πέρασμα από το βιβλιοθηκονομικό Μεσαίωνα σε μια εποχή που υπάρχουν τα πρώτα ψήγματα επιστημοσύνης στο χώρο της Βιβλιοθηκονομίας και εκφράζεται με τη συγγραφή των πρώτων, για τον ελληνικό χώρο, βιβλιοθηκονομικών εγχειριδίων στην ελληνική γλώσσα⁵⁰.

6.2 Σεμινάρια βιβλιοθηκονομίας

Το 1955 και το 1956 η Αμερικανική Βιβλιοθήκη της Αθήνας (Γεννάδειος Βιβλιοθήκη) οργάνωσε βραχύχρονα (δύο ημερών)

---

⁴⁸ Δύο δεκαετίες πιο πριν, και συγκεκριμένα το Σεπτέμβριο του 1949, ανακοινώθηκε η ίδρυση Ένωσης βιβλιοθηκάρων κατά τη διάρκεια ομιλιών που οργάνωσε το Υπ. Παιδείας και το Γενικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών, κατά τις οποίες δόθηκε η αφορμή για την ίδρυση της πρώτης Επαγγελματική Ένωσης Βιβλιοθηκάρων Ελλάδος. Σκοπό της ένωσης θα ήταν η βελτίωση του επαγγέλματος του βιβλιοθηκάρου και η επιστημονική παρακολούθηση όλων των ζητημάτων που αφορούν το επάγγελμα αυτό. Ωστόσο, επρόκειτο, ουσιαστικά, για εκδήλωση προθέσεων, οι οποίες, τελικά, δεν ευοδώθηκαν, «Ένωση Βιβλιοθηκάρων της Ελλάδος», *Ο Βιβλιόφιλος – Le Bibliophile*, τχ. 4 (1949) σ. 76.

⁴⁹ Το καταστατικό της Ένωσης εκπονήθηκε το 1968, ενώ το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο εκλέχθηκε τον Νοέμβριο του 1969. Το 1981 ψηφίστηκε νέο καταστατικό στη δημοτική.

⁵⁰ Βλ. ενδεικτικά, Γεώργιος Μιχ. Κακούρης, «Κανόνες καταλογογραφίσεως: επιλογή και προσαρμογή εκ του Αγγλοαμερικανικού κώδικος», Αθήναι: Κολέγιο Αθηνών, 1969, Κυριάκος Ντελόπουλος, «Κανόνες ταξιθετήσεως δελτίων καταλόγου», Αθήναι: Κολλέγιο Αθηνών, 1969, Χατζηφώτης, Ιωάννης Μ., «Εγχειρίδιο βιβλιογραφίας», Αθήναι: [χ.ό.], 1969 και Ρωξάνη Φέσσα, Κάρη Λίτσα, «Η βιβλιοθήκη: οργάνωσις-λειτουργία», Αθήναι: [χ.ό.], 1970.

σεμινάρια Βιβλιοθηκονομίας σε Καβάλα, Ιωάννινα, Ηράκλειο, Πάτρα και Χαλκίδα. Το περιεχόμενο των σεμιναρίων κάλυπτε πρακτικά ζητήματα για τις βιβλιοθήκες και τη στοιχειώδη οργάνωση των συλλογών τους όπως καταλογογράφηση, ταξινόμηση, συστήματα δανεισμού κλπ.⁵¹ Το 1957 διοργανώθηκαν νέα σεμινάρια, με πιο λεπτομερές και ανεπτυγμένο περιεχόμενο και πάλι από την Αμερικανική Βιβλιοθήκη σε συνεργασία με τη βιβλιοθήκη του Κολλεγίου Αθηνών. Διήρκησαν δύο εβδομάδες και το παρακολούθησαν εξήντα υπάλληλοι βιβλιοθηκών⁵². Η σπουδαιότητα της οργάνωσης των σεμιναρίων έγκειται, πέρα από το προφανές, στη συνειδητοποίηση, τουλάχιστον από την πλευρά των ανθρώπων που σχετίζονταν άμεσα με το δίκτυο των βιβλιοθηκών, της αναγκαιότητας για τη δημιουργία ενός συστήματος σταθερής και διαρκούς εκπαίδευσης γύρω από τις βιβλιοθήκες⁵³.

Εν τω μεταξύ, καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960, και παράλληλα με τη λειτουργία της Σχολής της Χ.Ε.Ν., πραγματοποιήθηκαν διάφορα σεμινάρια εκπαίδευσης για τους βιβλιοθηκάρους. Ο Kirkegaard, για παράδειγμα, στην αναφορά που συνέταξε καταγράφει τη διοργάνωση σεμιναρίων βιβλιογραφίας το 1964 με διαλέξεις όπως: η συνεισφορά της βιβλιογραφίας στην επιστήμη και τη μάθηση, ιστορία των ελληνικών βιβλιογραφιών, κατάλογοι βιβλιοθηκών και βιβλιοπωλείων, εθνικές βιβλιογραφίες, διεθνείς

---

⁵¹ Είναι, μάλλον, εύκολο να αντιληφθεί ο αναγνώστης ότι το επίπεδο των πρώτων σεμιναρίων που διοργανώθηκαν υπήρξε στοιχειώδες, όπως, άλλωστε, επέβαλαν και οι συνθήκες που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο με την, επί της ουσίας, σχεδόν καθολική άγνοια των βασικών, έστω, εννοιών που συνθέτουν τον επιστημονικό και επαγγελματικό χώρο της Βιβλιοθηκονομίας, από την πλειοψηφία των υπαλλήλων στις βιβλιοθήκες, και την, συνακόλουθα, ελλιπή οργάνωση των συλλογών, εικόνα που συναντούσε ο επισκέπτης στις περισσότερες ελληνικές δημόσιες βιβλιοθήκες της περιόδου.

⁵² Στο άρθρο της η Πέππα παραθέτει, επίσης, κάποιες πληροφορίες για αυτά τα βιβλιοθηκονομικά σεμινάρια και αναφέρει ότι το Υπουργείο Παιδείας συμμετείχε στην οργάνωσή τους, «Libraries in Greece», p. 31.

⁵³ G. M. Cacouris, «Greece: Library Education in», στο A. Kent, H. Lancour and J.E. Daily (Eds), *Encyclopedia of Library and Information Science*, Marcel Dekker, New York, 1973, p. 191.

βιβλιογραφικοί οργανισμοί κ.ά., τις οποίες παρακολούθησαν τριάντα δύο υπάλληλοι βιβλιοθηκών⁵⁴. Επιπλέον, το 1967 και 1968 πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια βιβλιοθηκονομίας τα οποία παρακολούθησαν 135 άτομα. Μετά το τέλος του 2^{ου} σεμιναρίου δημιουργήθηκε το καταστατικό ίδρυσης της Ε.Ε.Β., ενώ ξεκίνησε και η υλοποίηση του συλλογικού καταλόγου των βιβλιοθηκών της Αθήνας, καθώς και του συλλογικού καταλόγου επιστημονικών περιοδικών στις ελληνικές βιβλιοθήκες⁵⁵. Από το 1970 και εξής, η εκπαίδευση στη βιβλιοθηκονομική εργασία των υπαλλήλων γινόταν με κρατική μέριμνα, με ετήσια σεμινάρια δέκα περίπου εβδομάδων τα οποία ανέλαβε η Σχολή της Χ.Ε.Ν⁵⁶.

6.3 Πρόταση ιδρύματος Fulbright

Σχετικές με την προσπάθεια ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών στην Ελλάδα υπήρξαν και οι προσπάθειες και οι εισηγήσεις του Richard Philips Palmer. Πιο συγκεκριμένα, στο τέλος της δεκαετίας του 1970, το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης ζήτησε τη διενέργεια έρευνας⁵⁷ για τις ανάγκες της ελληνικής Βιβλιοθηκονομίας και με την οικονομική ενίσχυση του ιδρύματος Fulbright, ο Palmer ανέλαβε να ετοιμάσει μία αξιολόγηση. Στις αρχές του 1978 πήρε συνεντεύξεις από Έλληνες βιβλιοθηκονόμους και ακαδημαϊκούς στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα και, στη συνέχεια, εισηγήθηκε τη δημιουργία μεταπτυχιακών προγραμμάτων στις δύο αυτές πόλεις. Πρότεινε, ακόμα, να παρέχει το ίδρυμα Fulbright ένα σύμβουλο για να βοηθήσει στην ανάπτυξη του προγράμματος στη Θεσσαλονίκη. Τελικά, το Ίδρυμα Fulbright προχώρησε σε οργάνωση διαλέξεων για δύο ακαδημαϊκά έτη (1979-80

---

⁵⁴ P. Kirkegaard, *Greece: library development*, p. 9-10.

⁵⁵ Βλ. τις πληροφορίες που παραθέτει για την, πρωτόλεια αυτή, προσπάθεια, η Λουκία Δρούλια, «Συλλογικός κατάλογος επιστημονικών περιοδικών βιβλιοθηκών Ελλάδος», *Ο Ερασιστής*, τχ. 53 (1971) σ. 220.

⁵⁶ G. M. Cacouris, «Greece: Library Education in», p. 194.

⁵⁷ Ο τίτλος της έκθεσης είναι, *Greek libraries: problems and proposals, Report for the U.S. Educational Foundation, 5 March 1978*.

και 1980-81) στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, χωρίς ωστόσο να υπάρξει κάποια εξέλιξη με την πρότασή του Palmer για ανάπτυξη ενός προγράμματος σπουδών⁵⁸.

7. Εκθέσεις εμπειρογνομόνων της UNESCO

Τη δεκαετία του 1960 τις επιστημονικές και επαγγελματικές εξελίξεις στο χώρο της Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα δεσπόζει η παρουσία δύο εμπειρογνομόνων, απεσταλμένων της UNESCO, με σκοπό να μελετήσουν τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα και με τις προτάσεις τους να προωθήσουν την ανάπτυξη ενός οργανωμένου δικτύου εκπαίδευσης στο χώρο των βιβλιοθηκών. Οι δύο αυτοί εμπειρογνώμονες, οι Carnovsky and Kirkegaard, επισκέφτηκαν την Ελλάδα μετά από πρόσκληση της Ελληνικής Κυβέρνησης στις αρχές της δεκαετίας του 1960. Συγκεκριμένα, ο Carnovsky ήρθε στην Ελλάδα το 1960 και ο Kirkegaard το 1962.

7.1 Προτάσεις του Leon Carnovsky

Στην αναφορά που συντάξε ο Leon Carnovsky το 1961⁵⁹ πρότεινε τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού προγράμματος βάσει τριών τομέων:

- οργάνωση των συλλογών στις βιβλιοθήκες
- χρήση των συλλογών στις βιβλιοθήκες, και
- ιστορία των βιβλίων και των βιβλιοθηκών· προγραμματισμός βιβλιοθηκών

Θεώρησε το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης ως ιδανική τοποθεσία για την ίδρυση της Σχολής Βιβλιοθηκονομίας και πρότεινε να ενταχθεί στο πλαίσιο λειτουργίας της Φιλοσοφικής Σχολής. Πίστευε ότι

⁵⁸ J. Krikelas, «Education for librarianship in Greece», p. 232.

⁵⁹ L. Carnovsky, «A library school for Greece: a prospectus», Paris: UNESCO, 1961. διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=185749&set=%204B%2034D92A_0_456&gp=1&mode=e&lin=1&ll=1. Στοιχεία της αναφοράς του δημοσιεύτηκαν, επίσης, στο άρθρο του ίδιου «Greece», *Library Trends*, 12, 2 (1963): 158-165.

η καλά οργανωμένη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου, αλλά και το δίκτυο της δημοτικής βιβλιοθήκης της Θεσσαλονίκης θα προσέφεραν το απαραίτητο υπόβαθρο για την ενίσχυση της διδασκαλίας των βιβλιοθηκονομικών μαθημάτων. Οι υποψήφιοι φοιτητές που θα ήθελαν να εγγραφούν στη Σχολή, θα παρακολουθούσαν για δύο χρόνια τα μαθήματα της Φιλοσοφικής Σχολής ενώ η εκπαίδευση στη Βιβλιοθηκονομία θα πραγματοποιούνταν στο τρίτο και τέταρτο έτος. Υπογράμμισε, επίσης, την αναγκαιότητα οργάνωσης σεμιναρίων για την εκπαίδευση των υπαλλήλων που εργάζονταν ήδη σε βιβλιοθήκες.

Ο Carnovsky εισηγήθηκε ένα πρόγραμμα σπουδών (Παράρτημα Α:2) λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο στην Ελλάδα, τις, σχεδόν, πρωτόγονες συνθήκες οργάνωσης στις ελληνικές βιβλιοθήκες (πολλές δε διέθεταν αλφαβητικό κατάλογο των περιεχομένων των συλλογών τους) αλλά και το γεγονός ότι μία νέα προσπάθεια, όπως αυτή, θα έπρεπε να τεθεί υπό την αιγίδα ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος εγνωσμένης αξίας. Το πρόγραμμα σπουδών είχε μια γενική κατεύθυνση προς τις Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες, με κάποια, βέβαια, εξειδικευμένα μαθήματα στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας.

7.2 Προτάσεις του Preben Kirkegaard και αποτελέσματα των εκθέσεων

Λίγα χρόνια αργότερα, ένας άλλος εκπρόσωπος της UNESCO, ο Preben Kirkegaard ήρθε στην Ελλάδα με τον ίδιο σκοπό όπως και ο Carnovsky, να μελετήσει, δηλαδή, τις συνθήκες που επικρατούσαν στο, ευρύτερο, δίκτυο των βιβλιοθηκών και να προτείνει την ίδρυση Σχολής Βιβλιοθηκονομίας. Στην αναφορά του ο Kirkegaard εισηγήθηκε, όπως έχει αναφερθεί, τη δημιουργία ανεξάρτητης Σχολής στην πόλη της Αθήνας. Επισήμανε, ακόμα, ότι ο Πρύτανης και οι καθηγητές του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης υποστηρίζουν την πρόταση του Carnovsky, αλλά δεν υπάρχει ανάλογη υποστήριξη από το υπουργείο Παιδείας. Λαμβάνοντας, επιπλέον, υπ' όψιν ότι θα ήταν, μάλλον, δύσκολο να βρεθούν αρκετοί επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι στην Θεσσαλονίκη για να υποστηρίξουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της

Σχολής, αλλά και το γεγονός ότι η Αθήνα συγκέντρωνε ένα σημαντικό κομμάτι του ελληνικού πληθυσμού, αλλά και, ειδικότερα, των βιβλιοθηκών, κατέληξε σε διαφορετική πρόταση από τον Carnovsky.

Επιπρόσθετα, αντί για τους τρεις τομείς για την ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών του Carnovsky, διατύπωσε την άποψη ότι πρέπει να υπάρχουν στόχοι για την εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων βάσει τριών ομάδων εργαζομένων στις βιβλιοθήκες. Οι στόχοι αυτοί θα εκπληρώνονται μέσα από δύο κατευθύνσεις στο πρόγραμμα σπουδών, το οποίο θα διαρκούσε ένα ακαδημαϊκό έτος. Συγκεκριμένα, οι ομάδες εργαζομένων που πρότεινε να ληφθούν υπ' όψιν για την ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών ήταν:

- επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι που θα εργάζονται σε ειδικές και μεγάλες δημόσιες βιβλιοθήκες
- βοηθοί (library assistants), και
- βιβλιοθηκονόμοι επικεφαλής μικρών δημόσιων βιβλιοθηκών

Η πρώτη ομάδα θα παρακολουθούσε τα μαθήματα της πρώτης κατεύθυνσης, ενώ οι επόμενες δύο τα μαθήματα της δεύτερης. Προκειμένου να εισαχθεί κάποιος στην πρώτη κατεύθυνση, θα έπρεπε να είναι πτυχιούχος Πανεπιστημιακής Σχολής, ενώ για τη δεύτερη κατεύθυνση ήταν απαραίτητο να κατέχει, ο υποψήφιος, απολυτήριο γυμνασίου. Με τον τρόπο αυτό, η Σχολή θα λειτουργούσε ως προπτυχιακό και μεταπτυχιακό ίδρυμα, σε μία προσπάθεια να καλύψει τις μεγάλες ανάγκες της χώρας τόσο σε διευθυντές βιβλιοθηκών όσο και σε επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμους, καταλογογράφους αλλά και βοηθούς.

Γενικότερα, το πρόγραμμα σπουδών που πρότεινε ο Kirkegaard (Παράρτημα Α:3) είχε ένα μεγαλύτερο προσανατολισμό προς τη Βιβλιοθηκονομία ως επιστήμη από το αντίστοιχο του Carnovsky. Επεσήμανε, ακόμη, ότι η UNESCO θα χρηματοδοτούσε την ίδρυση και λειτουργία μιας ανεξάρτητης Σχολής Βιβλιοθηκονομίας για τέσσερα ακαδημαϊκά έτη (1962-1966) με το συνολικό ποσό των 44.500 δολαρίων.

Ωστόσο, παρά την ώθηση που έδωσε η παρουσία τους στο ζήτημα της Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και τις, ελπίδες που, πιθανώς, καλλιέργησε, καμία από τις προτάσεις του Carnovsky ή του Kirkegaard δεν υλοποιήθηκαν σε κάποιο επίπεδο⁶⁰. Η Ελλάδα δεν απώλεσε, μονάχα, ένα σημαντικό ποσό, με το οποίο θα χρηματοδοτούνταν η ίδρυση Σχολής Βιβλιοθηκονομίας, αλλά, κυρίως, μία μοναδική ευκαιρία – καθώς υπήρχε, ταυτόχρονα με το εθνικό, και διεθνές ενδιαφέρον – να οργανώσει ένα πρόγραμμα σπουδών, το οποίο θα είχε διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ενός καλά οργανωμένου και, πιθανώς, διασυνδεδεμένου δικτύου βιβλιοθηκών σε ολόκληρη τη χώρα.

8. Προπτυχιακές σπουδές στη Βιβλιοθηκονομία

Η πορεία της (επίσημης) Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ξεκινά το 1977 όταν ικανοποιήθηκε, μετά από αναμονή δεκαετιών, το πάγιο αίτημα της ελληνικής Βιβλιοθηκονομικής κοινότητας και λειτούργησε το πρώτο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα⁶¹. Σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε και η Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων, η οποία από την ημέρα της ίδρυσής της υπογράμμιζε διαρκώς την αναγκαιότητα ίδρυσης σχετικού Τμήματος. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι μετά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας στα Τ.Ε.Ι., η παρεμβατική της δύναμη υπήρξε, μάλλον, περιορισμένη, σε ότι αφορά την εξέλιξη της Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα⁶².

---

⁶⁰ Φαίνεται, παρ' όλα αυτά, ότι κάποιες από τις προτάσεις του Kirkegaard για το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών, συμπεριελήφθησαν, συνειδητά ή μη, στο πρώτο πρόγραμμα σπουδών που εφαρμόστηκε στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας.

⁶¹ Δεν κατέστη δυνατό να εντοπιστεί ο νόμος βάσει του οποίου ιδρύθηκε το Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας. Ωστόσο, στο Φ.Ε.Κ. 112, τχ. Α' /1977 για την εισαγωγή σπουδαστών σε Ανώτερες και Ανώτατες Σχολές αναφέρεται και το Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας (αρθρ. 13).

⁶² Εν τούτοις, δεν πρέπει να παραγνωρισθεί ότι υπήρξαν προσπάθειες από την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων να συμβάλει στην άμβλυνση των

Το Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας εντάχθηκε στην Ανωτέρα Σχολή Στελεχών Επιχειρήσεων (Α.Σ.Σ.Ε.) του Κ.Α.Τ.Ε.Ε. της Αθήνας, ενώ λίγα χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα το 1981, ξεκινά τη λειτουργία του το δεύτερο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας (Π.Δ. 401, Φ.Ε.Κ. 74, τχ. Α'/1982⁶³), στην Α.Σ.Σ.Ε. του Κ.Α.Τ.Ε.Ε. της Θεσσαλονίκης⁶⁴. Τέλος, όσον αφορά την ίδρυση των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, το 1993 ξεκίνησε τη λειτουργία του το «Τμήμα Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας» του Ιονίου Πανεπιστημίου⁶⁵.

προβλημάτων με την υποβολή προτάσεων και εισηγήσεων προς μια κατεύθυνση ορθολογισμού της λειτουργίας αλλά και των αποτελεσμάτων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Εισηγήθηκε, λοιπόν, την αναβάθμιση των δύο Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. σε πανεπιστημιακά Τμήματα σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, τα οποία και θα λειτουργούν αυτόνομα. Επίσης, πρότεινε ο συνολικός αριθμός εισακτέων να μην υπερβαίνει τους 150 ετησίως, τη δημιουργία προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών με 15 εισακτέους ανά έτος και, τέλος, επεσήμανε την αναγκαιότητα νομοθετικής ρύθμισης που θα εξασφάλιζε την ύπαρξη θέσεων για βιβλιοθηκονόμους στο δημόσιο τομέα και ότι σε αυτές τις θέσεις θα προσλαμβάνονται πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι. «Για την εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων: εισήγηση της επιτροπής εκπαίδευσης της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων», *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, 7 (1992), σ. 6.

⁶³ Τον Σεπτέμβριο του 1981 εισήχθησαν οι πρώτοι φοιτητές, ενώ το Τμήμα ιδρύθηκε, επίσημα, τον Ιούνιο του 1982.

⁶⁴ Η ιστορία της Τεχνολογικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες μπορεί, συνοπτικά, να καταγραφεί ως εξής: Το 1970 ιδρύθηκαν με το Νομοθετικό Διάταγμα 652 (Φ.Ε.Κ. 180, τχ. Α') τα Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης (Κ.Α.Τ.Ε.), τα οποία το 1977 αντικαταστάθηκαν από τα Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Κ.Α.Τ.Ε.Ε.) με τον Ν. 576 (Φ.Ε.Κ. 102, τχ. Α'). Τέλος, όσον αφορά τη μορφή και την ονομασία των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων, το 1983 τα Κ.Α.Τ.Ε.Ε. αντικαταστάθηκαν από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) με τον Ν. 1404. Μία πιο πρόσφατη εξέλιξη για τα Τ.Ε.Ι. είναι ο Ν. 2916 του 2001 (Φ.Ε.Κ. 114, τχ. Α') με τον οποίο εντάσσονται σε ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση μαζί με τα Πανεπιστήμια. Εξακολουθούν, ωστόσο, να μην έχουν τη δυνατότητα οργάνωσης προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών.

⁶⁵ Το Τμήμα της Κέρκυρας συμπεριλαμβανόταν στην ιδρυτική πράξη του Ιονίου Πανεπιστημίου, σύμφωνα με το Π.Δ. 83/1984, Φ.Ε.Κ. 31, τχ. Α'.

8.1 Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη

Η, σε πολλές περιπτώσεις, ανύπαρκτη δομή των ελληνικών βιβλιοθηκών⁶⁶, ήδη από την ίδρυση του νέου Ελληνικού Κράτους⁶⁷ τον 19^ο αι., επηρέασε σημαντικά την εκπαίδευση που προσέφεραν τα Τμήματα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Τα προγράμματα σπουδών που καταρτίστηκαν υπήρξαν προσανατολισμένα προς την τεχνική (πρακτική) φύση του επαγγέλματος – και εκφράστηκε ο προσανατολισμός αυτός με την διδασκαλία πολλών μαθημάτων σχετικών με την ταξινόμηση, την καταλογογράφηση, την ευρετηρίαση κλπ – ενώ, την ίδια στιγμή, τα μαθήματα για την εκπαίδευση στη διοίκηση των βιβλιοθηκών είχαν δευτερεύουσα σημασία.

Αυτή η επιλογή, ουσιαστικά μετά την ίδρυση των Τ.Ε.Ι. το 1983, υπήρξε λογική αλλά και προς τη σωστή κατεύθυνση, καθώς οι ασυστηματοποίητες ελληνικές δημόσιες βιβλιοθήκες «απαιτούσαν» τη στελέχωσή τους από επαγγελματίες με ικανότητες δημιουργίας, συχνά εκ του μηδενός, καταλόγων, ευρετηρίων, αλλά και συλλογών. Οι απόφοιτοι, λοιπόν, των Τ.Ε.Ι. διδάσκονταν, και εξακολουθούν να διδάσκονται ακόμη και σήμερα, σε όλη, σχεδόν, τη διάρκεια των

---

⁶⁶ Σύμφωνα με έρευνα της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων το 1982, το 72% των δημοτικών-κοινοτικών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα ήταν ανοργάνωτες, «Οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες πληροφόρησης στην Ελλάδα - Βάση για την Εθνική ανάπτυξη, Αντιπροσωπεία της ΕΕΒ στο 50ο Συνέδριο της IFLA στο Ναϊρόμπι, Αύγουστος 1984», *Βιβλιοθήκες - Υπηρεσίες Πληροφόρησης - Βάση για εθνική ανάπτυξη*, Αθήνα: Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων, 1984, σ. 13.

⁶⁷ Ο βασικότερος, ίσως, λόγος για τον οποίο οι ελληνικές βιβλιοθήκες υπήρξαν, για σχεδόν δύο αιώνες, ανοργάνωτες είναι, πέρα, φυσικά, από τις γλίσυχρες επιδοτήσεις, η δυνατότητα που είχαν διάφοροι φορείς (Υπηρεσίες του Κράτους, Δήμοι, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου κλπ.) αλλά και ιδιώτες, μέσα από κληροδοτήματα και δωρεές, να ιδρύουν βιβλιοθήκες. Συνακόλουθα, υπήρξε μία φυσιολογική κατάληξη να παρουσιάζουν, οι βιβλιοθήκες αυτές, μία ποικιλία στην οργάνωση και τη νομοθετική τους υπόσταση, στοιχεία που οδήγησαν, τελικά, σε σύγχυση των σκοπών, των επιδιώξεων αλλά και των μέσων επίτευξης αυτών. Εν τέλει, η ίδρυση βιβλιοθηκών μέσα σε ένα πλαίσιο πολυμορφίας των φορέων που τις ιδρύουν είχε ως αποτέλεσμα να λειτουργήσουν βιβλιοθήκες χωρίς να υπάρξει κάποιος συνδεσμός μεταξύ τους. Σπύρος Κοκκίνης, *Βιβλιοθήκες και Αρχαία...*, σ. 58.

σπουδών τους σχετικά «τεχνικά» μαθήματα. Την αναγκαιότητα παροχής τεχνικής εκπαίδευσης στους απόφοιτους των δύο Τμημάτων επέτεινε και ενίσχυσε και η απουσία ενός Εθνικού Βιβλιογραφικού Κέντρου, το οποίο, όπως συνέβη, βέβαια, σε άλλες χώρες, θα αναλάμβανε, κεντρικά, το έργο της επεξεργασίας του υλικού των βιβλιοθηκών με τη μορφή δελτίων καταλόγου ή εγγραφών MARC (Machine Readable Cataloguing).

Το Τμήμα της Αθήνας, κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, έτυχε μεγάλης κριτικής λόγω της έλλειψης, όπως έχει αναφερθεί, διαθέσιμων πόρων για την ενίσχυση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αλλά και της ανεπάρκειας σε κατηρητισμένο διδακτικό προσωπικό⁶⁸. Ειδικότερα, σύμφωνα με το Ν. 576 του 1977 (Φ.Ε.Κ. 102, τχ. Α') απαραίτητα προσόντα διορισμού, με την ιδιότητα του καθηγητή, στα Κ.Α.Τ.Ε.Ε. ήταν: πέντε χρόνια επαγγελματικής προϋπηρεσίας και ένα πτυχίο πανεπιστημίου σε σχετικό επιστημονικό τομέα⁶⁹. Όπως ήταν αναμενόμενο, η προϋπηρεσία σε μία βιβλιοθήκη αλλά και το πτυχίο σε σχετικό επιστημονικό κλάδο απέκτησαν ευρεία ερμηνεία στην περίπτωση του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας, με αποτέλεσμα, τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, μπορούσε, ουσιαστικά, να στελεχωθεί με διδακτικό προσωπικό προερχόμενο, για παράδειγμα, από Σχολές Νομικής, Οικονομικών ή Φιλοσοφίας. Η διάρκεια των σπουδών, και στα δύο Τμήματα των Τ.Ε.Ι., ήταν επτά εξάμηνα, εκ των οποίων τα έξι ήταν αφιερωμένα στη διδασκαλία μαθημάτων, ενώ στο

---

⁶⁸ Βλ. και τα όσα αναφέρονται στο περιοδικό *Διαβάζω*, τχ. 23 (1979) σ. 23.

⁶⁹ Το Π.Δ. 171/1979 (Φ.Ε.Κ. 45, τχ. Α'), προβλέπει θέσεις προσωπικού για την Α.Σ.Σ.Ε. του Κ.Α.Τ.Ε.Ε. Αθηνών, στις βαθμίδες καθηγητή (μία) και καθηγητή εργαστηρίων (μία) για πτυχιούχους Ανωτάτης Σχολής Βιβλιοθηκονομίας ή Φιλοσοφικής Σχολής ή Νομικής Σχολής ή ΑΣΟΕΕ (Ανώτατη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών) ή ΠΑΣΠΕ (Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών) ή ΑΒΣ (Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή) εξειδικευμένου στη Βιβλιοθηκονομία για κάθε περίπτωση.

έβδομο οι φοιτητές πραγματοποιούσαν πρακτική άσκηση σε βιβλιοθήκες, σύμφωνα με το Π.Δ. 174 του 1985 (ΦΕΚ 59, τχ. Α')⁷⁰.

Βασικό ζήτημα τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των Τμημάτων αποτέλεσε το γεγονός ότι δεν υπήρξε κάποια νομοθετική πρόβλεψη ώστε να δοθεί η δυνατότητα να γίνουν καθηγητές στο Τμήμα της Αθήνας επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι, οι οποίοι και διέθεταν πρακτική γνώση και εμπειρία επάνω στο ζήτημα των βιβλιοθηκών – με μια σχετική πρόβλεψη/εξαίρεση από τον νόμο, για ένα εύλογο χρονικό διάστημα – και οι οποίοι δεν ήταν απόφοιτοι κάποιας Πανεπιστημιακής Σχολής/Τμήματος. Επισημαίνεται, ότι, όπως είναι φυσικό, δε θα μπορούσε να υπάρχει ένα ικανό σώμα υποψήφιων καθηγητών προερχόμενων από τη Βιβλιοθηκονομία που να διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, όπως ορίζονταν από το νόμο, καθώς δεν υπήρχε, μέχρι τότε, εκπαίδευση, σε αυτόν τον επιστημονικό τομέα, από κάποιο ανώτατο ίδρυμα στην Ελλάδα. Επιπλέον, όσοι είχαν σπουδάσει στο εξωτερικό εργάζονταν, ήδη, στις περισσότερες περιπτώσεις, σε μεγάλες (ειδικές) βιβλιοθήκες. Αντίστοιχο ζήτημα υπήρξε, κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας, του Τμήματος της Θεσσαλονίκης⁷¹.

Η έναρξη λειτουργίας του Τμήματος της Θεσσαλονίκης συνοδεύτηκε, παράλληλα, από μία, διοικητικής φύσης, αστοχία, καθώς οι πρώτοι εισαχθέντες δε δήλωσαν την προτίμησή τους για εισαγωγή στο

---

⁷⁰ Διευκρινίζεται ότι σύμφωνα με το άρθ. 2 του συγκεκριμένου Π.Δ., η πρακτική άσκηση οριζόταν σε οκτώ μήνες και χωριζόταν σε δύο περιόδους: η πρώτη διαρκούσε δύο μήνες και πραγματοποιούταν στο τέταρτο ή πέμπτο εξάμηνο σπουδών, εκτός του χρόνου των μαθημάτων, ενώ η δεύτερη περίοδος διαρκούσε έξι μήνες και πραγματοποιούταν μετά το τελευταίο εξάμηνο των μαθημάτων. Στο Τμήμα της Αθήνας, η εξάμηνη πρακτική άσκηση πραγματοποιούνταν, αρχικά, σε κάθε είδους διακοπές (Χριστουγέννων, Πάσχα, κλπ), ενώ, στη συνέχεια, μόνο κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών.

⁷¹ Με το Π.Δ. 401/1982 προβλέφθηκαν τρεις θέσεις προσωπικού στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας της Θεσσαλονίκης στη βαθμίδα του καθηγητή για πτυχιούχους Ανωτάτης Σχολής Βιβλιοθηκονομίας ή Φιλοσοφικής Σχολής ή Νομικής Σχολής ή Θεολογικής Σχολής ή ΑΣΟΕΕ ή ΠΑΣΠΕ ή ΑΒΣ εξειδικευμένου στη Βιβλιοθηκονομία και μία θέση βοηθού εργαστηρίων για πτυχιούχο Ανωτέρας Σχολής με ειδικότητα στη Βιβλιοθηκονομία.

«Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας» κατά τις εισαγωγικές εξετάσεις, αλλά, εισάγονταν στην Ανωτέρα Σχολή Στελεχών Επιχειρήσεων του Κ.Α.Τ.Ε.Ε⁷². Στη συνέχεια, οι επιτυχόντες της Σχολής δήλωναν την προτίμησή τους για εγγραφή είτε στο Τμήμα Στελεχών Λογιστηρίου, είτε στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας. Ήταν, βέβαια, αναμενόμενο ο αριθμός των εισακτέων που επέλεξαν το Τμήμα της Βιβλιοθηκονομίας να είναι μικρός, καθώς δε γνώριζαν, σε αρκετές περιπτώσεις, πριν κληθούν να επιλέξουν, ούτε την ύπαρξή της, και, συνακόλουθα, κάποιοι εγγράφηκαν, τελικά, στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας παρ' όλο που είχαν δηλώσει την πρόθεσή τους για σπουδές στο Τμήμα Στελεχών Λογιστηρίου⁷³.

8.1.1 Προγράμματα σπουδών

Στο πλαίσιο της προσπάθειας καταγραφής του προσανατολισμού και της γενικότερης κατεύθυνσης των προγραμμάτων σπουδών, τα μαθήματα που διδάσκονται στα Τμήματα στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες⁷⁴:

- Τεχνικά μαθήματα (καταλογογράφηση, ταξινόμηση κλπ.)
- Μαθήματα διοίκησης (διοίκηση βιβλιοθηκών κλπ.)

⁷² Οι διατάξεις του Π.Δ. 37/1981 (Φ.Ε.Κ. 18, τχ. Α') περί επιλογής των εισακτέων στις Ανώτερες και Ανώτατες Σχολές κατά το ακαδημαϊκό έτος 1981-82 δεν αναφέρουν το «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας» του Κ.Α.Τ.Ε.Ε. της Θεσσαλονίκης.

⁷³ Αναφορά στις ελλείψεις και τα προβλήματα κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Τμήματος γίνεται σε μία συνέντευξη που έδωσαν ορισμένοι από τους πρώτους εισαχθέντες φοιτητές στην εφημερίδα *Θεσσαλονίκη*. Βλ. σχετικά Κώστας Μπλιάτσας, «Βιβλιοθηκονομία: παραμελημένο επάγγελμα με πολλά προβλήματα», *Θεσσαλονίκη*, 10.12.1982.

⁷⁴ Η διαδικασία κατηγοριοποίησης μπορεί να συμπεριλαμβάνει κάποιες γενικεύσεις, ή, αλλιώς, να επιλεγεί κάποια κατηγορία για ένα μάθημα, χωρίς να αποκλείεται ότι δε θα μπορούσε να θεωρηθεί, ταυτόχρονα, γενικής αλλά και ειδικής φύσεως (π.χ. βιβλιογραφίες). Επίσης, θα ήταν, ενδεχομένως, δυνατό να γίνει εκτενέστερη κατηγοριοποίηση με την ύπαρξη, αντίστοιχα, περισσότερων κατηγοριών. Ωστόσο, δεν αποτελεί στόχο της εργασίας αυτού του είδους η λεπτομερέστερη διάκριση.

➤ Γενικά μαθήματα (ιστορία βιβλιοθηκών, ιστορία γραφής κλπ.)

Το πρώτο πρόγραμμα σπουδών (Παράρτημα Α:4) στο Τμήμα της Αθήνας (1977-81) περιελάμβανε 49 μαθήματα, εκ των οποίων το 47% ανήκαν στην κατηγορία των «γενικών μαθημάτων», το 39% στα τεχνικά μαθήματα και το 14% στα μαθήματα διοικητικής φύσης. Σε αυτό υπήρχαν μαθήματα, ως διδακτέα ύλη για τους φοιτητές, εκτός των προσδοκώμενων από ένα Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας, όπως Συνταγματικό Δίκαιο, Πολιτικές Επιστήμες και Κοινωνιολογία⁷⁵.

Στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης, το πρώτο πρόγραμμα σπουδών (1981-84) προέβλεπε τη διδασκαλία 54 μαθημάτων (Παράρτημα Α:5), εκ των οποίων το 52% μπορούν να θεωρηθούν τεχνικά μαθήματα, 37% είναι μαθήματα πιο γενικής κατεύθυνσης και το 11% μαθήματα διοικητικής φύσεως. Το Τμήμα αυτό προσανατολίστηκε, από την έναρξη λειτουργίας του, προς τα «σκληρού πυρήνα» βιβλιοθηκονομικά μαθήματα, αποτέλεσμα, πιθανώς, της σχετικής εμπειρίας που αποκόμισαν οι εκεί ιθύνοντες από τις παραλείψεις που παρατηρήθηκαν, κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας, του Τμήματος της Αθήνας.

Γενικά, πάντως, ο μεγάλος αριθμός μαθημάτων τεχνικής φύσης στο πρόγραμμα σπουδών και των δύο Τμημάτων όπως βιβλιογραφίες, καταλογογράφηση και ταξινόμηση υπήρξε μία επιλογή προς τη σωστή κατεύθυνση. Επίσης, κρίθηκε αναγκαία η ύπαρξη πολλών μαθημάτων για την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας, καθώς μεγάλος αριθμός των βιβλίων και περιοδικών στις ερευνητικές και ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ήταν στην αγγλική γλώσσα⁷⁶.

Είναι, ωστόσο, η καταγραφή και παρουσίαση των προγραμμάτων σπουδών, ένα εγχείρημα επισφαλές, ειδικά εκείνη των προγραμμάτων

---

⁷⁵ Αυτά τα μαθήματα, ωστόσο, δεν υπήρχαν στον αρχικό σχεδιασμό του προγράμματος σπουδών, αλλά προστέθηκαν λίγο μετά την έναρξη λειτουργίας της Σχολής.

⁷⁶ Σύμφωνα με μία έρευνα του 1990, το 70-80% των βιβλίων και των περιοδικών σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ήταν στην αγγλική γλώσσα. Stella Korobili, «Collection development and interlibrary loan in Greek academic libraries», στο Keller, Dean H. (Ed), *Academic libraries in Greece: the present situation and future prospects*, London: Haworth, 1993, p. 84.

που εφαρμόστηκαν τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των δύο αυτών Τμημάτων, καθώς αποτελεί μια διαδικασία που, ίσως, αποτυπώσει με κάποια δυστοκία και την ουσιαστική διδασκαλία αυτών των μαθημάτων που καταγράφει. Για παράδειγμα, τα μαθήματα αυτοματισμού των βιβλιοθηκών (Παράρτημα Α:5), δεν περιελάμβαναν εξάσκηση και παρουσίαση βιβλιοθηκονομικών προγραμμάτων σε ηλεκτρονικό υπολογιστή, αλλά το μάθημα γινόταν με την παρουσίαση δελτίων και διάτρητων καρτών.

Επιπλέον, το μάθημα «Πληροφορική» στα πρώτα χρόνια λειτουργίας στο Τμήμα της Αθήνας, ήταν, μάλλον, εξαιρετικά δύσκολο να είχε τη μορφή που έχει σήμερα, καθώς δεν υπήρχαν εργαστήρια και διαθέσιμοι υπολογιστές. Επίσης, λίγα χρόνια αργότερα, το 1985, στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης υπήρχαν δύο μαθήματα «Δακτυλογραφίας» στο πρόγραμμα σπουδών, με τα οποία, θεωρητικά, οι φοιτητές θα διδάσκονταν τη χρήση της γραφομηχανής, χωρίς ωστόσο να πραγματοποιηθεί, τελικά, εκείνη την περίοδο, η διδασκαλία του μαθήματος. Αυτό που, εν πάση περιπτώσει, επιχειρείται εδώ είναι η παρουσίαση, με τη μορφή που είχαν ως επίσημες αποφάσεις από τα Συμβούλια και τις Γενικές Συνελεύσεις των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, των προγραμμάτων σπουδών με τις ονομασίες και τη δομή των μαθημάτων όπως καταγράφηκαν, διαχρονικά, στο πλαίσιο λειτουργίας τους.

Στη δεκαετία του 1990, τα δύο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας των Τ.Ε.Ι. εξακολουθούν να είναι προσανατολισμένα στην προσφορά εκπαίδευσης που καλύπτει, κυρίως, την τεχνική φύση του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου. Το 1992, στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης, το 46% των μαθημάτων θεραπεύουν τεχνικής φύσης ζητήματα, το 43% είναι μαθήματα γενικότερου (βιβλιοθηκονομικού) ενδιαφέροντος και το 11% είναι μαθήματα διοικητικής φύσης (Παράρτημα Α:6). Στο Τμήμα της Αθήνας, στο πρόγραμμα σπουδών που ίσχυε το 1999 (Παράρτημα Α: 7), 49% των μαθημάτων είναι τεχνικής φύσης, ενώ το ίδιο ποσοστό μαθημάτων προσφέρει εκπαίδευση σε γενικότερα (βιβλιοθηκονομικά)

ζητήματα. Μόνο ένα μάθημα (2%) αφορά την εκπαίδευση των φοιτητών σε θέματα διοίκησης των βιβλιοθηκών.

Τα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων στα Τ.Ε.Ι., έχουν, πλέον, αποκτήσει μεγαλύτερη εκπαιδευτική και επαγγελματική βαρύτητα καθώς αρχίζουν να λειτουργούν εργαστήρια, να καταλαμβάνουν θέσεις μόνιμου διδακτικού προσωπικού βιβλιοθηκονόμοι, ενώ και η, σε μεγάλο ποσοστό, επαγγελματική αποκατάσταση των πρώτων απόφοιτων, μετά την αναγνώριση των επαγγελματικών τους δικαιωμάτων με το Π.Δ. 385/1989 (Φ.Ε.Κ. 169, τχ. Α'), τους προσδίδει κύρος. Χαμηλός παραμένει, ωστόσο, ο αριθμός των καθηγητών που έχουν μόνιμη θέση.

Σημαντική εξέλιξη για τη λειτουργία των δύο Τμημάτων αποτέλεσε, το 1994, το Π.Δ. 212 (ΦΕΚ 132, τχ. Α') σύμφωνα με το οποίο η διάρκεια φοίτησης καθορίστηκε σε οκτώ εξάμηνα, από επτά, με το επιπλέον εξάμηνο να προβλέπεται για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Με την προσθήκη ενός εξαμήνου σπουδών λύθηκε και ένα άλλο σημαντικό ζήτημα, αυτό της αναγνώρισης των μεταπτυχιακών τίτλων που απέκτησαν οι απόφοιτοι των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, καθώς, μέχρι τότε, λόγω της συνολικής διάρκειας των σπουδών της βασικής εκπαίδευσης, οι μεταπτυχιακοί τίτλοι δεν αναγνωρίζονταν.

Τη δεκαετία του 2000, τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας των Τ.Ε.Ι. προσπαθούν να συμβαδίσουν με τις διεθνείς εξελίξεις, μέσα από τη σταδιακή ενσωμάτωση, στο πρόγραμμα σπουδών, μαθημάτων σχετικών με τις Νέες Τεχνολογίες, να συνεχίσουν να προσφέρουν στους φοιτητές τους εκπαίδευση σε θέματα που άπτονται άμεσα της εργασίας σε μια βιβλιοθήκη, αλλά και να ακολουθήσουν τις απαιτήσεις της αγοράς. Τα προγράμματα σπουδών των δύο Τμημάτων συνεχίζουν να παρουσιάζουν κάποια συνάφεια ως προς τον προσανατολισμό τους, αλλά έχουν, πλέον, μια μεγαλύτερη «ανεξαρτησία» ως προς τη δομή τους σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες.

Ειδικά το πρόγραμμα σπουδών στο Τμήμα της Αθήνας κατά το ακαδημαϊκό έτος 2009-10 παρουσιάζει μία αλλαγή στη λογική της κατάρτισής του, σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, μία διαφοροποίηση που διαφαίνεται με την εισαγωγή μαθημάτων σχετικών με τη διαχείριση

της πληροφορίας, αλλά όχι, απαραίτητα, προερχόμενων από την Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας⁷⁷. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, να μειωθούν τα μαθήματα τεχνικής φύσης, τα οποία, επί συνόλου 44 μαθημάτων, αποτελούν το 36% του προγράμματος σπουδών, τα μαθήματα «γενικής κατεύθυνσης» αποτελούν το 59%, ενώ τα μαθήματα διοικητικής φύσης το 5%. Αντίστοιχα, το ίδιο χρονικό διάστημα, στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης το 46% των μαθημάτων είναι τεχνικής φύσης και το 46%, επίσης, είναι γενικής κατεύθυνσης. Ένα σχετικά μικρό ποσοστό μαθημάτων (8%) αφορούν την εκπαίδευση των φοιτητών σε ζητήματα διοικητικής φύσης των βιβλιοθηκών⁷⁸.

Τα δύο Τμήματα των Τ.Ε.Ι. παρέμειναν προσανατολισμένα, άλλοτε περισσότερο και, σε κάποιες χρονικές περιόδους, λιγότερο, στην προσφορά εκπαίδευσης επάνω στην τεχνική φύση του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου, από την ίδρυσή τους έως και σήμερα, παρ όλο που έχουν, πλέον, αυξήσει το ποσοστό των μαθημάτων που παρουσιάζουν, επιστημονικά, μια πιο «γενική» συνάφεια και σχέση με το γνωστικό πεδίο της Βιβλιοθηκονομίας. Αυτή είναι μια εξέλιξη που κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, αν και θα μπορούσαν να έχουν μειωθεί, πιθανώς, ακόμη περισσότερο τα τεχνικής φύσης μαθήματα με την προοπτική μεγαλύτερης ενσωμάτωσης, στα προγράμματα σπουδών, μαθημάτων και διαλέξεων που θα βοηθήσουν τους φοιτητές να αποκτήσουν μια «ολιστική» προσέγγιση στο ζήτημα της διαχείρισης των πληροφοριών. Βέβαια, μία τέτοια λογική, δηλαδή η προσφορά μίας διεπιστημονικής προσέγγισης στη διαχείριση της πληροφορίας, φαίνεται πως έχει

---

⁷⁷ Για τη φιλοσοφία που διέπει το πιο πρόσφατο πρόγραμμα σπουδών στο Τμήμα της Αθήνας και τις «παρεμβάσεις» που πραγματοποιήθηκαν στη δομή του για να συμβαδίζει με τη φιλοσοφία αυτή, βλ. V. Moniarou – Papaconstantinou, [et. al.], «Revamping the LIS curriculum in the Department of Library Science and Information Systems at the TEI of Athens», *Education for Information*, 26 (2008): 121-132.

⁷⁸ Για το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών και της κατεύθυνσης στη λογική της προσφοράς γνώσεων στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης, βλ. το Φ.Ε.Κ. 629, τχ. Β'2006, με το οποίο καθορίζεται το περιεχόμενο των σπουδών του συγκεκριμένου Τμήματος.

υιοθετηθεί, σε κάποιο βαθμό, από το Τμήμα της Αθήνας. Επισημαίνεται, ακόμα, η μικρή βαρύτητα που δόθηκε, διαχρονικά, στη διδασκαλία μαθημάτων που αφορούν τη διοίκηση των βιβλιοθηκών.

8.1.2 Εκπαιδευτικό προσωπικό

Σε ό,τι αφορά τη στελέχωση των δύο Τμημάτων, ένα σημαντικό ποσοστό του προγράμματος των μαθημάτων στηριζόταν στη διδασκαλία από ωρομίσθιους καθηγητές και όχι σε μόνιμο προσωπικό, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, βέβαια, στο περιεχόμενο της διδασκαλίας των μαθημάτων, την ποιότητα των σημειώσεων, τα προσδοκώμενα ερευνητικά αποτελέσματα που προκύπτουν μέσα από την ενασχόληση και την προετοιμασία των διαλέξεων αλλά και, τελικά, τη δημιουργία ενός σώματος καθηγητών που θα προσβλέπει, διαρκώς, στην ανάπτυξη και τη βελτίωση των συνθηκών που επικρατούν στο Τμήμα.

Επιπλέον, το διδακτικό προσωπικό προσπάθησε να αντιμετωπίσει τα πολυποίκιλα προβλήματα που προέκυπταν από την καθημερινή λειτουργία των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας μέσα από ένα πνεύμα συνεργασίας. Έτσι, μετά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους, τα δύο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας απέκτησαν, ουσιαστικά, κοινό πρόγραμμα σπουδών⁷⁹. Επίσης, η πρόταση για αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών το 1992 το οποίο και εφαρμόστηκε λίγα χρόνια αργότερα πραγματοποιήθηκε μετά από συνεργασία και κοινή πρόταση του διδακτικού προσωπικού των δύο Τμημάτων⁸⁰.

---

⁷⁹ Jan H. E. van der Starre (Ed.), *Information technology content of initial professional education and training for librarianship in the European Community: Study prepared for the Commission of the European Community by the International Federation of Library Associations and Institution*, Amsterdam: Institute of Polytechnics, Faculty of Information and Communication, 1990, p. 142.

⁸⁰ Σταματίνα Τσάφου [κ.ά.], «Η βιβλιοθηκονομική...», σ. 178.

8.2 Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας στην Κέρκυρα

Στο νησί της Κέρκυρας ιδρύθηκε το τρίτο, χρονικά, Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας⁸¹ στην Ελλάδα, αυτή τη φορά πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με την ονομασία «Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας». Για την επιλογή της τοποθεσίας ελήφθη υπ' όψιν η ιστορία και παράδοση της περιοχής τόσο στην οργάνωση και λειτουργία αρχείων όσο και αυτή στο χώρο των βιβλιοθηκών, καθώς η πόλη της Κέρκυρας διαθέτει μία από τις πρώτες δημόσιες βιβλιοθήκες που ιδρύθηκαν στην νεότερη ιστορία της Ελλάδας αλλά και ένα πλούσιο αρχαικό υλικό, κυρίως από την περίοδο της Ενετοκρατίας των Επτανήσων. Αυτός υπήρξε, άλλωστε, και ένας από τους βασικούς στόχους με την ίδρυση του Τμήματος, η προσφορά, δηλαδή, πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην Αρχειονομία, καθώς παραμένει, έως και σήμερα, το μοναδικό ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα στη συγκεκριμένη επιστήμη. Ο τίτλος του Τμήματος υποδεικνύει την ταυτόχρονη θεραπεία δύο συγγενών, αλλά όχι ταυτόσημων, επιστημονικών κλάδων (Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας).

Όπως και στην περίπτωση των Τμημάτων στα Τ.Ε.Ι., υπήρξαν, κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας, ελλείψεις σε αίθουσες διδασκαλίας, εγχειρίδια, εργαστήρια και επαρκή αριθμό διδακτικού προσωπικού, ελλείψεις που επηρέασαν, όπως ήταν αναμενόμενο, την αποτελεσματικότητα του προγράμματος σπουδών. Ωστόσο, φαίνεται ότι, κυρίως μετά το 2000, τα οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα μειώνονται, σταδιακά, και το Τμήμα αρχίζει να προσφέρει μία πιο ολοκληρωμένη εκπαίδευση στους φοιτητές, με έμφαση στη χρήση των Νέων Τεχνολογιών. Η διάρκεια των σπουδών υπήρξε, πάντοτε, οκτώ εξάμηνα.

Παράλληλα, μία απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος, η οποία θα υλοποιηθεί σύντομα, η προσθήκη του όρου «Μουσειολογία»

---

⁸¹ Επισημαίνεται, για τον αναγνώστη, ότι η ανάλυση που ακολουθεί αφορά την Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας, χωρίς να επεκτείνεται σε ζητήματα ειδικού ενδιαφέροντος για τις άλλες Επιστήμες που θεραπεύονται στην ίδια Σχολή.

στην ονομασία του Τμήματος⁸², αναμένεται ότι θα καταστήσει περισσότερο εμφανή την πρόθεση για υιοθέτηση ενός προγράμματος σπουδών που θα ενσωματώνει τους επιστημονικούς τομείς της Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας σε κοινό, διδακτικό και μαθησιακό, πλαίσιο, μια αλλαγή που θα αντανακλά το συνολικό αριθμό μαθημάτων σχετικών με τη Μουσειολογία που υπήρχαν ήδη στο πρόγραμμα σπουδών. Αυτή η «συνύπαρξη» υπήρξε, τρόπον τινά, χρήσιμη, καθώς εγκαθίδρυσε αποτελεσματικούς επικοινωνιακούς δεσμούς ανάμεσα σε αυτούς τους επιστημονικούς κλάδους. Ωστόσο, είναι, μάλλον, προφανές ότι αυτή τη διεπιστημονική προσέγγιση προέρχεται από μια (ελληνική) παραδοσιακή «πολιτιστική» προσέγγιση και όχι σε μια προσέγγιση που βασίζεται στη διαχείριση της πληροφορίας⁸³.

8.2.1 Πρόγραμμα σπουδών

Από την σύγκλιση των τριών αυτών επιστημονικών τομέων προέκυψαν, παράλληλα, ζητήματα, τα οποία είχαν επίδραση και στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος, καθώς υπήρξε, διαχρονικά, μια προσπάθεια συγκερασμού δύο (ή τριών) διαφορετικών γνωστικών πεδίων στο πλαίσιο ενός κοινού υπόβαθρου εκπαίδευσης, κατάρτισης του προγράμματος σπουδών και απονομής πτυχίων⁸⁴. Για παράδειγμα, στα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Τμήματος, υπήρξε ένας σημαντικός αριθμός μαθημάτων σχετικών με τις Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες χωρίς να υπάρχει, αντίστοιχα, έμφαση στη διδασκαλία τεχνικών μαθημάτων για τη διαχείριση συλλογών και τη δημιουργία καταλόγων σε βιβλιοθήκες (Παράρτημα Α:8). Παράλληλα, υπήρξε η

---

⁸² Η εγκεκριμένη, κατ' αρχάς, ονομασία είναι «Τμήμα Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας». Αναμένεται, πολύ σύντομα, η δημοσίευση της έγκρισης σε κάποιο Φ.Ε.Κ.

⁸³ Daphne Kyriaki-Manessi, «Library education in Greece: new challenges, new dimensions: European convergence and European diversity», *Education for Information*, 21 (2003) p. 23.

⁸⁴ Διευκρινίζεται ότι αυτό αποτελεί μία a priori πραγματικότητα, που δεν αφορά τις προθέσεις και τις απόψεις του εκπαιδευτικού προσωπικού.

προσπάθεια προσέγγισης της Επιστήμης της Βιβλιοθηκονομίας μέσα από μία πιο θεωρητική θεώρηση ενώ η έμφαση που δόθηκε στην «πρακτική» φύση του επαγγέλματος υπήρξε πιο περιορισμένη⁸⁵. Από τα 83 διαθέσιμα μαθήματα του προγράμματος σπουδών το 1998, τα 38 (46%) σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τη Βιβλιοθηκονομία. Ειδικότερα, τα 17 από τα 38 μαθήματα (45%) έχουν μία πιο γενική «σχέση» με την Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας (βιβλιολογία, κοινωνία και πληροφορία, εκδοτική κλπ.) και τα 21 (55%) είναι μαθήματα του «σκληρού πυρήνα» της Επιστήμης⁸⁶.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2009-10 το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει 114 μαθήματα, εκ των οποίων το 66% είναι μαθήματα επιλογής: οι φοιτητές πρέπει να συγκεντρώσουν, συνολικά, 186 διδακτικές μονάδες⁸⁷. Από τα διαθέσιμα μαθήματα, 47 αφορούν είτε άμεσα είτε έμμεσα τη Βιβλιοθηκονομία (41% επί του συνόλου των μαθημάτων). Από τα 47 αυτά μαθήματα, τα 20 (42,5%) έχουν μία γενικότερη σχέση με τη Βιβλιοθηκονομία (ιστορία του βιβλίου και της

---

⁸⁵ Αυτή, βέβαια, η προσέγγιση υπήρξε ανάλογη με την υπόσταση του ιδρύματος που προσέφερε τη Βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση και, επομένως, υπήρξε, λογικό, να προσφέρεται μία περισσότερο ακαδημαϊκή εκπαίδευση, με, αρκετά, μικρότερη έμφαση στην τεχνική φύση του επαγγέλματος, σε σχέση, πάντα, με την αντίστοιχη εκπαίδευση των Σχολών των ΤΕΙ. Ωστόσο, οι πρώτοι απόφοιτοι του Τμήματος της Κέρκυρας αντιμετώπισαν, τελικά, την ελληνική πραγματικότητα στην αγοράς εργασίας, μια αγορά που «απαιτούσε» βιβλιοθηκονόμους που να γνωρίζουν στην πράξη ταξινόμηση, ευρετηρίαση και καταλογογράφηση.

⁸⁶ Η κατηγοριοποίηση των μαθημάτων για την περίπτωση του Τμήματος της Κέρκυρας ακολουθεί μία διαφορετική λογική, καθώς στην περίπτωση της «συνυπάρχει» η Βιβλιοθηκονομία με άλλο επιστημονικό κλάδο. Γι' αυτό το λόγο, εδώ γίνεται λόγος για μαθήματα που έχουν πιο «γενική» σχέση με τη Βιβλιοθηκονομία, χωρίς, ωστόσο, να είναι μαθήματα που σχετίζονται με τη λειτουργία των βιβλιοθηκών και τις υπηρεσίες που προσφέρει, και σε μαθήματα «ειδικά» τα οποία παρέχουν γνώσεις ειδικού ενδιαφέροντος και σχετίζονται άμεσα με την καθημερινή λειτουργία των βιβλιοθηκών.

⁸⁷ Σε δώδεκα διδακτικές μονάδες αντιστοιχεί η εκπόνηση διπλωματικής εργασίας, ενώ η επιτυχής εξέταση σε κάθε μάθημα προσφέρει τρεις διδακτικές μονάδες.

τυπογραφίας, ιστορία της ανάγνωσης, εκδοτική κλπ.), ενώ 27 μαθήματα (57,5%) είναι μαθήματα του «σκληρού πυρήνα» της Βιβλιοθηκονομίας (πηγές πληροφόρησης, ανάκτηση πληροφοριών, πρότυπα κωδικοποίησης μεταδεδομένων κλπ.).

8.2.2 Διεπιστημονική προσέγγιση και κατευθύνσεις στο πρόγραμμα σπουδών

Είναι αναμενόμενο, λόγω της ταυτόχρονης θεραπείας, στη λογική της προσφοράς γνώσεων, και πτυχίων, δύο διαφορετικών γνωστικών πεδίων, κάτω από τον ίδιο τίτλο και χωρίς, ουσιαστικό, διαχωρισμό στις επιλογές των φοιτητών, η έμφαση στην τεχνική φύση του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου να είναι πιο περιορισμένη, αν συγκριθεί με τον αντίστοιχο αριθμό μαθημάτων των Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. Μία λύση σε αυτό το πρόβλημα θα μπορούσε να δοθεί με τη δημιουργία κατευθύνσεων, οι οποίες και θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ευεργετικά προς τη δημιουργία μίας δυναμικής αλλά και ταυτόχρονα, εξειδικευμένης εκπαίδευσης στη Βιβλιοθηκονομία, χωρίς, βέβαια, αυτό να επηρεάζει τη δομή του προγράμματος μαθημάτων των πεδίων της Αρχαιονομίας και Μουσειολογίας.

Το αποτέλεσμα, παράλληλα, της συνεχιζόμενης προσφοράς ταυτόσημων, σε επίπεδο επιλογής και κατεύθυνσης, διδακτικών εμπειριών μέσα από το ένα ενιαίο πρόγραμμα σπουδών έχει τις εξής συνέπειες: εξασφαλίζει, από τη μία, και αυτό είναι σημαντικό, τη διεπιστημονική προσέγγιση στο εκπαιδευτικό κομμάτι της διαχείρισης των πληροφοριών, από την άλλη, όμως, αποτρέπει τη σε βάθος και ουσιαστική αναζήτηση και προβληματισμό επάνω στα βασικά ζητήματα της Επιστήμης και του επαγγέλματος που, πιθανώς, θα αναγκαστούν να διαλέξουν, καθώς είναι, σχεδόν, βέβαιο ότι δε θα μπορέσουν να εργαστούν, οι πτυχιούχοι του Τμήματος, και ως βιβλιοθηκονόμοι και ως αρχειονόμοι.

9. Μεταπτυχιακές σπουδές στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας (και Πληροφορίας) στην Ελλάδα

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, πριν την ίδρυση του Τμήματος της Κέρκυρας, η μόνη δυνατότητα για τον απόφοιτο από τα Τμήματα της Βιβλιοθηκονομίας για μεταπτυχιακές σπουδές στον ίδιο επιστημονικό κλάδο ήταν να συμμετάσχει σε κάποιο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών σε Σχολή Βιβλιοθηκονομίας του εξωτερικού. Στον τομέα αυτό σημαντική υπήρξε και η συνεισφορά του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.), το οποίο παρέχει από το 1978 τη δυνατότητα για μεταπτυχιακές σπουδές στη Βιβλιοθηκονομία σε απόφοιτους Πανεπιστημίου, ενώ από το 1987 την ίδια δυνατότητα έχουν και οι απόφοιτοι των Τ.Ε.Ι.

Η πολύχρονη αναμονή, ωστόσο, για την οργάνωση μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών στη Βιβλιοθηκονομία έφτασε στο τέλος της το 2003 όταν και εγκρίθηκε η λειτουργία του πρώτου μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών στη Βιβλιοθηκονομία (ΦΕΚ 1309, τχ. Β') στο «Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας» του Ιονίου Πανεπιστημίου σε συνεργασία με το «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης» του Τ.Ε.Ι. της Αθήνας, με αποτέλεσμα να υπάρχουν, αντίστοιχα, δύο κατευθύνσεις.

Η οργάνωση και λειτουργία του προγράμματος χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και το ελληνικό δημόσιο μέσα από το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης)⁸⁸ και λειτούργησε, με αυτή τη μορφή, για πέντε ακαδημαϊκά έτη, από το 2003-04 έως και το 2007-08, όταν και έπαυσε να λειτουργεί ως ευρωπαϊκό πρόγραμμα, με τη χρηματοδότηση να έχει ανέλθει στα 491.000 ευρώ⁸⁹. Το ακαδημαϊκό έτος 2009-10 ήταν

---

⁸⁸ <http://www.epeaek.gr>.

⁸⁹ Περισσότερες πληροφορίες μπορεί να αναζητήσει ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης στο τεκμήριο *Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Επιστήμη της Πληροφορίας (2003-2008): παρουσίαση και απολογισμός*, Κέρκυρα: Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας, 2008.

το τελευταίο κατά το οποίο το μεταπτυχιακό πρόγραμμα λειτούργησε με αυτή τη μορφή και ονομασία, ενώ μαθήματα διεξήχθησαν μόνο στην κατεύθυνση της Κέρκυρας⁹⁰.

Στο «Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών στην Επιστήμη της Πληροφορίας», όπως ήταν η πλήρης ονομασία του, η κατεύθυνση της Κέρκυρας είχε τον τίτλο «Επιστήμη της Πληροφορίας – Υπηρεσίες Πληροφόρησης σε Ψηφιακό Περιβάλλον», ενώ, αντίστοιχα, στην Αθήνα ο τίτλος ήταν «Επιστήμη της Πληροφορίας – Διοίκηση και Οργάνωση Βιβλιοθηκών με έμφαση στις Νέες Τεχνολογίες». Στους απόφοιτους του προγράμματος απονέμονταν μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Επιστήμη της Πληροφορίας.

Το πρόγραμμα σπουδών (Παράρτημα Α:9) καταρτίστηκε με την προοπτική διατήρησης ενός βασικού κορμού μαθημάτων, διαθέσιμων στους μεταπτυχιακούς φοιτητές και των δύο κατευθύνσεων. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε μία πιο εξειδικευμένη εκπαίδευση με την εισαγωγή μαθημάτων επιλογής αλλά και με την ενίσχυση του προγράμματος σπουδών μέσα από ειδικές διαλέξεις και σεμινάρια· στόχος των ειδικών, αυτών, «παρεμβάσεων» υπήρξε να καταστεί διαθέσιμη στους φοιτητές η επιπρόσθετη – πέραν του βασικού κορμού μαθημάτων του προγράμματος σπουδών – γνώση που χρειάζονταν για να κατανοήσουν, οι φοιτητές, την ιδιαίτερη φύση της διοίκησης των βιβλιοθηκών, στην Αθήνα, και της ανάπτυξης υπηρεσιών πληροφόρησης, στην Κέρκυρα.

Το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του «Τμήματος Αρχαιονομίας - Βιβλιοθηκονομίας» έδωσε απάντηση σε ένα μακροχρόνιο αίτημα της Βιβλιοθηκονομικής κοινότητας στην Ελλάδα και προσέφερε εξειδικευμένη, στη Βιβλιοθηκονομία, μετεκπαίδευση στους ενδιαφερόμενους επαγγελματίες του χώρου (και όχι μόνο) χωρίς

---

⁹⁰ Έχει ήδη αρχίσει να λειτουργεί (από τον Φεβρουάριο του 2010) ένα νέο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, στο Τμήμα της Κέρκυρας το οποίο προσφέρει Μ.Δ.Ε. στη Διαχείριση Τεκμηρίων Πολιτιστικής Κληρονομιάς και τις Νέες Τεχνολογίες (Φ.Ε.Κ. 1670/2009 τχ. Β'). Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. την ιστοσελίδα του προγράμματος στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://tab.ionio.gr/?q=node/11>.

ωστόσο να αποκλείσει γενικότερες τάσεις και εξελίξεις στο ευρύτερο πεδίο της διαχείρισης των πληροφοριών στο σύγχρονο μεταβαλλόμενο περιβάλλον πληροφόρησης. Παρείχε, επίσης, τη δυνατότητα σε αρκετούς επαγγελματίες που εργάζονταν για χρόνια σε βιβλιοθήκες να ανελιχθούν επαγγελματικά ή και να μπορέσουν να διδάξουν, εάν το επιθυμούν, σε κάποιο από τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας των Τ.Ε.Ι.

Η επιτυχία της υλοποίησής του οφείλεται – πέρα από το γεγονός ότι επικεφαλής του προγράμματος, με την ιδιότητα του Επιστημονικού Υπεύθυνου, τέθηκε ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα, ο Καθηγητής του Τμήματος Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας κ. Γεώργιος Μπάκος – στη διεπιστημονική υπόσταση των φοιτητών που το παρακολούθησαν, καθώς είχαν τη δυνατότητα εγγραφής απόφοιτοι σχολών/τμημάτων από όλα τα επιστημονικά πεδία, αλλά και στην ουσιαστική προσέγγιση και ανάλυση όχι μόνο των Νέων Τεχνολογιών της Πληροφόρησης, γενικά, αλλά και στην, ειδικού ενδιαφέροντος, για το χώρο των βιβλιοθηκών, επιστημονική και επαγγελματική εκπαίδευση στα ζητήματα που άπτονται της Βιβλιοθηκονομίας αλλά και της Επιστήμης της Πληροφορίας. Τέλος, η επιτυχία του μεταπτυχιακού προγράμματος σφραγίστηκε από την, σχεδόν, άμεση επαγγελματική αποκατάσταση των περισσότερων από τους απόφοιτους του.

10. Φοιτητές των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας

Έχει ήδη αναφερθεί ότι λόγω της δομής της ελληνικής εκπαίδευσης αλλά και της, ουσιαστικά, απουσίας συντονισμένης πολιτικής που θα ενσωματώνει τη σχολική βιβλιοθήκη ως αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαίδευσης στα πρώτα της στάδια, οι Έλληνες φοιτητές δεν κατέχουν, σε αρκετές περιπτώσεις, τις βασικές γνώσεις χρήσης μιας βιβλιοθήκης και των εργαλείων της. Τις περιορισμένες αυτές γνώσεις και ικανότητες «μεταφέρουν», όπως είναι φυσικό, και οι υποψήφιοι φοιτητές στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας – κάτι που σχετίζεται, βέβαια, και με το γεγονός ότι οι σπουδές στη Βιβλιοθηκονομία στην Ελλάδα είναι σε

προπτυχιακό επίπεδο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το πρόγραμμα σπουδών και των τριών Τμημάτων να περιλαμβάνει, στα πρώτα εξάμηνα των σπουδών, αρκετά εισαγωγικά μαθήματα σε βασικές αρχές και έννοιες της Επιστήμης της Βιβλιοθηκονομίας και Πληροφόρησης.

Αποτελεί, επιπλέον, μία ακόμα πραγματικότητα, η οποία αφορά τις σπουδές στη Βιβλιοθηκονομία, ότι η πλειοψηφία των φοιτητών δεν έχουν επιλέξει να σπουδάσουν αυτό το γνωστικό αντικείμενο. Η, στα όρια της υπερβολής, προσήλωση των Ελλήνων στις σπουδές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ακόμα και αν το αντικείμενο που καλούνται να μελετήσουν τους είναι σχεδόν άγνωστο, πόσο μάλλον αρεστό, αποτελεί ένα από τα βασικά προβλήματα του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, με επιρροές που επεκτείνονται, φυσικά, και στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας.

Εν πάση περιπτώσει, αυτό που φαίνεται να αποτελεί το ζητούμενο για τους επαγγελματίες που αποφοιτούν από τα Τμήματα αυτά, ακόμα και στην περίπτωση που, βασικά, δεν επέλεξαν τις σπουδές σε αυτόν τον επαγγελματικό κλάδο, δεν είναι η διάθεση για εργασία και η αγάπη για το αντικείμενο, αλλά η καθιέρωση ουσιαστικής και εναρμονισμένης, με τις σύγχρονες εξελίξεις, κεντρικής πολιτικής, σε ό,τι αφορά την οικονομική ενίσχυση, την πλήρωση των θέσεων εργασίας με πτυχιούχους βιβλιοθηκονόμους και, βέβαια, την ανεξαρτησία, σε διοικητικό επίπεδο, των επαγγελματιών και επιστημόνων του χώρου που θα καθορίζουν τις εξελίξεις και θα καλούνται, κατά περίπτωση, να λαμβάνουν τις αποφάσεις.

10.1 Προπτυχιακοί φοιτητές

Μία γενική διαπίστωση αν γίνει μία σύγκριση της εκπαίδευσης που λαμβάνουν οι φοιτητές των Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. σε σχέση με εκείνους του Τ.Α.Β. είναι ότι οι απόφοιτοι των Τ.Ε.Ι. σε σχέση με τους συναδέλφους τους που αποφοιτούν από το Τμήμα της Κέρκυρας, έχουν προετοιμαστεί καλύτερα για τα καθήκοντα λειτουργίας μέσα σε μια βιβλιοθήκη, όπως η διαχείριση και οργάνωση των πληροφοριών, των πηγών και των συλλογών μιας βιβλιοθήκης. Αντίστοιχα, οι απόφοιτοι

του Τμήματος της Κέρκυρας διαθέτουν μία πιο επαρκή κατανόηση του ρόλου των υπηρεσιών πληροφόρησης, γενικά, ενώ η διεπιστημονική προσέγγιση στην πληροφορία τους δίνει τη δυνατότητα να διαχειριστούν πιο ικανοποιητικά την πληροφορία στις διάφορες μορφές της⁹¹.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν, παράλληλα, τα στατιστικά δεδομένα των εισαχθέντων – απόφοιτων των Τμημάτων, στο σύνολο των ετών λειτουργίας τους (βλ. και Παράρτημα Β). Πιο συγκεκριμένα:

- Στο Τμήμα της Αθήνας, από το 1977 έως και το 2009, έχουν εισαχθεί 5.412 φοιτητές και έχουν αποφοιτήσει 2.123, με μέσο όρο (Μ.Ο.) ανά έτος 164 και 73 αντίστοιχα.
- Στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης, από το 1981 έως και το 2009, έχουν εισαχθεί 4.258 φοιτητές και έχουν αποφοιτήσει 1.597, με Μ.Ο. ανά έτος 147 και 64 αντίστοιχα.
- Στο Τμήμα της Κέρκυρας, από το 1993 έως και το 2009, έχουν εισαχθεί 1.353 φοιτητές και έχουν αποφοιτήσει 604, με Μ.Ο. ανά έτος 80 και 43 αντίστοιχα.
- Συνολικά, έως και το 2009, έχουν εισαχθεί 11.023 φοιτητές και έχουν αποφοιτήσει 4.324 και στα τρία Τμήματα.

Είναι, λοιπόν, αξιοσημείωτη η αναλογία εισαχθέντων – απόφοιτων για όλα τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα. Στην Αθήνα για κάθε 2,5 φοιτητές που εισάγονται, απονέμεται πτυχίο σε ένα φοιτητή. Αντίστοιχα, στην Θεσσαλονίκη η αναλογία είναι 2,6:1 και στην Κέρκυρα 2,2:1 (Σχεδιάγραμμα. 3). Οι αριθμοί φαντάζουν, σχετικά, απογοητευτικοί, καθώς περίπου οι μισοί φοιτητές (αν δεν συνυπολογιστούν όσοι αυτοί τη στιγμή σπουδάζουν) που εγγράφονται στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας δεν ολοκληρώνουν ποτέ τις σπουδές τους, απόρροια, βέβαια, σε αρκετές περιπτώσεις, των κοινωνικών,

---

⁹¹ Daphne Kyriaki-Manessi, (2008) «Divergence and convergence within Greek library education: an applied vs a theoretical approach», *Education for Information*, 26 (2008) p. 80.

επαγγελματικών και εκπαιδευτικών συνθηκών που έχουν αναφερθεί παραπάνω⁹².

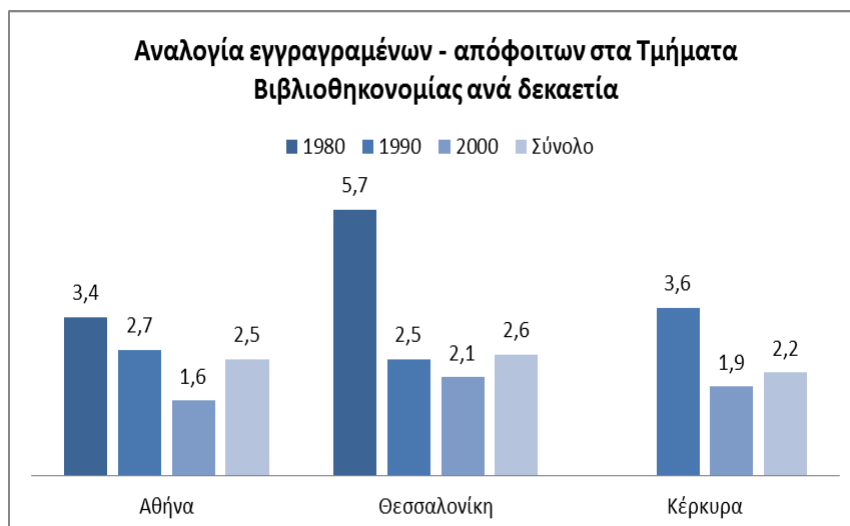
Η μικρότερη αναλογία καταγράφηκε στο Τμήμα της Αθήνας, τη δεκαετία του 2000, ενώ η υψηλότερη στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης, τη δεκαετία του 1980. Το σχεδιάγραμμα 3 αποτυπώνει την τάση που αναφέρθηκε στις ενότητες που προηγήθηκαν και αφορούσε το σύνολο των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα, ότι, δηλαδή, τα ποικίλα οργανωτικά και διοικητικά προβλήματα που αντιμετώπισαν τα Τμήματα κατά την ίδρυσή τους οδήγησε αρκετούς φοιτητές στην απόφαση να εγκαταλείψουν τις σπουδές στη Βιβλιοθηκονομία, καθώς, όπως αποτυπώνεται στο σχεδιάγραμμα, η αναλογία εγγεγραμμένων – απόφοιτων μειώνεται αισθητά όσο περισσότερο απομακρύνεται, χρονικά, η καταγραφή των στοιχείων από την ημέρα ίδρυσης του κάθε Τμήματος. Ωστόσο αν και αποτελεί μία, εκ των πραγμάτων, αποτυχία η εγκατάλειψη των σπουδών από ένα μεγάλο αριθμό φοιτητών, έχει και ευεργετική επίδραση, και αυτό είναι, τρόπον τινά, οξύμωρο, καθώς είναι, παράλληλα, και ο λόγος για τον οποίο τα επίπεδα ανεργίας έχουν κρατηθεί, μέχρι πρόσφατα, σε αρκετά χαμηλά επίπεδα⁹³.

---

⁹² Σε ό,τι αφορά την «αλλαγή» επαγγελματικού προσανατολισμού των απόφοιτων των Σχολών Βιβλιοθηκονομίας, επισημαίνεται η δυνατότητα που δόθηκε εξ αρχής στους διπλωματούχους βιβλιοθηκονόμους να εισαχθούν σε Πανεπιστημιακές Σχολές. Για παράδειγμα, με το Π.Δ. 836 (Φ.Ε.Κ. 207, τχ. Α'/1980) δόθηκε η δυνατότητα στους πτυχιούχους Ανωτέρας Σχολής Βιβλιοθηκονομίας να συμμετέχουν σε εισαγωγικές εξετάσεις στην Πάντειο Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, με την προϋπόθεση ότι η διάρκεια των βασικών σπουδών είναι τουλάχιστον δύο έτη.

⁹³ Για παράδειγμα, αν η αναλογία, των φοιτητών που εισάγονται – αποφοιτούν και στα τρία Τμήματα ήταν 1,5:1, αυτό θα σήμαινε ότι θα υπήρχαν περίπου 2.500 περισσότεροι πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι, για όλα τα χρόνια λειτουργίας αυτών των Τμημάτων.

Σχεδιάγραμμα 3. Παρουσίαση της αναλογίας των φοιτητών που έχουν εισαχθεί με αυτούς που έχουν αποφοιτήσει από τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας ανά δεκαετία και συνολικά.

10.2 Μεταπτυχιακοί φοιτητές

Από το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών στην Κέρκυρα και την Αθήνα, στη διάρκεια των ετών λειτουργίας του προγράμματος, αποφοίτησαν 131 άτομα από την κατεύθυνση της Κέρκυρας και 104 από αυτή της Αθήνας. Η αναλογία εισαχθέντων – απόφοιτων για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα είναι 1:1, καθώς αποφοίτησαν, με επιτυχία, όσοι εγγράφηκαν σε αυτό.

Επιπρόσθετα, απονομή Διδακτορικού διπλώματος από το Τμήμα της Κέρκυρας έχει πραγματοποιηθεί, έως και τον Απρίλιο του 2010, σε 13 άτομα, ένας αριθμός που καλύπτει το σύνολο των Επιστημών που θεραπεύονται στο Τμήμα και όχι μόνο την Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας, ενώ, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, 66 άτομα είναι Υποψήφιοι Διδάκτορες σε όλα τα γνωστικά πεδία του ίδιου Τμήματος.

11. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα, άργησε να καταστεί απαραίτητη, όχι μόνο ενταγμένη σε κάποιο ανώτερο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα, αλλά, και αυτό είναι το σημαντικότερο, ενσωματωμένη, σε επίπεδο συνειδησιακό, στην καθημερινότητα των Ελλήνων ως αναπόσπαστο λειτουργικό κομμάτι μιας κοινωνίας που διαβάζει, αναζητά, ερευνά ή, απλά, επιζητά την ψυχαγωγία. Την κατάσταση αυτή, επηρέασε, όπως είναι φυσικό αλλά και αναμενόμενο, η αποσπασματική και απρογραμματίστη πολιτική που εφαρμόστηκε με διάφορους τρόπους και σε διάφορους τομείς – χρηματοδότηση, επαγγελματική αποκατάσταση, σχολική εκπαίδευση, μεταπτυχιακές σπουδές κλπ. – σε μία περίοδο που καλύπτει ένα μεγάλο κομμάτι του περασμένου αιώνα.

Στη σύντομη, ωστόσο, ιστορία της, η ελληνική βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση, μέσα από τις διαρκείς προσπάθειες, κυρίως, του προσωπικού που είναι υπεύθυνο γι' αυτή, αλλά και μέσα από τις προτάσεις των επαγγελματιών του χώρου, κατάφερε να αναπτυχθεί σε μια σύγχρονη, ισάξια, σε αρκετούς τομείς, με αντίστοιχα διεθνή βιβλιοθηκονομικά προγράμματα σπουδών, εκπαιδευτική διαδικασία. Περιθώρια βελτίωσης, όπως είναι φυσικό, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά.

Φαίνεται, επίσης, ότι τα τρία Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα προσπαθούν να στηρίζουν την εκπαίδευση που προσφέρουν στους φοιτητές τους σε δύο πλώνες: από τη μια να εξασφαλίσουν ότι θα διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα και ποιότητες για να εργαστούν σε υπηρεσίες πληροφόρησης, μία, σχετικά, επιτυχημένη προσπάθεια, και, από την άλλη, να διασφαλίσουν, διαχρονικά, ότι τα προγράμματα σπουδών και η, συνακόλουθη με αυτά, προκειμένου να είναι αποτελεσματικά, υποδομή θα συμβαδίζουν με αντίστοιχα προγράμματα σε διεθνές επίπεδο, καθώς θα συμπεριλαμβάνουν τις πιο πρόσφατες επιστημονικές και επαγγελματικές εξελίξεις.

Ωστόσο, αν ληφθεί υπ' όψιν η μορφή της σύγχρονης Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης σε σχέση με την επαγγελματική

αποκατάσταση των απόφοιτων των Τμημάτων, θα μπορούσε να οδηγήσει κάποιον, είναι η αλήθεια, στο συμπέρασμα ότι δεν είναι, ίσως, απαραίτητο να υπάρχουν τρία Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα, καθώς υπέρ-παράγουν απόφοιτους, με αποτέλεσμα να παρατηρείται, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, «συμφόρηση» όσον αφορά τις δυνατότητες εύρεσης εργασίας από πτυχιούχους βιβλιοθηκονόμους. Ωστόσο, αποτελεί μία, μάλλον, κοινή, περί των πραγμάτων, αντίληψη ότι αν στις ελληνικές βιβλιοθήκες – όλων των ειδών και των τύπων – απασχολούνταν (ως βιβλιοθηκονόμοι) μόνο πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι, τότε ενδεχομένως, τα τρία αυτά Τμήματα, να μην επαρκούσαν για να καλύψουν τις ανάγκες στελέχωσης των ελληνικών βιβλιοθηκών σε προσωπικό.

Επιπρόσθετα, τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα, μέσα από προσπάθειες ανταλλαγής απόψεων σε διεθνές επίπεδο, πρέπει να αναπτύξουν, ακόμα περισσότερο, διεθνείς συνεργασίες με αντίστοιχες Σχολές του εξωτερικού⁹⁴. Η διεθνοποίηση των πτυχίων, μέσα από τη διαρκή ανταλλαγή καθηγητών και φοιτητών, πρέπει να αποτελέσει κυρίαρχο σημείο επαφής των ελληνικών Τμημάτων με τη διεθνή βιβλιοθηκονομική κοινότητα.

Είναι, επίσης, σημαντικό να διατηρηθεί η προσέγγιση προς τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας (Information Technologies, IT), η οποία έχει ξεκινήσει από το τέλος της δεκαετίας του 1990 χωρίς, παρ' όλα αυτά, να μειωθεί η σημασία που δίνεται στην «παραδοσιακή» Βιβλιοθηκονομία. Φαίνεται ότι, τουλάχιστον για την ώρα, η «αντιπαλότητα» που παρατηρείται σε άλλες σχολές του εξωτερικού μεταξύ της Επιστήμης της Βιβλιοθηκονομίας και της Επιστήμης της Πληροφορίας⁹⁵ (Library Science and Information Science), δεν υφίσταται στα εκπαιδευτικά προγράμματα της Ελλάδας⁹⁶.

---

⁹⁴ Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η επιτυχής εφαρμογή των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ERASMUS και INTERREG.

⁹⁵ Για μία ανάλυση των διαφορών και των ομοιοτήτων σε επίπεδο ορισμού αλλά και περιεχομένου των δύο αυτών Επιστημών, βλ. τα όσα παραθέτει στην

Σε ό,τι αφορά τα προγράμματα σπουδών των τριών Τμημάτων, θα έπρεπε, ίσως, να εξεταστεί η ενσωμάτωση περισσότερων, και διακριτών, μαθημάτων που θα αποσκοπούν στην απόκτηση «γενικών» (βιβλιοθηκονομικών) προσόντων – σε αντίθεση με τα τεχνικά – από τους απόφοιτους τους όπως προσόντα επικοινωνίας, ανάλυσης, κριτικής σκέψης, ηγετικής προσωπικότητας, διαπροσωπικών σχέσεων κλπ⁹⁷. Μεγαλύτερη σημασία, ακόμα, πρέπει να δοθεί σε μαθήματα οικονομικής διαχείρισης και διοίκησης βιβλιοθηκών, τα οποία, ουσιαστικά, δεν έτυχαν, ποτέ, ιδιαίτερης προσοχής από τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα.

εισαγωγή του βιβλίου του ο Γεώργιος Μπάκος, στο *Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης*, Αθήνα: Παπασωτηρίου, 2001.

⁹⁶ Η διαφοροποίηση στο χώρο της «παραδοσιακής» βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης εκφράστηκε, στη διεθνή σκηνή, με εξελίξεις όπως η, λεγόμενη, «I-school movement», μία προσπάθεια αλλαγής της κατεύθυνσης και της λογικής στο χώρο της εκπαίδευσης και απονομής πτυχίων στα επιστημονικά πεδία της Βιβλιοθηκονομίας και της Επιστήμης της Πληροφορίας. Βλ. τα όσα παραθέτει σχετικά ο John Leslie King, «Identity in the I-School Movement», *ASIS&T*, 2006, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : <http://www.asis.org/Bulletin/Apr-06/king.html>.

⁹⁷ Οι σχετικές έρευνες για τα προσόντα των βιβλιοθηκονόμων που εργάζονται σε βιβλιοθήκες αλλά και οι απόψεις των ειδικών του χώρου καταγράφουν δύο βασικές συνισταμένες: την, εκ των ων ουκ άνευ, γνώση των «παραδοσιακών» βιβλιοθηκονομικών πρακτικών και, παράλληλα, την αναγκαιότητα ανάπτυξης προσόντων που αφορούν τη «διαχείριση» των χρηστών και την καλύτερη εξυπηρέτησή τους (μπορούν να ονομαστούν και «κοινωνικά προσόντα»), γνωστά στην αγγλική ορολογία και με τον όρο «people skills». Ενδεικτικά, βλ., Bidy Fisher, «Workforce Skills Development: The Professional Imperative for Information Services in the United Kingdom», *Australian Library and Information Association (ALIA) Biennial Conference, 21-24 September 2004*, Gold Coast, Queensland, Australia, Linda Ashcroft, «Developing Competencies, Critical Analysis and Personal Transferable Skills in Future Information Professionals», *Library Review*, 53, 2 (2004), pp. 82-88 και Μιχάλης Γερόλιμος, «Ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον πληροφόρησης» [Διδακτορική Διατριβή], Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας, 2008.

Επιπρόσθετα, το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος της Κέρκυρας θα μπορούσε να αποκτήσει έναν ακόμα μεγαλύτερο (βιβλιοθηκονομικό) επαγγελματικό προσανατολισμό, χωρίς, ωστόσο, να απωλέσει τη διεπιστημονική προσέγγιση στη διαχείριση των πληροφοριακών συστημάτων και την «ολιστική» θεώρηση στην επεξεργασία της πληροφορίας, στοιχεία που προσδίδουν, βέβαια, επαγγελματική αποτελεσματικότητα στο σύγχρονο Περιβάλλον Πληροφόρησης και τον τρόπο που αυτό δείχνει να διαμορφώνεται. Αντίστοιχα, τα Τμήματα των Τ.Ε.Ι., μπορούν να μειώσουν, χωρίς, βέβαια, να χάσουν, τον προσανατολισμό τους στην τεχνική φύση του επαγγέλματος, δίνοντας τη δυνατότητα στους φοιτητές τους να αποκτήσουν μία πιο ολοκληρωμένη διεπιστημονική προσέγγιση στις μεθόδους και τις τεχνικές αξιοποίησης της πληροφορίας στις ποικίλες της μορφές σε διάφορες υπηρεσίες πληροφόρησης.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά το Τμήμα της Κέρκυρας, θα μπορούσε να εφαρμοστεί η λύση της υιοθέτησης κατευθύνσεων στο πρόγραμμα σπουδών, με την προοπτική επιλογής, από τους φοιτητές, (στο τέταρτο ή έκτο εξάμηνο των σπουδών) αν θα αποφοιτήσουν ως αρχιονόμοι, βιβλιοθηκονόμοι ή, εσχάτως, μουσειολόγοι. Με αυτό τον τρόπο θα υπάρξει, πιθανώς, η δυνατότητα για ακόμα πιο εξειδικευμένη προσέγγιση στη Βιβλιοθηκονομία. Στόχος θα μπορούσε να είναι τα «μαθήματα Βιβλιοθηκονομίας» - γενικά αλλά και ειδικά – να αποτελούν το 70% περίπου των μαθημάτων που θα παρακολουθεί ένας φοιτητής που θα έχει επιλέξει τη σχετική κατεύθυνση. Μέσα από αυτή τη λογική, εξειδίκευση στη Βιβλιοθηκονομία αλλά με παράλληλη, έως ενός σημείου, διδασκαλία και μαθημάτων Αρχιονομίας και Μουσειολογίας, οι απόφοιτοι του Τμήματος θα διατηρήσουν τη διεπιστημονική προσέγγιση στη διαχείριση της Πληροφορίας που, ανέκαθεν, τους προσφέρονταν, ενώ, θα μπορέσουν να αποκτήσουν εξειδικευμένες γνώσεις που θα τους βοηθήσουν στα επαγγελματικά τους καθήκοντα.

Απαραίτητη, για τη διαρκή εξέλιξη της Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα είναι και η λειτουργία ενός προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στο χώρο της Βιβλιοθηκονομίας. Το

πρόγραμμα αυτό θα μπορεί να υλοποιείται μέσα από τη συνεργασία των τριών Τμημάτων, ταυτόχρονα ή και εναλλάξ, ωστόσο, τουλάχιστον, αλλάζει η ισχύουσα νομοθεσία και μπορούν και τα Τμήματα των Τ.Ε.Ι. να οργανώσουν και να λειτουργήσουν το δικό τους μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Επισημαίνεται, ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα θα αφορά, ειδικά, το χώρο της Βιβλιοθηκονομίας και Επιστήμης της Πληροφόρησης (Master in Library and Information Science) χωρίς, φυσικά, η λειτουργία του να σχετίζεται με άλλα, πιθανώς, προγράμματα μεταπτυχιακής εκπαίδευσης στην Αρχαιονομία ή και τη Μουσειολογία.

Είναι, ίσως, σημαντικό σε μια αποτίμηση των πρώτων δεκαετιών της ελληνικής Βιβλιοθηκονομικής ανώτατης (και ανώτερης παλαιότερα) εκπαίδευσης, να αναφερθεί ότι τα πολυποίκιλα και πολυδιάστατα προβλήματα που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι ειδικοί του χώρου, ιδίον, βέβαια, της ελληνικής πραγματικότητας, ενισχύθηκαν από την έλλειψη αναγνώρισης και κύρους που, σε όλον τον προηγούμενο αιώνα, είχε να αντιμετωπίσει το δίκτυο των βιβλιοθηκών και οι επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι στην Ελλάδα⁹⁸. Οι Έλληνες βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να

---

⁹⁸ Ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης μπορεί να αναζητήσει σχετικές πληροφορίες σε πληθώρα τεκμηρίων, δημοσιευμένων καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, στα οποία κυρίαρχη είναι η έκφραση απαρέσκειας από ερευνητές και ειδικούς του χώρου για τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν, σε καθημερινή βάση, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, αλλά και, γενικότερα, για τη διαχρονική αντιμετώπιση του δικτύου των βιβλιοθηκών από το ελληνικό κράτος. Ενδεικτικά, βλ., τα έργα του Σπύρου Κοκκίνη, *Βιβλιοθήκες και Αρχεία στην Ελλάδα...*, και *Βιβλιοθήκες και βιβλία...* Επίσης, βλ. «Λαϊκές βιβλιοθήκες», *Οι νέοι: μηνιαίο επιστημονικό-λογοτεχνικό περιοδικό*, τχ. 2 (1936) σ. 47, «Η Εθνική Βιβλιοθήκη και τα εκδιδόμενα βιβλία», *Πνευματική Ζωή*, τχ. 36 (1938) σ. 323, Άλκης Γενάρης, «Αρχεία και βιβλιοθήκες», *Επιθεώρηση Τέχνης: Μηνιαίο Περιοδικό Γραμμάτων και Τεχνών*, τχ. 105 (1963) σ. 334, Σώτια Τσώτου, «Οι κινητές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα», *Επιθεώρηση Τέχνης: Μηνιαίο Περιοδικό Γραμμάτων και Τεχνών*, τχ. 105 (1963) σσ. 331-333, Ρωξάνη Φέσσα, «Βιβλιοθηκάριος: ένα παραμελημένο επάγγελμα», *Διαβάζω*, τχ. 8 (1977) σσ. 39-40, Γιώργος Βαφόπουλος, «Το πρόβλημα των ελληνικών βιβλιοθηκών», *Γράμματα και Τέχνες: Μηνιαία Επιθεώρηση Τέχνης, Κριτικής και Κοινωνικού Προβληματισμού*, τχ. 28-29 (1984) σσ. 5-6, Μαρία Παπαπαναγιώτου, «Εθνική Βιβλιοθήκη: θα γίνει άραγε βιβλιοθήκη;», *Βιβλίο*

αντιμετωπίσουν τα ζητήματα επαγγελματικής αποκατάστασης, οικονομικής ενίσχυσης, πολιτισμικής ισοτιμίας και κοινωνικής αποδοχής που αντιμετωπίζουν, έστω και σε μικρότερο βαθμό, ακόμη και σήμερα, καθώς αυτά τα ζητήματα επηρεάζουν δυναμικά και ποικιλότροπα τη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Παράλληλα, η δομή της Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης πρέπει να επιτρέπει την, ταυτόχρονη, παρουσία του παλαιού με το νέο, του «παραδοσιακού» με του «καινοτόμου», του φυσικού με του ψηφιακού. Τα προγράμματα σπουδών στην Ελλάδα εμπεριέχουν αλλά και αναγνωρίζουν τη σημασία του διττού χαρακτήρα του σύγχρονου περιβάλλοντος πληροφόρησης, αυτού που μπορεί να χαρακτηριστεί και ως «υβριδικό». Πρέπει να διατηρήσουν αυτή τη δισδιάστατη προσέγγιση, τοποθετώντας τους Έλληνες βιβλιοθηκονόμους στο κέντρο των σύγχρονων εξελίξεων ως επαγγελματιών που μπορούν να χαρακτηριστούν αποτελεσματικοί διαχειριστές της πληροφορίας, ανεξάρτητα από την υπηρεσία που εργάζονται ή τον τίτλο που φέρουν.

Αυτό που, τέλος, πρέπει να καταστεί σαφές – και φυσικά σε αυτή την περίπτωση το οργανωμένο δίκτυο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί τον τελευταίο κρίκο της αλυσίδας και, εκ των πραγμάτων, οι δυνατότητες ουσιαστικής παρέμβασης είναι λιγοστές, αν όχι, μηδαμινές – είναι ότι η καλλιέργεια πολιτισμικής συνείδησης για τη χρήση των βιβλιοθηκών – και αυτή η συνείδηση, βέβαια, θα αφορά τόσο την αναγνώριση της σημασίας των βιβλιοθηκών ως αναπόσπαστου σημείου εισόδου στην κοινωνική ζωή, όσο, φυσικά, και την εμβάθυνση σε πιο πρακτικά θέματα καθημερινής χρήσης των βιβλιοθηκών – είναι και πρέπει να είναι μία κεντρική απόφαση, η οποία μπορεί να αποτελέσει ένα ουσιαστικό και αποτελεσματικό υπόβαθρο μόνο αν στοχεύσει στο σημαντικό, εκείνο, κομμάτι του πληθυσμού, στο οποίο και θα μπορεί να

και *Media*, τχ. 1 (1990), σσ. 160-161, Κατερίνα Χατζοπούλου, «Βιβλιοθηκάριος: αναζήτηση μιας ταυτότητας», *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, 10-11 (1992) σσ. 62-63 και Μαρία Σκεπαστιανού, «Η θλιβερή παραμέληση των βιβλιοθηκών», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φ. 20 (16 Μαΐου 1996) σ. 80.

«παρέμβει» ώστε να «μεταφορτώσει» ως καθημερινή διαδικασία τη χρήση των βιβλιοθηκών. Αυτό το κομμάτι είναι, και μπορεί να είναι, εκ των πραγμάτων, μόνο τα παιδιά και οι μαθητές στα πρώτα βήματα της σχολικής εκπαίδευσης. Μία τέτοια διαδικασία θα μπορούσε, ως μέρος ενός ολοκληρωμένου σχεδίου⁹⁹, να στηριχθεί σε ένα καλά οργανωμένο δίκτυο σχολικών και παιδικών βιβλιοθηκών, αλλά, φυσικά, και παιχνιδό-βιβλιοθηκών. Στην περίπτωση που αποτύχει (ή δεν εφαρμοστεί, όπως άλλωστε συνέβη τους δύο προηγούμενους αιώνες), τότε είναι, σχεδόν, βέβαιο, ότι η αναγνώριση της σημασίας της βιβλιοθήκης ως βασικού συστατικού του κοινωνικού συνόλου θα αποτελεί, ουσιαστικά, μία διαδικασία ατομικών προτιμήσεων, συγκυριών και στιγμιαίων, ίσως, εξωτερικών παρεμβάσεων.

---

⁹⁹ Μία προσέγγιση που θα αφορά τη «βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση», μέσα, όμως, από ένα γενικότερο και ευρύτερο εκπαιδευτικό πρίσμα, το οποίο δε θα περιλαμβάνει, δηλαδή, την βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση σε Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, θα μπορούσε να έχει τέσσερις βασικούς άξονες:

1. Βιβλιοθηκονομικό παιχνίδι για παιδιά προσχολικής ηλικίας και μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος θα είναι, φυσικά, η εξοικείωση του παιδιού με το χώρο της βιβλιοθήκης.
2. Γνωριμία και πρώτη επαφή με τη βιβλιοθήκη για μαθητές γυμνασίου και λυκείου. Στόχος θα είναι να μάθουν οι μαθητές να απευθύνονται στη βιβλιοθήκη για την αναζήτηση πληροφοριών – σχετικών ή και μη με την εκπαιδευτική διαδικασία του σχολείου – αλλά και να γίνει η πρώτη εκπαίδευση στη χρήση και λειτουργία των εργαλείων μιας βιβλιοθήκης.
3. Εξειδικευμένη εκπαίδευση εντός της βιβλιοθήκης για φοιτητές της ανώτατης εκπαίδευσης. Η ειδική φύση του ιδρύματος και η ιδιότητα των χρηστών-φοιτητών δίνουν τη δυνατότητα για εφαρμογή και παρουσίαση ειδικών διαδικασιών εκμάθησης χρήσης των εργαλείων της βιβλιοθήκης και, τέλος
4. Γενική εκπαίδευση για χρήστες δημόσιων και ερευνητικών βιβλιοθηκών, με στόχο την κάλυψη γενικών πληροφοριακών αναζητήσεων.

Ευχαριστίες

Στην Επίκ. Καθηγήτρια του Α.Τ.Ε.Ι Θεσσαλονίκης, κα. Μερσίνη Μορελέλλη-Κακούρη, στον κ. Στέλιο Μηντζαρίδη και στους υπαλλήλους των Γραμματειών των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας για τις πληροφορίες και τα στοιχεία που μου διέθεσαν. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον κ. Ανέστη Σίτα για την προσφορά πολύτιμων και, μάλλον, δυσεύρετων τεκμηρίων.

Βιβλιογραφία

- Ashcroft, Linda, «Developing Competencies, Critical Analysis and Personal Transferable Skills in Future Information Professionals», *Library Review*, 53, 2 (2004): 82-88.
- Cacouri, M., «Library Education in Greece», στο Keller, Dean H. (Ed), *Academic libraries in Greece: the present situation and future prospects*, London: Haworth, 1993, pp. 39-53.
- Cacouris, G. M., «Greece, Library Education in», στο A. Kent, H. Lancour and J.E. Daily (Eds), *Encyclopedia of Library and Information Science*, Marcel Dekker, New York, 1973, pp. 190-195.
- Carnovsky, L., *A library school for Greece: a prospectus*, Paris: UNESCO (1961), διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=185749&set=%204B%2034D92A_0_456&gp=1&mode=e&lin=1&ll=1.
- Carnovsky, L., «Greece», *Library Trends*, 12, 2 (1963): 158-165, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/6117> (ημερομηνία πρόσβασης 07.04.2010).
- _____, *Europeans' participation in cultural activities*, European Commission, 2002 διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc967_en.pdf.
- Fisher, Bidy, «Workforce Skills Development: The Professional Imperative for Information Services in the United Kingdom», *Australian Library and Information Association (ALIA) Biennial Conference, 21-24 September 2004*, Gold Coast, Queensland, Australia, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική

- διεύθυνση: <http://conferences.alia.org.au/alia2004/pdfs/fisher.b.paper.pdf>
(ημερομηνία πρόσβασης 08.04.2010).
- King, John Leslie, «Identity in the I-School Movement», *ASIS&T*, 2006, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.asis.org/Bulletin/Apr-06/king.html>.
- Kirkegaard, P., *Greece: library development*, UNESCO, Paris: 10, 1964, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=7655&set=4B44%20B36D%20%25%2001_%20310&gp=1&mode=e&lin=1&l=1
- Korobili, Stella, «Collection development and interlibrary loan in greek academic libraries», στο Keller, Dean H. (Ed), *Academic libraries in Greece: the present situation and future prospects*, London: Haworth, 1993, pp. 81-92.
- Krikelas, J., «Education for librarianship in Greece», *Library Quarterly*, 52, 3 (1982): 227-239.
- Krikelas, J., «Academic libraries in Greece», στο Keller, Dean H. (Ed), *Academic libraries in Greece: the present situation and future prospects*. Haworth, London, 1993, pp. 9-22.
- Kyriaki-Manessi, D., «Library education in Greece: new challenges, new dimensions: European convergence and European diversity», *Education for Information*, 21 (2003): 21-29.
- Kyriaki-Manessi, D., «Divergence and convergence within greek library education: an applied vs a theoretical approach», *Education for Information*, 26 (2008): 77-84.
- Moniarou – Papaconstantinou, Valentini, Stella Chatzimari and Stamatina Tsafou, «Revamping the LIS curriculum in the Department of Library Science and Information Systems at the TEI of Athens», *Education for Information*, 26 (2008): 121-132.
- Moreleli-Cacouris, Mersini and Stamatina Tsafou, «Working in the new information environment: the changing role of library education in Greece in the new millennium», στο Vranes, Aleksandra (ed.) *The meeting of librarians of the Balkan countries: cooperation, education, quality. Proceedings of the International meeting. Belgrade, 5-8th December 2001*, Belgrade: Faculty of Philosophy, 2002, pp. 179-189.

- Peppa - Xeflounda, Stella, "Libraries in Greece." *UNESCO Bulletin for Libraries*, XII, 2-3 (1958): 29-31.
- Pompa, Leo O. M., «A network of public libraries: Greece», Paris: UNESCO, 1983, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=59891&set=4BBB52EA_0_175&gp=1&mode=e&lin=1&li=1.
- Starre, Jan H. E. van der (ed.), *Information technology content of initial professional education and training for librarianship in the European Community: Study prepared for the Commission of the European Community by the International Federation of Library Associations and Institutions*, Amsterdam: Institute of Polytechnics. Faculty of Information and Communication, 1990.
- StClair, Guy, «Visiting special libraries in Greece: a few surprises for the Western Librarian», *Special Libraries*, 73, 3 (1982): 202-206.
- Βασιλείου, Κώστας, «Εκπαίδευση των Βιβλιοθηκαρίων», *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, 1, 1 (1984): 19.
- Βαφόπουλος, Γιώργος, «Το πρόβλημα των ελληνικών βιβλιοθηκών», *Γράμματα και Τέχνες: Μηνιαία Επιθεώρηση Τέχνης, Κριτικής και Κοινωνικού Προβληματισμού*, 28-29 (1984): 5-6.
- _____ «Οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες πληροφόρησης στην Ελλάδα - Βάση για την Εθνική ανάπτυξη, Αντιπροσωπεία της ΕΕΒ στο 50ο Συνέδριο της IFLA στο Ναϊρόμπι, Αύγουστος 1984», *Βιβλιοθήκες - Υπηρεσίες Πληροφόρησης - Βάση για εθνική ανάπτυξη*, Αθήνα: Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων, 1984, σσ. 13-21.
- _____ «Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση», *Τέταρτο. Ειδικό ένθετο «Βιβλιοθήκες»*, 13 (1986): 11-12.
- _____ «Για την εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων: εισήγηση της επιτροπής εκπαίδευσης της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων», *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, 7 (1992): 6.
- Γενάρης, Άλκης, «Αρχεία και βιβλιοθήκες», *Επιθεώρηση Τέχνης: Μηνιαίο Περιοδικό Γραμμάτων και Τεχνών*, 105 (1963): 334.
- Γερόλιμος, Μιχάλης, «Ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον πληροφόρησης» [Διδακτορική Διατριβή], Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας, 2008.

- Δρούλια, Λουκία, «Συλλογικός κατάλογος επιστημονικών περιοδικών βιβλιοθηκών Ελλάδος», *Ο Εραμιστής*, 53 (1971): 220.
- _____ «Η Εθνική Βιβλιοθήκη και τα εκδιδόμενα βιβλία», *Πνευματική Ζωή*, 36 (1938): 323.
- _____ «Ένωσις βιβλιοθηκαρίων της Ελλάδος», *Ο Βιβλιόφιλος – Le Bibliophile*, 4 (1949): 76.
- Κακούρης, Γεώργιος, «Οι βιβλιοθήκες στην Ελλάδα», *Κριτικά Φύλλα: Δίμηνη Περιοδική Έκδοση Λογοτεχνίας και Γενικής Παιδείας*, Α', 3-4 (1971): 326-332.
- Κακούρης, Γεώργιος Μιχ., «Κανόνες καταλογογραφίσεως: επιλογή και προσαρμογή εκ του Αγγλοαμερικανικού κώδικος», Αθήναι: Κολέγιο Αθηνών, 1969.
- Καργάκος, Σαράντος Ι., «Η δικτατορία του ενός και μοναδικού σχολικού εγχειριδίου», *Η βιβλιοθήκη και το βιβλίο στην εκπαίδευση*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1998: 78-84.
- Κοκκίνης, Σπύρος, *Βιβλιοθήκες και Αρχεία στην Ελλάδα: συμβολή στη μελέτη της πνευματικής ιστορίας του νέου ελληνισμού*, Αθήνα: Τζουνάκου, 1970.
- Κοκκίνης, Σπύρος, *Βιβλιοθήκες και βιβλία ή τα σκοτάδια με αριθμούς*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή, 1981.
- _____ «Λαϊκές βιβλιοθήκες», *Οι νέοι: μηνιαίο επιστημονικό-λογοτεχνικό περιοδικό*, 2 (1936): 47.
- Μανιάτη, Γιάννα και Γεώργιος Μπώκος, «Συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών και συνεργασία με τις βιβλιοθήκες στην Ελλάδα: προβλήματα και συνέπειες», *Βιβλιοθήκες - Υπηρεσίες Πληροφόρησης - Βάση για εθνική ανάπτυξη*, 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 30 Νοέμβρη - 1 Δεκέμβρη 1984, Αθήνα: Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων, 1984, σσ. 101-105.
- Μάργαρης, Δ. Κ., *Το έργον και η μόρφωσις του βιβλιοθηκάρου: μια συγκριτική μελέτη του Διεθνούς Ινστιτούτου Πνευματικής Συνεργασίας της Κ.Τ.Ε. εν Αθήναις*: Πυρσός, 1935.
- Μπλιάτσας, Κώστας, «Βιβλιοθηκονομία: παραμελημένο επάγγελμα με πολλά προβλήματα», *Θεσσαλονίκη*, 10.12.1982.
- Μπουζάκης, Σήφης, «Σχολικά βιβλία - Σχολικές βιβλιοθήκες - Παρελθόν - Παρόν - Μέλλον», *Η βιβλιοθήκη και το βιβλίο στην εκπαίδευση*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1998, σσ. 33-47.

- Ντελόπουλος, Κυριάκος, «Κανόνες ταξιθετήσεως δελτίων καταλόγου», Αθήναι: Κολλέγιο Αθηνών, 1969.
- Παπαπαναγιώτου, Μαρία, «Εθνική Βιβλιοθήκη: θα γίνει άραγε βιβλιοθήκη;», *Βιβλίο και Media*, 1 (1990): 160-161.
- Πέππα, Στέλλα, «Επαγγελματική μόρφωση των βιβλιοθηκάρων», *Ο Βιβλιόφιλος - Le Bibliophile*, 3 (1949): 57.
- _____, *Πολιτιστικά στατιστικά*, Αθήνα: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, 1975.
- _____, *Πορίσματα της Επιτροπής Γραμμάτων και Καλών Τεχνών*, Αθήνα, 1958.
- _____, *Πρόγραμμα καταγραφής και κωδικοποίησης ελληνικών βιβλιοθηκών: έκθεση αποτελεσμάτων*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1998.
- _____, *Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Επιστήμη της Πληροφορίας (2003-2008): παρουσίαση και απολογισμός*, Κέρκυρα: Τμήμα Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας, 2008.
- Ραντόπουλος, Δ., «Τα σκοτάδια σε αριθμούς», *Επιθεώρηση Τέχνης: Μηνιαίο Περιοδικό Γραμμάτων και Τεχνών* 106 (1963): 481-496.
- Σκεπαστιανού, Μαρία, «Η θλιβερή παραμέληση των βιβλιοθηκών», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, φ. 20 (16 Μαΐου 1996): 80.
- _____, «Συζήτηση για τις βιβλιοθήκες», *Γράμματα και Τέχνες: Μηνιαία Επιθεώρηση Τέχνης, Κριτικής και Κοινωνικού Προβληματισμού*, 28-29 (1984): 17.
- Τσάφου, Σταματίνα, «Εκπαίδευση στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας και της Πληροφόρησης στην Ελλάδα», στο Χρ. Παπατσικουράκης και Α. Σίτας (επιμ.), «Από τη Βιβλιοθηκονομία στην Επιστήμη της Πληροφόρησης: μελέτες προς τιμήν του Γ. Μ. Κακούρη», Αθήνα: Τυπωθήτω, 2005, σσ. 83-102.
- Τσάφου, Σταματίνα, Μερσίνη Μορελέλη – Κακούρη και Στέλλα Κορομπίλη, «Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα», *Νέοι Δρόμοι Πληροφόρησης, 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων*, Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων, Αθήνα, 1993, σσ. 171-182.
- Τσώτου, Σώτια, «Οι κινητές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα», *Επιθεώρηση Τέχνης: Μηνιαίο Περιοδικό Γραμμάτων και Τεχνών*, 105 (1963): 331-333.
- Φέσσα, Ρωξάνη, «Βιβλιοθηκάριος: ένα παραμελημένο επάγγελμα», *Διαβάζω*, 8 (1977): 39-40.

Φέσσα, Ρωζάνη και Κάρη Λίτσα, «Η βιβλιοθήκη: οργάνωσις-λειτουργία»,
Αθήναι: [χ.ό.], 1970.

Χατζηφώτης, Ιωάννης Μ., «Εγχειρίδιο βιβλιογραφίας», Αθήναι: [χ.ό.], 1969.

Χατζοπούλου, Κατερίνα, «Βιβλιοθηκάριος: αναζήτηση μιας ταυτότητας»,
Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση, 10-11 (1992): 62-63.

Παράρτημα Α**Προγράμματα Σπουδών****1. Πρόγραμμα σπουδών της Σχολής της Χ.Ε.Ν.**

Μαθήματα	Ώρες/εβδομάδα
Διοίκηση και οργάνωση βιβλιοθηκών	3
Εξυπηρέτηση αναγνώστη	2
Καταλογογράφηση	3
Ταξινόμηση	4
Ιστορία της γραφής και του εντύπου	2
Αρχειονομία	2
Ιστορία της λογοτεχνίας	2
Πρακτική εξάσκηση	4
	22

2. Το πρόγραμμα σπουδών που εισηγήθηκε ο Carnovsky

1ο έτος	2ο έτος
Αρχαία ελληνική λογοτεχνία	Αρχαία ελληνική λογοτεχνία
Λατινική λογοτεχνία	Λατινική λογοτεχνία
Αρχαία ελληνική ιστορία	Γλωσσολογία
Αρχαιολογία	Λαογραφία
Βυζαντινή τέχνη	Σύγχρονη ιστορία
Γλωσσολογία	Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Βυζαντινή ιστορία	Μεσαιωνική ελληνική λογοτεχνία
Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία	Σύγχρονη ελληνική ιστορία
Φιλοσοφία	Αρχαιολογία
	Φιλοσοφία
3ο έτος	4ο έτος
Συγκριτική λογοτεχνία: ευρωπαϊκή και αμερικάνικη	Συγκριτική λογοτεχνία: ευρωπαϊκή και αμερικάνικη
Ιστορία γραφής, τυπογραφίας, βιβλίων και βιβλιοθηκών	Θεματική καταλογογράφηση, καταλογογράφηση σπάνιων βιβλίων
Συστήματα ταξινόμησης	Βιβλιοθηκονομικές εξελίξεις σε Ευρώπη και Αμερική
Βιβλιογραφία: εργαλεία αναφοράς	Παλαιογραφία: λατινικά και ελληνικά αρχεία
Αρχές καταλογογράφησης: ευρωπαϊκές και αμερικάνικες	Βιβλιογραφία: εθνική επαγγελματική
Μεσαιωνική ελληνική λογοτεχνία	Λογοτεχνία για παιδιά

Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία

Υπηρεσίες βιβλιοθήκης: βοήθεια στο χρήστη
Πρακτική σε βιβλιοθήκη**3. Το πρόγραμμα σπουδών που εισηγήθηκε ο Kirkegaard**

1ος Τομέας (Απόφοιτοι Πανεπιστήμιου)	2ος Τομέας (Απόφοιτοι Γυμνασίου)
<p style="text-align: center;">Υποχρεωτικά μαθήματα</p> <p>Εγγραφή στον κατάλογο και συντήρηση βιβλίων και λοιπού υλικού</p> <p>Τεχνικές καταλογογράφησης</p> <p>Θεωρία καταλογογράφησης</p> <p>Κανόνες ταξινόμησης</p> <p>Θεωρία ταξινόμησης</p> <p>Γενικές βιβλιογραφίες</p> <p>Ειδικές βιβλιογραφίες</p> <p>Μέθοδοι και ανάπτυξη βιβλιογραφιών</p> <p>Γενικά έργα αναφοράς</p> <p>Υπηρεσίες βιβλιοθηκών για ενήλικες και παιδιά</p> <p>Διοίκηση βιβλιοθηκών</p> <p>Κτήρια, σχεδιασμός και εξοπλισμός βιβλιοθηκών</p> <p>Οργάνωση ελληνικών βιβλιοθηκών</p> <p>Ιστορία ελληνικών βιβλιοθηκών</p> <p>Γενική ιστορία βιβλιοθηκών</p> <p>Ιστορία βιβλίων και χειρογράφων</p> <p>Διεθνείς οργανισμοί και συνεργασίες βιβλιοθηκών</p> <p>Παραγωγή βιβλίων</p> <p>Υλικό ήχου - εικόνας</p> <p>Αρχεία και κέντρα τεκμηρίωσης</p> <p style="text-align: center;">Μαθήματα Επιλογής</p> <p>Ιστορία της ελληνικής, βυζαντινής και παγκόσμιας λογοτεχνίας</p> <p>Πολιτιστική κοινωνιολογία</p> <p>Θεωρία επιλογής υλικού για ερευνητικές βιβλιοθήκες</p> <p>Θεωρίας επιλογής υλικού για δημόσιες βιβλιοθήκες</p> <p>Ειδικά μαθήματα για σχολικές βιβλιοθήκες</p>	<p style="text-align: center;">Υποχρεωτικά μαθήματα</p> <p>Οργάνωση υπηρεσιών για αναγνώστες και μέθοδοι δανεισμού</p> <p>Τεχνικές εγγραφής στον κατάλογο</p> <p>Γενικές βιβλιογραφίες</p> <p>Γενικά έργα αναφοράς</p> <p>Οργάνωση ελληνικών βιβλιοθηκών</p> <p>Ιστορία ελληνικών βιβλιοθηκών</p> <p>Γενική ιστορία βιβλίων και Τυπογραφίας</p> <p>Ιστορία του πολιτισμού</p> <p>Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας</p> <p>Ιστορία της παγκόσμιας λογοτεχνίας</p> <p style="text-align: center;">Μαθήματα Επιλογής</p> <p>Επιλογή βιβλίων για δημόσιες βιβλιοθήκες</p> <p>Βασικές αρχές διοίκησης βιβλιοθηκών</p> <p>Ειδικά μαθήματα για βιβλιοθηκονόμους σε σχολικές/παιδικές βιβλιοθήκες</p> <p>Αρχεία και κέντρα τεκμηρίωσης</p>

Ειδικά μαθήματα για αρχειονόμους

4. Πρόγραμμα σπουδών Τμήματος στην Αθήνα (1977)

Σημ: Με πλάγια γράμματα αναφέρονται μαθήματα που προστέθηκαν λίγο μετά την έναρξη λειτουργίας της Σχολής.

1ο Εξάμηνο	2ο Εξάμηνο
Αρχές καταρτίσεως συλλογής	Αρχές καταρτίσεως συλλογής
Ταξινόμηση	Ταξινόμηση
Καταλογογράφηση	Καταλογογράφηση
Ιστορία βιβλιοθηκών	ιστορία ελληνικών βιβλιοθηκών
Οργάνωση βιβλιοθηκών	Οργάνωση βιβλιοθηκών
Λογοτεχνία	Λογοτεχνία
Βιβλιογραφία	Βιβλιογραφία
Αγγλικά	Αγγλικά
3ο Εξάμηνο	4ο Εξάμηνο
Εισαγωγή στη γνώση	Εισαγωγή στη Γνώση
Ταξινόμηση	Ταξινόμηση
Καταλογογράφηση	Καταλογογράφηση
Οργάνωση βιβλιοθηκών	Οργάνωση βιβλιοθηκών
Παγκόσμια λογοτεχνία	Εξυπηρέτηση του αναγνώστη
Ελληνική πεζογραφία	Αγγλικά
Εξυπηρέτηση του αναγνώστη	Γενική βιβλιογραφία
Ιστορική γραφή	
Αγγλικά	
5ο Εξάμηνο	6ο Εξάμηνο
Εισαγωγή στη γνώση	Ειδική βιβλιογραφία - Πληροφοριακή εργασία
Τεκμηρίωση	Πληροφορική
Παραγωγή εντύπου	Συντήρηση βιβλίου
Αρχειονομία	Ψυχολογία του αναγνώστη
Αυτοματισμός	Αρχειονομία
Επικοινωνία και ανθρώπινες σχέσεις	Αυτοματισμός
Ψυχολογία του αναγνώστη	<i>Κοινωνιολογία</i>
<i>Πολιτικές επιστήμες</i>	<i>Φιλοσοφία</i>
<i>Συνταγματικό δίκαιο</i>	

5. Πρόγραμμα σπουδών Τμήματος στη Θεσσαλονίκη (1981)

<p>1ο Εξάμηνο Γενική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία Διοίκηση και Οργάνωση Βιβλιοθηκών Αρχές καταλογογράφησης Ταξινόμηση Ιστορία βιβλιοθηκών Ελληνική λογοτεχνία Αγγλικά I Αρχές κατάρτισης μιας συλλογής Πρακτική I</p>	<p>2ο Εξάμηνο Τεχνική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία Διοίκηση και οργάνωση βιβλιοθηκών Μέθοδος καταλογογράφησης Συστήματα ταξινόμησης Ιστορία των ελληνικών βιβλιοθηκών Ελληνική λογοτεχνία Κατάρτιση συλλογής Αγγλικά Πρακτική II</p>
<p>3ο Εξάμηνο Ειδική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία Οργάνωση βιβλιοθηκών Μέθοδος καταλογογράφησης Συστήματα ταξινομήσεως Ιστορία γραφής και εντύπου Παγκόσμια λογοτεχνία Αγγλικά Συγκριτική βιβλιοθηκών Πρακτική III</p>	<p>4ο Εξάμηνο Ειδική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία Οργάνωση βιβλιοθηκών Μέθοδος καταλογογράφησης Προχωρημένη ταξινόμηση Ιστορία επιστημών και τεχνών Εξυπηρέτηση αναγνώστη Διαλέξεις σε ειδικά θέματα Αγγλικά Πρακτική III Κατάρτιση συλλογής</p>
<p>5ο Εξάμηνο Ειδική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία Τεκμηρίωση - μέθοδος πληροφόρησης Σύγχρονη παραγωγή βιβλίου Αρχειονομία Αυτοματισμός βιβλιοθηκών Επικοινωνία και ανθρώπινες σχέσεις Ψυχολογία του αναγνώστη Θέματα κατ' εκλογή εποπτεία Πρακτική άσκηση σε βιβλιοθήκες</p>	<p>6ο Εξάμηνο Ειδική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία Τεκμηρίωση πληροφορική επιστήμη Συστήματα βιβλίου ή συντήρηση Ψυχολογία του αναγνώστη Αρχειονομία Αυτοματισμός βιβλιοθηκών Θέματα κατ' εκλογή εποπτεία Πρακτική άσκηση σε βιβλιοθήκες.</p>

6. Πρόγραμμα Σπουδών Τμήματος στη Θεσσαλονίκη (1992)

<p>1ο Εξάμηνο Αρχές Βιβλιοθηκονομίας Ιστορία Βιβλιοθηκονομίας Περιγραφική καταλογογράφηση I Ταξινόμηση I Ψυχολογία του αναγνώστη Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης Ελληνική λογοτεχνία I Λογοτεχνικά και βιβλία για τα παιδιά Βιβλιογραφία και λοιπό πληροφοριακό υλικό Ελληνική δακτυλογραφία</p> <p>3ο Εξάμηνο Βασικές λειτουργίες βιβλιοθηκών Περιγραφική καταλογογράφηση III Ταξινόμηση III Ελληνική γενική βιβλιογραφία και λοιπό πληροφοριακό υλικό Παγκόσμια λογοτεχνία I Αρχές διοίκηση Ιστορία γραφής Αγγλικά II Γαλλικά/ Γερμανικά II</p> <p>5ο Εξάμηνο Αρχαιονομία I Θεματική ευρετηρίαση II Τεκμηρίωση Ειδική βιβλιογραφία Ανθρωπιστικές Επιστήμες Ειδική βιβλιογραφία Θετικές Επιστήμες Εισαγωγή στους Η/Υ και την πληροφορική Οπτικοακουστικά μέσα βιβλιοθηκών Αγγλικά για βιβλιοθηκονόμους - Ορολογία</p>	<p>2ο Εξάμηνο Είδη βιβλιοθηκών Περιγραφική καταλογογράφηση II Ταξινόμηση II Ξένη γενική βιβλιογραφία και λοιπό πληροφοριακό υλικό Ελληνική λογοτεχνία II Σύγχρονο έντυπο Αγγλική δακτυλογραφία και επεξεργασία κειμένου Αγγλικά I Γαλλικά/ Γερμανικά I</p> <p>4ο Εξάμηνο Διεύθυνση βιβλιοθηκών Περιγραφική καταλογογράφηση IV Θεματική ευρετηρίαση I Παγκόσμια λογοτεχνία II Ιστορία ελληνικής τυπογραφίας Ειδικής βιβλιογραφία Κοινωνικές Επιστήμες Αγγλικά III Γαλλικά/ Γερμανικά III</p> <p>6ο Εξάμηνο Αρχαιονομία II Ειδική βιβλιογραφία Ανθρωπιστικές Επιστήμες II Μονάδες τεκμηρίωσης και online ανάκτηση πληροφοριών Αυτοματισμός βιβλιοθηκών Επικοινωνία - ανθρώπινες σχέσεις Ειδική βιβλιογραφία Εφαρμοσμένες Επιστήμες Σχολικές/λαϊκές/ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες Ειδικής έρευνας βιβλιοθήκες</p>
---	--

Γαλλικά/ Γερμανικά για βιβλιοθηκονόμους - Ορολογία 7ο Εξάμηνο Πρακτική άσκηση	Σεμινάριο τελειόφοιτων
---	------------------------

7. Πρόγραμμα Σπουδών Τμήματος στην Αθήνα (1999)

<p>1ο Εξάμηνο Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης - Εκπαίδευση κοινωνικοποίηση Ιστορία Γραφής & ελληνικής τυπογραφίας Εισαγωγή στη Βιβλιοθηκονομία - Είδη βιβλιοθηκών Παραγωγή και διακίνηση έντυπου και μη έντυπου υλικού</p> <p>Ιστορία βιβλιοθηκών Ιστορία ελληνικού πολιτισμού Επεξεργασία κειμένου Αγγλικά I Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά I</p> <p>3ο Εξάμηνο Ελληνικές πηγές πληροφόρησης Ανάπτυξη και διαχείριση συλλογής Αυτοματισμός διοικητικών υπηρεσιών βιβλιοθηκών</p> <p>Περιγραφική καταλογογράφηση II Ταξινομικά συστήματα Dewey Αγγλικά III Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά III</p> <p>5ο Εξάμηνο Προσυνδυασμένη θεματική ευρετηρίαση Πληροφόρηση Ανθρωπιστικές Επιστήμες Αυτοματισμός βιβλιοθηκονομικών λειτουργιών Αρχές οικονομικής διαχείρισης Διοίκηση βιβλιοθήκης ή μονάδας πληροφόρησης</p>	<p>2ο Εξάμηνο Λογοτεχνία ή Λογοτεχνία για παιδιά Περιγραφική καταλογογράφηση I Εισαγωγή στη θεματική επεξεργασία υλικού Εισαγωγή στην Τεχνολογία των Πληροφοριών Εισαγωγή στις πηγές πληροφόρησης - Ξένες Αγγλικά II Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά II</p> <p>4ο Εξάμηνο Ορολογία Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά Περιγραφική καταλογογράφηση III Ταξινομικά συστήματα UDC Οπτικοακουστικά μέσα</p> <p>Επικοινωνίες - Δίκτυα Ψυχολογία του αναγνώστη - Ψυχολογία της ανάγνωσης</p> <p>6ο Εξάμηνο Υστεροσυνδυασμένη θεματική ευρετηρίαση Πληροφόρηση Κοινωνικές Επιστήμες Βιβλιοθηκονομικές εφαρμογές H/Y Επικοινωνία Προληπτική προστασία και συντήρηση υλικού</p> <p>Επιστήμη της Πληροφόρησης</p> <p>8ο Εξάμηνο</p>
---	--

Ορολογία Αγγλικά

Πρακτική άσκηση

7ο ΕξάμηνοΠληροφόρηση - Θετικές και Εφαρμοσμένες
ΕπιστήμεςΣυνθετική επεξεργασία υλικού
Μέθοδοι έρευνας στις μονάδες
πληροφόρησης - Ανάλυση πληροφοριακών
συστημάτων

Αρχειονομία

Σεμινάριο τελειοφοίτων

Νομοθεσία & βιβλιοθήκες ή πολιτική
πληροφόρησης**8. Πρόγραμμα Σπουδών Τμήματος στην Κέρκυρα (1998)****1ο Εξάμηνο**

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία I

Βιβλιογραφία

Ελληνική Παλαιογραφία και Κωδικολογία I

Ιστορία του Βιβλίου και της Τυπογραφίας

Εισαγωγή στην Αρχειονομία

Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης I

Εισαγωγή στη Μουσειολογία I

Πληροφορική I

Υποχρεωτικό επιλογής

Αρχαία Ελληνικά

Ιταλική Γλώσσα I

Τουρκική Γλώσσα I

Αγγλική Γλώσσα I

Ιστορία της Λατινικής Γραφής

Λατινικά

3ο Εξάμηνο

Οργάνωση Πηγών Πληροφόρησης II

Βάσεις Δεδομένων

2ο Εξάμηνο*Υποχρεωτικό*

Ελληνική Παλαιογραφία και

Κωδικολογία II

Εισαγωγή στην Επιστήμη της

Πληροφόρησης II

Βιβλιολογία

Λατινική Παλαιογραφία I

Εισαγωγή στη Μουσειολογία II

Οργάνωση Πηγών Πληροφόρησης
I*Υποχρεωτικό επιλογής*

Ιστορία της Ανάγνωσης και των

Βιβλιοθηκών

Ιστορία των Επιστημών

Ιστορία του Αρχαίου Ελληνικού

Πολιτισμού

Ιστορία του Ελληνικού Βιβλίου

Ιταλική Γλώσσα II

Τουρκική Γλώσσα II

Ιστορία της Τέχνης

Πληροφορική II

4ο Εξάμηνο

Μεθοδολογία Επιστημονικής

Οργάνωση και Διοίκηση Αρχείων και Βιβλιοθηκών	Έρευνας
Επιμέλεια Μουσειακών Συλλογών I	Πηγές Πληροφόρησης I Ιστορία των Μεσαιωνικών χρόνων στον Ελλαδικό και Ευρωπαϊκό χώρο Πρότυπα Κωδικοποίησης Δεδομένων Αρχειονομία II
Γενικές Αρχές Δικαίου I Ιστορία της Ελληνικής Διοίκησης I Αρχειονομία I	<i>Υποχρεωτικό επιλογής</i> Παλαιογραφία των Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Εγγράφων Οργάνωση Πηγών Πληροφόρησης III Ανάκτηση Πληροφοριών Ανάλυση και Σχεδιασμός Συστημάτων Σύγχρονα Θέματα Βάσεων Δεδομένων
<i>Υποχρεωτικό επιλογής</i>	Εισαγωγή στην Παπυρολογία Γαλλική Γλώσσα II Μουσειογραφία Επιμέλεια Μουσειακών Συλλογών II Ιστορία της Ελληνικής Διοίκησης II
Μεσαιωνική Γραμματεία Αρχαία Ελληνική Γραμματεία II	5ο Εξάμηνο Ανάπτυξη και Διαχείριση Συλλογών
Ιστορία του Τύπου	Συστήματα Θεματικής Πρόσβασης Αυτοματοποίηση Βιβλιοθηκών και Τεχνολογίες της Πληροφορίας Παρουσίαση και Ερμηνεία Μουσειακών Συλλογών
Αγγλική Γλώσσα II Θεσμοί και διοίκηση της Ορθόδοξης Εκκλησίας κατά τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Περίοδο Νεοελληνική Λογοτεχνία I Ιστορική Γεωγραφία και Χαρτογραφία	6ο Εξάμηνο Μεταδεδομένα Ψηφιακών Τεκμηρίων
Γαλλική Γλώσσα I	Ψηφιακές Βιβλιοθήκες
5ο Εξάμηνο Ανάπτυξη και Διαχείριση Συλλογών	Λατινική Διπλωματική Αρχειοθηκονομία
Συστήματα Θεματικής Πρόσβασης Αυτοματοποίηση Βιβλιοθηκών και Τεχνολογίες της Πληροφορίας Παρουσίαση και Ερμηνεία Μουσειακών Συλλογών	<i>Υποχρεωτικό επιλογής</i> Παπυρολογία: Αρχεία και Συλλογές Παπύρων Διασφάλιση Ποιότητας στις Υπηρεσίες Πληροφόρησης
<i>Υποχρεωτικό επιλογής</i> Χειρόγραφο Βιβλίο και Κοινωνία στη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Εποχή	
Δίκτυα Υπολογιστών Πληροφοριακά Συστήματα Αρχείων, Βιβλιοθηκών και Μουσείων	

<p>Πρότυπα Κωδικοποίησης Αρχαιακών, Βιβλιοθηκονομικών και Μουσειακών Μεταδεδομένων</p> <p>Αλληλεπίδραση Ανθρώπου - Υπολογιστή</p> <p>Μεσαιωνικά Λατινικά</p> <p>Οθωμανική Παλαιογραφία I Αρχαιολογία και Αξιοποίηση Πολιτισμικού Αγαθού</p> <p>Νεότερη και Σύγχρονη Παγκόσμια Λογοτεχνία</p> <p>7ο Εξάμηνο Αρχαιακές Πηγές του Νέου Ελληνισμού Ιστορία του Ελληνικού Κράτους και των Θεσμών του</p> <p><i>Υποχρεωτικό επιλογής</i></p> <p>Εκδοτική Θεσμοί Διοίκησης του Οθωμανικού Κράτους και του Ελληνισμού κατά την Οθωμανική Περίοδο Ηλεκτρονική Συγγραφή και Πολυμέσα Ηλεκτρονική Δημοσίευση Επιχειρησιακός και Οικονομικός Σχεδιασμός Υπηρεσιών Πληροφόρησης</p> <p>Βυζαντινή Διπλωματική</p> <p>Στατιστική</p> <p>Θεσμοί Διοίκησης και Παραγωγή Αρχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο της Πληροφορίας I Οργανωτικοί Θεσμοί των Βαλκανικών Λαών κατά τον Όψιμο Μεσαίωνα Πηγές Πληροφόρησης II</p> <p>Πληροφορία και Επικοινωνία Οπτικοακουστικά Αρχεία Συγκριτική Μουσειολογία</p>	<p>Οργάνωση και Διοίκηση Μουσείων</p> <p>Οθωμανική Παλαιογραφία II Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία Ψυχολογία και Συμπεριφορά του Αναγνώστη Οργανωτικοί και Διοικητικοί Θεσμοί στο Βυζάντιο Διαχείριση Τεκμηρίων Πολιτιστικής Κληρονομιάς Αρχεία Λογοτεχνών Λατινική Παλαιογραφία II</p> <p>8ο Εξάμηνο Διατήρηση Υλικού Σύνθεση και Αξιοποίηση Μουσειακών Χώρων</p> <p><i>Υποχρεωτικό επιλογής</i></p> <p>Βιβλιομετρία Πολιτική Βιβλίου</p> <p>Κυβερνητικά Δημοσιεύματα Σημασιολογική Επεξεργασία της Πληροφορίας Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού στις Υπηρεσίες Πληροφόρησης Θεσμοί Διοίκησης του Βενετικού Κράτους και του Ελληνισμού κατά την Περίοδο της Βενετοκρατίας. Παραγωγή Αρχείων Εικονικά Μουσεία</p> <p>Δίκαιο της Πληροφορίας II Νεοελληνική Λογοτεχνία II Αρχεία Οργανισμών και Επιχειρήσεων Οθωμανική Διπλωματική</p>
---	---

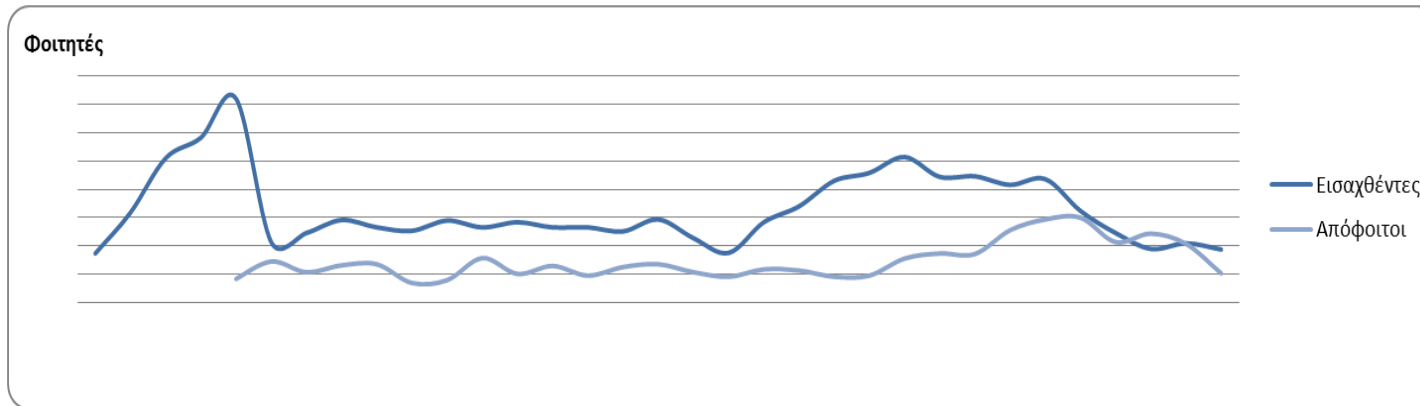
9. Πρόγραμμα σπουδών Μ.Δ.Ε.

Κατεύθυνση στην Κέρκυρα - Υπηρεσίες Πληροφόρησης σε Ψηφιακό Περιβάλλον	
Α' Εξάμηνο	Β' Εξάμηνο
Η επιστήμη της πληροφόρησης στο σύγχρονο περιβάλλον	Μεταδεδομένα στο ψηφιακό περιβάλλον
Πληροφοριακά συστήματα	Τεχνολογίες της πληροφορίας
Συστήματα επικοινωνίας και Δίκτυα	Ψηφιακές βιβλιοθήκες
Εθνικές και διεθνείς πολιτικές πληροφόρησης	Σύγχρονα θέματα διαχείρισης υλικού
Αξιολόγηση συστημάτων και υπηρεσιών πληροφόρησης	Δίκαιο και δεοντολογία της Πληροφορίας
Κυβερνητική πληροφόρηση	Από τις Υπηρεσίες πληροφόρησης στο ηλεκτρονικό επιχειρείν
Γενικές αρχές και σύγχρονες τάσεις διοίκησης και οργάνωσης	Διαχείριση Γνώσης
Διατήρηση ψηφιακών τεκμηρίων	
<i>Διπλωματική Εργασία στο Γ' Εξάμηνο</i>	
Κατεύθυνση στην Αθήνα - Διοίκηση και Οργάνωση Βιβλιοθηκών με έμφαση στις Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας	
Α' Εξάμηνο	Β' Εξάμηνο
Γενικές αρχές και σύγχρονες τάσεις διοίκησης και οργάνωσης	Διοίκηση και οργάνωση προσωπικού
Η επιστήμη της πληροφόρησης στο σύγχρονο περιβάλλον	Σύγχρονα Θέματα Διαχείρισης Υλικού
Ψηφιακές Βιβλιοθήκες	Τεχνολογίες της πληροφορίας
Εθνικές και διεθνείς πολιτικές πληροφόρησης	Μεταδεδομένα στο Ψηφιακό περιβάλλον
Αξιολόγηση Συστημάτων και Υπηρεσιών Πληροφόρησης	Δίκαιο και Δεοντολογία της Πληροφορίας
Κυβερνητική Πληροφόρηση	Από τις Υπηρεσίες Πληροφόρησης στο Ηλεκτρονικό Επιχειρείν
Πληροφοριακά Συστήματα	Ηλεκτρονική Δημοσίευση
Διατήρηση Ψηφιακών Τεκμηρίων	Διαχείριση Γνώσης
<i>Διπλωματική Εργασία στο Γ' Εξάμηνο</i>	

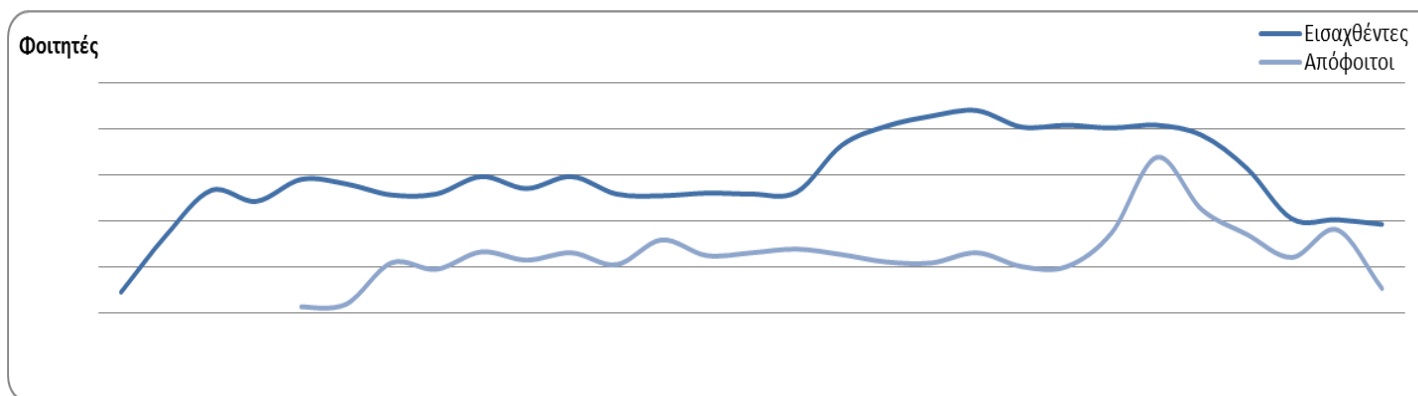

Παράρτημα Β
Φοιτητές - Απόφοιτοι

1. Σύνολο εγγεγραμμένων φοιτητών – απόφοιτων στο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας του Τ.Ε.Ι. Αθήνας 1977-2009.

2. Σύνολο εγγεγραμμένων φοιτητών – απόφοιτων στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας του Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης 1981-2009.

3. Σύνολο εγγεγραμμένων φοιτητών – απόφοιτων στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου 1993-2009.

